

Eni so že opravili „siht“, druge pa še čaka. Posnetek smo napravili v nedeljo, nekaj pred 14. uro.

Za naše rudarje ni počitka

Velenjski rudarji znova izkazujejo veliko solidarnost — V tem mesecu delajo tudi ob nedeljah ter sobotah — Napovedujejo, da bodo ob koncu leta le za približno 70.000 ton nakopanega premoga pod osnovnim letnim načrtom

Velenjski rudarji te dni izkazujejo znova veliko solidarnost. V začetku tega meseca so se odločili, da bodo zaradi velikih potreb po premogu in električni energiji v tem mesecu delali prvi tretjini vse nedelje (17. in 24. decembra), odpovedali pa so se tudi prostim sobotam, kar pomeni, da bodo delali tudi jutrišnjo soboto ter v soboto 30. decembra.

Letos so velenjski rudarji načrtovali, da bodo nakopali 4.500.000 ton lignita. Polletni proizvodni načrt so presegli za približno 100.000 ton. Zaradi nesreče v juliju, pa so morali sprejeti rebalans plana, ki je predvideval, da bo letna proizvodnja znašala 4.350.000 ton nakopanega premoga. Sedanji proizvodni rezultati pa že kažejo, da rudarji niso le zavihali

rokavov, ampak „odvrgli“ tudi majice, saj računajo, da bodo v tem letu nakopali okrog 4.430.000 ton lignita; torej le za 70.000 ton manj od osnovnega letnega proizvodnega načrta. To pomeni, da bi osnovni letni načrt izpolnili z 98,5 odstotki.

S kakšno veliko zagnanostjo so se rudarji v tem času, ko so potrebe največje, spopadli s premogom, najbolje kaže podatek, da so v prvi polovici decembra nakopali povprečno na dan kar 17.900 ton lignita, 12. decembra pa nakopali kar 19.100 ton premoga.

Tolikšne povprečne dnevne proizvodnje ni nihče pričakoval, še zlasti, ker so začeli zapirati tri čela in se je s tem odkopna fronta zmanjšala za približno 250 metrov.

Tudi z nedeljsko proizvodnjo so na Rudniku nad vse zadovoljni, saj so rudarji nakopali 5500 ton premoga. V jami je bilo okrog 1500 delavcev, od tega na čelih nekaj manj kot 800.

Sicer pa bodo velenjski rudarji letos v jami 271 dni in nakopali predvidoma 4.430.000 ton premoga. Lani pa so delali 282 dni in dve tretjini ter nakopali 4.400.000 ton.

Upravljati jim urejevanje zadev

Koordinacijski odbor za vprašanja naših delavcev na začasnem delu v tujini o njihovem vračanju v domovino

Naši delavci, ki so na začasnem delu v tujini, se v teh dneh vračajo v domovino, da bi dovoletne praznike preživeli v svojem rodnem okolju. Iz velenjske občine je na začasnem delu v tujini približno 350 naših občanov (skupaj z njihovimi družinskimi člani). Po podatkih, ki smo jih dobili na skupnosti za zaposlovanje v Velenju pa se jih namerava vrhunjše leto za stalno vrniti v domovino le trinajst, med njimi kar deset žensk. Glede njihove zaposlitve ne bo nobenih težav, saj so mnoga delovna mesta odprta, velike možnosti pa so tudi na področju zasebne obrti.

O teh vprašanjih je na zadnji seji spregovoril tudi koordinacijski odbor za vprašanja naših delavcev na začasnem delu v tujini pri občinski konferenci SZDL Velenje.

Pričakovati je, da bodo delavci dneve, ki jih bodo preživeli doma, izkoristili tudi za ureditev posameznih zadev. Zato je treba — so poudarili na koordinacijskem odboru — storiti vse, da bi jim kar najbolj olajšali delo oziroma, da bi za urejevanje morebitnih dokumentov ali podobno porabili kar najmanj časa. V veliko pomoč bo delavcem, ki so na začasnem delu v tujini, tudi informacija, ki jim jo je v začetku tedna poslala skupnost

za zaposlovanje v tujino. V njej jih podrobno seznanjajo kje, kdaj in v katerem času ipd. lahko uredijo zadevo ipd. Enako informacijo so dobili tudi delavci, ki se vračajo v moziško občino.

Skratka, člani koordinacijskega odbora priporočajo vsem ustanovam naj omogočijo delavcem, ki bodo preživeli novoletne praznike doma, da bi lahko čim hitreje uredili posamezne zadeve. Obenem jim želijo, da bi čim boljše preživeli novoletne praznike v svojem rodnem kraju.

V soboto so v Mozirju položili temeljni kamen za novo trgovsko hišo. Temeljni kamen sta vzdala predsednik delavskega sveta temeljne organizacije Supermarket in predsednica zbora krajevnih skupnosti skupščine občine Mozirje Ivica Kozovinc (Več na 2. strani)

POGLAVITNE CILJE MORAMO DOSEČI

V teh dneh teče v združenem delu Šaleške doline javna razprava o predlogu resolucije o politiki izvajanja družbenega načrta občine Velenje za obdobje 1972 — 1980 v letu 1979. Pred ponedeljkovo sejo vseh treh delegatskih zborov občinske skupščine je predlog dokumenta obravnavalo na seji 19. decembra tudi predsedstvo OK SZDL Velenje. Gradivo, ki ga je obrazložil predsednik izvršnega sveta SO Velenje, Franjo Kljun, je bilo deležno obširne in poglobljene razprave. Razpravljalci so še posebej opozorili na nujnost, da dosežemo poglavitne cilje, ki si jih zastavljamo za leto 1979 z družbenim načrtom. Več kot 50 % povečanje izvoza naj bi bilo osnovni pospeševalec dinamične gospodarske rasti, družbeni proizvod gospodarstva se naj bi realno povečal za 11,5 %, družbena produktivnost dela pa za 6 %. Prav tako naj bi se za največ 6 % povečalo število zaposlenih itd.

Izvršnemu svetu SO Velenje je bilo predlagano, da naj upošteva predloge javne razprave in predlog resolucije smiselno dopolni.

Predsedstvo OK SZDL Velenje je na torkovi seji pregledalo tudi aktivnosti v pripravah na volitve novih krajevnih konferenc SZDL in skupščin krajevnih skupnosti. Ocenilo pa je še razpravo o dopolnilih samoupravnih sporazumov o temeljnih planov samoupravnih interesnih skupnosti za leti 1979 in 1980.

Ob 22. decembru — dnevu naših oboroženih sil — iskrene čestitke

Svečano ob dnevu oboroženih sil

V Gornji Savinjski in Šaleški dolini so pripravili vrsto prireditev ob 22. decembru — Obiske pri vojakih bo spremljala vrsta tovariških srečanj — Osrednja proslava v moziški občini bo na Rečici, v velenjski pa v Šoštanj

Mozirje — V moziški občini so se v tem tednu že pričele prireditve ob letošnjem dnevu oboroženih sil. Nosilec priprav je občinska konferenca ZRVS, ki je pri svojem delu deležna obilne pomoči drugih dejavnikov. Poleg že ustaljenega in vsakoletnega obiska pri vojakih v Logarski dolini in v Matkovem kotu, ki je okvire svojega imena že zdavnaj prenesel, so in še bodo pripravili vrsto prireditev. Že v nedeljo so se na strelišču v Mozirju na občinskem tekmovanju v streljanju s polavtomatsko puško za pokal Franca Rozmana — Staneta pomerili strelci, pripadniki teritorialne obrambe, delavci milice, mladinci in borci, taborniki, rezervni vojaški starešine in vojaki.

Včeraj je predsednik skupščine občine Mozirje Hinko Čop sprejel učence osnovnih šol. Sprejema so se udeležili še predstavniki oddelka za ljudsko obrambo, štaba teritorialne obrambe, rezervnih starešin in družbenopolitičnih organizacij,

na njem pa so med drugim podelili knjižne nagrade osmim najboljšim mladim piscem sestavkov o spominih staršev na herojske dni naše polpretekle zgodovine.

Osrednja proslava ob 22. decembru bo letos na Rečici ob Savinji in sicer jutri zvečer. Prireditelji pripravljajo bogat spored, ki ga bodo v pretežni meri sestavili prebivalci tamkajšnje krajevne skupnosti. Na proslavi bodo podelili tudi priznanja tistim posameznikom in organizacijam, ki so se v tem letu najbolj izkazali na področju krepitve in utrjevanja obrambnih sposobnosti.

Današnji obisk pri vojakih v Logarski dolini in v Podolševi bodo kot vsako leto spremljala številna športna in druga srečanja, slavlju ob dnevu JLA pa so in še bodo namenili veliko pozornosti na vseh osemletkah in v vseh krajevnih skupnostih. J. P.

Velenje — Osrednja svečanost ob 22. decembru prazniku naših oboroženih sil v velenjski občini je bila včeraj ob 19. uri v domu kulture v Šoštanju. Na proslavi, ki jo je pripravil občinski odbor Zveze rezervnih

vojaških starešin skupaj z vsemi osmimi krajevnimi organizacijami, so nastopili delavska godba Zarja Šoštanj, Šaleški oktet in recitatorji z osnovne šole Biba Roeck Šoštanj. Slavnostni govor je imel Matjaž Natek, predsednik krajevne konference ZRVS Šoštanj — levi breg, ob tej priložnosti pa so podelili posameznim starešinam plakete, priznanja in knjižne nagrade.

V počastitev praznika je občinski štab teritorialne obrambe občine Velenje pripravil na posameznih osnovnih šolah v občini razstavo orožja, vojaške opreme in slikovnega gradiva ter risb učencev na temo SLO. Na pobudo občinskega štaba in uredništva Našega časa ter radia Velenje pa so v dneh pred praznikom učenci višjih razredov osnovnih šol občine pisali spise na temo Naša obramba, Obrambni dan in Moja naloga pri obrambi domovine. Nekatere objavljamo na 4. strani.

Za najboljše tri „pisce“ iz vseh osnovnih šol ter njihove mentorje so včeraj v prostorih doma SLO v Velenju pripravili sprejem ter jim izročili lepa knjižna darila.

ZLATA ZNAČKA RŠC VELENJE ZA FRANCETA POPITA — Prejšnji petek sta predsednik delavskega sveta RŠC Velenje Jože Hohkraut in najstarejši član kolektiva Florian Resnik izročila v Ljubljani predsedniku CK ZK Slovenije Francetu Popitu zlato značko šolskega centra. To priznanje so podelili tov. Popitu za njegove zasluge pri razvoju tega šolskega centra.

Ob koncu tedna se ponovno obeta suho vreme in delne razjasnitve. Zaradi snežne odeje bodo značilne nizke nočne temperature.

Novoletne prireditve za predšolske otroke

Podobno kot prejšnja leta, bo tudi letos pripravila občinska zveza prijateljev mladine Velenje več prireditev za predšolske otroke. Vse so brezplačne, za tiste, ki jih bo obiskal dedek Mraz in bo otroke obdaril, pa bodo prejeli posebna vabila. Objavljamo program prireditev po krajevnih skupnostih

KS VELENJE - LEVI BREG V DOMU KULTURE VELENJE:

Prireditve z obdaritvijo:
25. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
29. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa
26. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
28. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
27. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI

KS VELENJE - SEDNI BREG V DOMU KULTURE VELENJE:

Prireditve z obdaritvijo (osebna vabila):
26. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
28. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa so iste kot za Velenje - levi breg (otroci se lahko udeležijo katerekoli predstave).

KS KONOVO IN ŠALEK - GORICA, BEVČE V DOMU KULTURE VELENJE

Prireditve z obdaritvijo (osebna vabila):
28. 12. - ob 17. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
30. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
Prireditve odprtega tipa (iste kot za ostalo Velenje)

KS STARA VAS, STARO VELENJE IN PODKRAJ - KAVČE V DOMU KULTURE VELENJE

Prireditve z obdaritvijo (osebna vabila):
30. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa: iste kot za ostalo Velenje.

KS VELENJE ŠMARTNO V AVLI OŠ „ANTON ASKERC“ VELENJE:

Prireditve z obdaritvijo
29. 12. - ob 17. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa (so navedene pod KS Velenje - levi breg.)

KS ŠOŠTANJ V DOMU KULTURE ŠOŠTANJ:

Prireditve z obdaritvijo
30. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
Prireditve odprtega tipa
27. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI

KS ŠOŠTANJ IN KS SKORNO FLORJAN V DOMU KULTURE ŠOŠTANJ

Prireditve z obdaritvijo:
30. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
Prireditve odprtega tipa: ista za vse šoštanjske otroke -
27. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI

KS LOKOVICA - V ZADRUŽNEM DOMU LOKOVICA (prired. z obdar. - osebna vabila D. Mraza)

30. 12. - ob 17. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA

KS ŠMARTNO OB PAKI IN KS GORENJE V PROSVETNEM DOMU ŠMARTNO OB PAKI

Prireditve z obdaritvijo:
27. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
Prireditve odprtega tipa:
29. 12. - ob 10. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI

KS TOPOLŠICA V KINO DVORANI TOPOLŠICA:

Prireditve z obdaritvijo (vabilo Dedka Mraza):
28. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA

KS PAKA V DVORANI OSNOVNE SOLE PAKA:

Prireditve z obdaritvijo:
30. 12. - ob 15. uri - lutkovna igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa:
29. 12. - ob 16. uri - predvajanje risanih filmov

KS CIRKOVCE V OSNOVNI ŠOLI:

Prireditve z obdaritvijo: (vabilo Dedka Mraza)
27. 12. - ob 15.30 uri - lutk. igrice SOVICA OKA

KS ŠKALE V GASILNEM DOMU ŠKALE:

Prireditve z obdaritvijo:
26. 12. - ob 15. uri - lutkovna igrice SOVICA OKA

KS PLEŠIVEC V OSNOVNI ŠOLI PLEŠIVEC

Prireditve z obdaritvijo
28. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
Prireditve odprtega tipa:
27. 12. - ob 16. uri - predvajanje risanih filmov

KS RAVNE V OSNOVNI ŠOLI:

Prireditve z obdaritvijo (vabila Dedka Mraza)
29. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
Prireditve odprtega tipa:
26. 12. - ob 16. uri - predvajanje barvnih risank

KS ZAVODNJE V PROSVETNEM DOMU ZAVODNJE:

Prireditve z obdaritvijo (vabilo Dedka Mraza)
26. 12. - ob 10.30 - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
Prireditve odprtega tipa:
25. 12. - ob 16. uri - predvajanje barvnih risank

KS BELE VODE V OSNOVNI ŠOLI BELE VODE:

Prireditve z obdaritvijo: (vabila Dedka Mraza)
29. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice TRIJE SNEŽAKI
Prireditve odprtega tipa
28. 12. - ob 16. uri - predvajanje barvnih risank

KS PESJE V ZADRUŽNEM DOMU PESJE

Prireditve odprtega tipa
23. 12. - ob 16. uri - predvajanje barvnih risank
Prireditve z obdaritvijo (vabila Dedka Mraza)
24. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice SOVICA OKA

KS ŠENTILJ V PROSVETNEM DOMU ŠENTILJ:

Prireditve z obdaritvijo (vabilo Dedka Mraza):
25. 12. - ob 15. uri - lutk. igrice SOVICA OKA
Prireditve odprtega tipa
24. 12. - ob 16. uri - predvajanje risanih filmov

KS GABERKE - DRUŽMIRJE V DOMU DRUŽBENIH ORGANIZACIJ

Prireditve z obdaritvijo:
25. 12. - ob 16. uri - lutk. igrice ZAJČKOVA HIŠICA
Vse prireditve so brezplačne. Za prireditve z obdaritvijo prejmejo otroci „vabilo Dedka Mraza“. Prireditve odprtega tipa se objavljajo na plakatu!
NOVOLETNI ODBOR

Člani avto moto društva Šaleška dolina so v soboto v domu kulture v Velenju proslavili 20.letnico neprekinjenega delovanja društva. Ob tej priložnosti je spregovoril predsednik društva Ivan Fece, k jubileju in za velike uspehe v dvajsetletnem delovanju pa je društvu čestital tudi predstavnik republiške avto-moto zveze. Proslave so se udeležili tudi predstavniki pobratenega društva Zabok pri Zagrebu, in izročili društvu lepo spominsko darilo (na sliki).

Kako do telefonov

V krajevni skupnosti Šalek Gorica telefonski naročniki še vedno čakajo - So napake manjše in jih bo izvajalec zlahka odpravil?

Prejšnji teden je občinski sindikalni svet sklical sestanek, na katerem so spregovorili o nenormalnem in nerazumljivem podaljšanju roka priključitve telefonskih naročnikov na telefonsko omrežje v naselju Šalek-Gorica.

Sestanka so se udeležili predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine, delovne organizacije PTT Celje, krajevne skupnosti Šalek-Gorica in izvajalci.

Na sestanku je bilo rečeno, da nezadovoljstva zaradi te kasnitve napolje telefonskega omrežja ne izražajo le krajanje, ampak tudi organizacije združenega dela in drugi delovni ljudje v občini in izven nje, saj je v novem naselju mnogo poslovnih ljudi, ki jim je telefonska zveza na domu neizogibna pri opravljanju svojih rednih del in nalog.

Poleg navedene družbene škode predstavlja nepriključitev množice telefonskih naročnikov veliko škodo tudi za samo OZD PTT, ki ne more izkoristiti sicer razpoložljivih telefonskih zmogljivosti.

In kaj je pokazal sestanek, na katerem so prisotni skušali ugotoviti vzroke kasnitve, ovire, ki so še prisotne, možnost njihove odprave ter določiti dokončni rok priključitve?

Najpomembnejši sklep, ki smo ga lahko potegnili iz tega sestanka je prav gotovo, da tako v prihodnje ne smemo delati. Toliko napak in nesklajanih del si prav gotovo tudi v naši relativno bogati občini ne moremo privoščiti. Dela, ki jih je pri napeljavi telefonskega omrežja opravila delovna organizacija ESO, so bila pravzaprav onemogočena in nesmiselna saj je bila mreža večkrat prekinjena, ker so jo trgali izvajalci pri gradnji ostalih komunalnih naprav. Popravila so bila zamudna, kasnitev pa ob tem seveda razumljiva.

To pa vendar ni vse. Očitno je, da je vsaj delno zatajil tudi izvajalec. Nenormalni delovni pogoji, s katerimi se je srečeval v tej soseski, so bili zanj pretežki, primanjkovalo mu je ustreznih aparatov in usposobljenih kadrov z dolgoletnimi izkušnjami, ki bi se laže znašli v takšnem položaju. Le tako si namreč lahko

razlagamo, da sedaj, ko je mreža pravzaprav speljana, nadzorni organ ugotavlja nekvalitetno napetost, ki je odvisna od vremenskih razmer. Na takšno omrežje pa ni možno priključiti nobenega naročnika.

Na sestanku so se dogovorili, da se še v tem tednu skuša ob pomoči strokovnjakov OZD PTT Celje in izvajalca del ugotoviti vzroke okvare in jih, če je to možno, takoj sanirati. Tako bi se prvi naročniki vendarle kaj kmalu vključili v telefonsko omrežje. V primeru, da je okvara težja, pa bo sanacija možna šele v spomladanskih mesecih, ko se bodo izboljšale vremenske razmere.

IZ INŠPEKTORJEVE BELEŽNICE

Veselo je novoletnih praznikov marsikateremu ljubitelju narode zagreni pogled na odvržene smrečice ob gozdnih poteh po zelenicah in na smetnjakih. Nestrokovno so jih posekali nekateri brezvestneži. V gozdu so naredili škodo in jih odvrhli, da služijo vsemu drugemu, le za okras ne.

Da do takih škodljivih posekov ne bi prišlo, bodo gozdarji letos pravočasno nudili na voljo občanom novoletne jelke v Velenju na skladiščnem prostoru „ERE“, ob železniški postaji, v Šoštanju pa pri Ropanu.

Cene smrečic bodo dostopne vsakomur, najmanjše bodo predvidoma po 20 din, opremljene pa bodo s posebno plombo.

Nadzor nad sečnjo in prometom novoletnih jelk bodo opravljali delavci milice, zelena straža in gozdarji. Kdor bo prevažal jelke brez predpisanih plomb ali brez potrdila o njihovem izvoru, bo po odloku o prevozu in prodaji novoletnih jelk kaznovan s kaznjico do 5000 din za storjeni prekršek.

S tem, da bodo občani kupovali novoletne jelke na navedenih odkupnih mestih, bomo zavarovali naše gozdove pred nesmiselnim puščanjem.

Kmetijski inšpektor
MARIJA JELEN

V Lučah ne bodo plavali

Konec hude krvi zaradi predvidene graditve jezusa v Podvolovlju - Preplah in ogorčenje sta bila odveč, vzrok to pa je slabo obveščanje, ki je resnično padlo na izpitu

V minulih dneh je bila v celotni Gornji Savinjski dolini in zlasti v njenem zgornjem delu v ospredju dogajanje javna razprava o vodnogospodarskih osnovah SR Slovenije. Te so javno razpravljane in so v dolini vzbudile najprej osuplost in nato ogorčenje. In zakaj pravzaprav?

Zaradi v teh osnovah predvidene gradnje velikega vodnega zbiralnika v Podvolovlju. Jez naj bi bil fakšnih razmer, da bi voda za njim potopila to lepo dolino. Pred dobrim desetletjem so namreč načrtovali, da bi s tako akumulirano vodo uravnali pretok Savinje v njenem spodnjem toku, predvsem pa naj bi uravnali temperature Save niže jedrske elektrarne Krško. Ta možnost je danes že odpadla, torej teh vzrokov za preplah ni več. Osuplost je izzval tudi podatek, da je v teh osnovah, kot možna, omenjena tudi hidroelektrarna Igla - Lučnica, z zajezeno vodo pa naj bi v širšem merilu tudi odpravljali primanjkljaj pitne vode, preprečevali plavice in podobno.

Prebivalci Luče in Podvolovljeka so bili ogorčeni. Uničiti tako lepo dolino, ki resnici na ljubo živi v senci sosednjih lepotic Logarske doline,

Robanovega in Matkovega kota, sama ni nič manj privlačna, b. seveda krut poseg v neokrnjeno ravo Gornje Savinjske doline. N. tovari turistični razvoj bi do korenite spremembe, z njim v. tudi gospodarski, velike bi bile. ekološke spremembe in še kaj. T. to so le osnove, v njih so le zaru. možni viri.

Tukajšnje prebivalce pa je v. darje treba razumeti. Stoletja b. vijo njihovi rodovi na tej zemlji. vsem srcem so nanjo navezani. K. tistjstvo je tod izredno razvito, us. jeno v govedorejjo, proizvodnjov. ka in v kmečki turizem. Razm. jih kaže zlasti zato, ker je ob. šanje v tem primeru resnično p. na izpitu, ker jim nihče ni v. p. obliki razložil pomena in bistva. nogospodarskih osnov. Prav to. v nedeljo zgodilo na zboru kraju. v Lučah, ki je v začetku obeta. bo več kot buren. Tehtna raz. vodnogospodarskih osnov je pov. čila svoje in ogorčenje ter pre. več kot nepotreben, sta sedaj m. Ostala je trdna odločenost m. šnjih prebivalcev, da kaj takšnega. bodo nikoli dovolili.

Socialistična republika Slovenija SKUPŠČINA OBČINE VELENJE

Številka: 06-3/1978-1
Datum: 12. 12. 1978

Na podlagi 184. člena statuta občine Velenje (Uradni vestnik občine Velenje, št. 2/74) in 25. člena poslovnika občinske skupščine (Uradni vestnik občine Velenje, št. 7/74)

SKLICUJEM

6. sejo zborna združenega dela, zborna krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zborna Skupščine občine Velenje.

Zbori se bodo sestali na skupnem zasedanju v ponedeljek, dne 25. decembra 1978, ob 7. uri v sejni dvorani Skupščine občine Velenje. Za skupno zasedanje zborov predlagam naslednji dnevni red:

1. izvolitev komisij za verifikacijo pooblastil in obravnava poročil komisij vseh treh zborov;
2. določitev dnevnega reda;
3. obravnava predloga resolucije o politiki izvajanja družbenega načrta občine Velenje v obdobju 1972 - 1980 v letu 1979;
4. obravnava predloga odloka o privpravi in sprejetju družbenega plana občine Velenje za obdobje 1981 - 1985;
5. obravnava predloga odloka o proračunu občine Velenje v letu 1979;
6. obravnava predloga odloka o določitvi prispevka za zdravstveni zavarovanje kmetov in določenih kategorij oseb ter občanov, ki uživajo posamezne pravice iz zdravstvenega varstva v občinski zdravstveni skupnosti v letu 1979;
7. obravnava predlogov odlokov:
  - a) o ustanovitvi in organizaciji Komiteja za družbene dejavnosti in
  - b) o imenovanju Komiteja za družbene dejavnosti;
  8. obravnava sklepov in predloga odloka s področja pravosodnega organov:
    - a) o izvolitvi predsednika in sodnikov Temeljnega sodišča v Celju in o soglasju k imenovanju vodij posameznih enot,
    - b) o izvolitvi sodnikov porotnikov Temeljnega sodišča v Celju,
    - c) o imenovanju javnega tožilca in njegovih namestnikov Temeljnega javnega tožilstva v Celju in
    - d) o povračilu stroškov, izgube na dohodku in nagradi sodnikom porotnikom Temeljnega sodišča v Celju;
    9. obravnava predloga o imenovanju gozdarskega in veterinarskega inšpektorja skupščine občine Velenje;
    10. obravnava predloga o poimenovanju kulturnega centra Velenje;
    11. Razno.

PREDSEDNIK
Skupščine občine Velenje
FRANJO KORUN, st.

Po skupni seji vseh zborov Skupščine občine Velenje

SKLICUJEVA

skupno sejo zborna združenega dela in zborna krajevnih skupnosti v istem prostoru.

Predlagava naslednji dnevni red:

1. obravnava poročila o izvršitvi sklepov in skrajšanega zapisnika 5. seje zborna združenega dela in zborna krajevnih skupnosti z dne 4. 12. 1978;
2. obravnava predloga odloka o merilih za razvrstitev objektov, zgrajenih brez lokacijskega dovoljenja na območju občine Velenje;
3. obravnava predloga odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o davkih občanov in
4. obravnava delegatskih vprašanj.

PREDSEDNIK
zborna krajevnih skupnosti
TONE HLADIN, s.r.

PREDSEDNIK
zborna združenega dela
ERNO RAHTEN, st.

Dedek Mraz za vse enak

Tudi letos že teče akcija za čimbolj enoten koncept praznovanja dedka Mraza v SR Sloveniji. Namen te akcije je, da bi vsem otrokom zagotovili ne le enako predstavo o dedku Mrazu in pravilničnem vzdrušju v pričakovanju Novega leta, temveč predvsem v tem, da bi vsem otrokom zagotovili enake možnosti za doživljanje dedka Mraza, bodisi skozi prireditve, namenjene otrokom v tem času.

Že pred tremi leti so bila vsklajena stališča, da je potrebno preprečevati razne obdaritve otrok po kolektivih z b. ali manj bogatimi individualnimi nagradami oz. darili. S tem smo nameravali preprečiti razlike med otroki staršev in delavcev, ki delajo v kolektivih, kjer so razmeroma lahko ustvarili dohodek in onimi, kjer dohodka oz. ostanka dohodka ni. S tem pa seveda nismo hoteli prikrajšati vseh otrok skupaj.

Letos sta tako OK SZDL kot tudi OS ZSS Velenje že v začetku meseca novembra pozvala vse temeljne in druge organizacije združenega dela in delov-

ne skupnosti ter krajevne skupnosti o poteku akcije, njenem namenu in načinu zbiranja sredstev. Vendar pa ugotavljamo, da akcija zbiranja sredstev ni stekla v skladu s postavljenim rokom in zatorej celotna akcija še ni uspešna in se celo postavlja vprašanje, ali jo bo mogoče izvesti. Posebej moramo tu poudariti tudi obveznost do otrok delavcev, ki prihajajo na delo k nam iz sosednjih občin.

Praznovanje dedka Mraza je za vse naše otroke enkratno dogodek. Verjetno zanje ni dogodka, ki bi jim na tako neposreden in nevsiljiv način prikazal prehod v naslednje leto oz. zaključek nekega obdobja, kot je ravno praznik in prireditve ob dedku Mrazu. Kdor je resnično doživljal otroško veselje, pričakovanje in radost ob obdaritvi, mu ne more več biti vseeno, ali bomo to tradicijo razvijali in omogočali. Zato tudi ne moremo in ne smemo vsega tega gledati samo skozi dinar, kar se vse prevečkrat opravičuje, pa tudi izmika. Nevzdržne so zato tudi izjave nekaterih predstav-

nikov delovnih organizacij, da sredstev za ta namen ni možno zbrati. Že dejstvo, da je prispevek v naši občini med najnižjimi v celotni regiji, lahko dokaže, da celotna akcija ne bo povzročila ali bi lahko vplivala na gospodarsko stanje v delovnih organizacijah, še predvsem ne, če se zavedamo, da spada naša občina med najbolj razvite v Sloveniji.

Izvršni svet zato poziva vse temeljne in druge organizacije združenega dela in delovne skupnosti, da v kolikor še niso, takoj sprejmejo ustrezen sklep in s tem omogočijo izvedbo skupne akcije. Pri tem upoštevajte dopis OK SZDL Velenje z dne 16. 11. 1978. Vsekakor pa morajo biti potrebna sredstva zbrana še v tem letu, da ne bi - kot je bilo to lani - naslednje leto ponovno ugotavljali, da posamezne delovne organizacije svojih obveznosti niso izpolnile. Kajti le v enotnosti in skupni akciji bo največji uspeh in najlepši zaključek leta.

PREDSEDNIK
Izvršnega sveta SO Velenje
KLJUN FRANJO, dipl. ing. str.

Opravljenem delu in sedanjih načrtih

skupščino krajevne skupnosti Skorno-Florjan bo sestavljalo 25 delegatov, krajevno konferenco SZDL pa 21 delegatov - Trije vaški odbori

Z zborom občanov vaškega obora Skorno so preteklo delo sklenili krog razprav o delih skupščine krajevne skupnosti in krajevne konferen- Socialistične zveze delovnega ljudstva v krajevni skupnosti Skorno-Florjan. Z izvajanjem dvoletnih postopkov so prišli v tej krajevni skupnosti do več kot mesecem dni, ko pripravili razširjen sestanek predstavnikov krajevne skupno- krajevne konference Sociali- ne zveze delovnega ljudstva, zbeno političnih organizacij krajevnih delegacij. Na njenem delovnem posvetu med drugim sprejeli sklep o članovitvi treh vaških odborov, ki sestavljajo krajevno skupnost SSKorno-Florjan. To so vaški odbori Skorno, Florjan in Florjan, njihova vodstva pa sestavljajo delegati krajevnih družbe- političnih organizacij in dru-

delegatov iz vaških odborov, aktivov Zveze socialistične mladine, organizacije Zveze združenj borcev in organizacij združenega dela (poleg že omenjenih še iz Rudarsko elektroenergetskega kombinata Velenje). Volilne aktivnosti so se nato nadaljevale z razpravami v vaških odborih, kjer so kraji izvolili svoje delegate za nove krajevne samoupravne organe. Na dnevnem redu zborov občanov so bila tudi poročila o delu, ki so ga v krajevni skupnosti Skorno-Florjan opravili v preteklih letih in razprava o poglavitnih nalogah, ki jih čakajo v bližnji prihodnosti. Enotno so ugotovili, da stopa krajevna skupnost v naslednje obdobje bogatejša za

marsikatero pridobitev, med katerimi je prav gotovo najpomembnejša sodobno urejena, asfaltirana cesta v Skorno. Razprave v vaških odborih pa so opozorile še na nekatera aktualna vprašanja, ki jih bo potrebno čimprej rešiti in ki so jih zapisali v razvojni program krajevne skupnosti Skorno-Florjan.

J. KRAJNC

Med razpravo na zboru krajanov Skornega.

Volilne priprave v sklepni etapi

V nedeljo zbor občanov krajevne skupnosti Zavodnje - Na njem bodo ocenili tudi uspešnost izvajanja zastavljenih nalog

Kot povsod drugod, so tudi v Zavodnjah ta čas v žarišču dogajanja temeljite priprave na volitve krajev. samoupravnih organov in krajevne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva ter kritične razprave o rezultatih opravljenega dela. Predvolilna dejavnost se je prevesila v sklepno etapo, saj bodo v nedeljo, 24. decembra kraji Zavodnje na svojem zboru po predhodni razpravi izvolili delegate za svet krajevne skupnosti in krajevno konferenco SZDL.

Z aktivnim predvolilnim delom so v Zavodnjah pričeli v mesecu novembru, ko so sestavili kandidacijsko listo, po kateri bo svet krajevne skupnosti Zavodnje štel enajst, krajevna konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva pa osem delegatov iz družbeno političnih organizacij, društev in organizacij združenega dela (Rudarsko elektroenergetski kombinat Velenje ter Elektrotehna Ljubljana, poslovna enota Velenje).

Poleg tega, da se bodo odločali o predlaganih delegatih za novo sestavo sveta krajevne skupnosti in krajevne konference SZDL pa bodo kraji Zavodnje na nedeljskem zboru spregovorili tudi o problemih, ki so za njihovo življenje in delo ter razvoj kraja v tem času

KONFERENCA MLADIH V IZOBRAŽEVANJU

V sredo je bila konstituirana konferenca mladih v vzgoji in izobraževanju. Za začasnega predsednika je bila izvoljena dijakinja prvega letnika gimnazije Nevenka Zolnir. Na konferenci pa so poleg tega sprejeli akcijski program za naslednjih šest mesecev in se dogovorili o konkretnih nalogah. Te so predvsem evidentiranje za mladinske delovne akcije in pionirske brigade, priprava pionirjev za sprejem v Zvezo socialistične mladine Slovenije ter dogovor o predavanjih na osnovnih in srednjih šolah o narodnoosvobodilni borbi.

najbolj pereči in se ozrli na delovne naloge, opravljene v preteklem obdobju. Kot ocenjujejo, so v teh letih uspeli uresničiti marsikatero zahtevo, ki jo je postavljala razvojna program. Tako so poleg reševanja manjših sprotih problemov, ki so se porajali iz dneva v dan, zgradili tudi krajevni vodovod, adaptirali prosvetni dom ter ga opremili s centralnim gretnjem, postavili drogove za napeljavo telefonskega omrežja, dogradili kanalizacijo in opravili številna vzdrževalna dela na krajevnih cestah. Smelo pa je zastavljen tudi njihov nadaljnji delovni načrt, ki med drugim predvideva dokončno ureditev telefonskega omrežja, napeljavo elektrike v Sentvid ter izgradnjo ceste Kavšek-Zlebnik.

J. KRAJNC

J. KRAJNC

SEJA SIS ZA VARSTVO PRED POŽARI

Prihodno sredo, 27. decembra bo ob 16. uri v dvorani gasilskega doma 2. redna seja skupščine samoupravne interesne skupnosti za varstvo pred požari občine Velenje. Na seji bodo obravnavali program varstva pred požarom v občini Velenje, pregledali bodo poročila o delu komisije za varstvo pred požari od začetka lanskega leta, razpravljali o finančnem poslovanju te skupnosti za lansko in letošnje leto ter o predlogu finančnega načrta za prihodnje leto. Na skupščini pa bodo pripravili tudi plan dela samoupravne interesne skupnosti za varstvo pred požari.

Odgovori na delegatska vprašanja

Vprašanje: Delegata krajevne skupnosti Soštanj Drago Lesnjak in Janez Pečovnik želita dobiti po- nnilo, iz katerih virov bodo v letu 1979 in 1980 zagotovljena sredstva za vzdrževanje kopalnih bazenov na območju občine Velenje.

Predlog: Delegacija krajevne skupnosti Skale predlaga, da se učencem vozačem omogoči enozimski pouk.

Vprašanje: Delegacija krajevne skupnosti Smartno ob Paki želi dobiti natančnejša pojasnila o: - izgradnji in financiranju pri- ravnega vodovoda - ključu za razdeljevanje sredstev o krajevnih skupnostih na osnovi 50 odstotnega prispevka - sofinanciranju kulturnega doma - sofinanciranju izgradnje šport- o rekreacijskega centra in - celodnevne šole v Smartnem ob Paki.

Vprašanje: Delegacija krajevne skupnosti Lokovica sprašuje, zakaj KOC Velenje ne vzdržuje ceste v prevoznem stanju tako, da bi bil možen prevoz šoloobveznih otrok z avtobusom. Delegacija tudi predlaga, da zavod za urbanizem Velenje pripravi urbanistični plan do 15. decembra in ga predloži v obravnavo svetu KS Lokovica.

Odgovor: Na trasi krajevne ceste v Lokovici teče gradnja nove ceste - Saleške magistrale - zato je oviran promet na tem delu ceste. KOC Velenje je kot izvajalec del zaposlil investitorja za zaporo ceste na delu, kjer poteka novogradnja. Ker cesta ni zaprta za promet ima KOC kot izvajalec in vzdrževalec precejšnje težave in stroške. Pri samem izvajanju del pazimo, da so zastoji najmanjši in prevoznost ceste čim boljša. Z dokončanjem del bo tudi prevoznost ceste normalizirana.

Vprašanje: Delegacija Krajevne skupnosti Sentilj želi dobiti odgovor na vprašanje zakaj KOC Velenje ne opravlja rednih vzdrževalnih del na cestah na območju KS Sentilj. Ceste, ki so služile za obvoz so v zelo slabem stanju. Te ceste so bile zgrajene predvsem s sredstvi samoprispevka in prostovoljnimi delom. Sedaj, ko jih je treba popraviti, nihče več ne odgovarja zanje. Kraji sprašujejo, zakaj je krajevna skupnost dovolila obvoz, ne da bi si predhodno zagotovila ustrezno garancijo za popravilo cest.

Odgovor: Tekoče vzdrževanje na teh cestah poteka normalno. Večja vlaganja v tekoče vzdrževanje pa bi bila neprimerna, saj je predvidena v pomladanskih mesecih obnova teh obvoznic iz sredstev Republiške skupnosti za ceste.

Nujno tekoče vzdrževanje bo KOC opravljal tudi v bodoče. Na vprašanja, kjer ni odgovorov, bodo delegati dobili odgovor na seji skupščine občine Velenje 25. decembra 1978.

Preteklo mandatno obdobje uspešno!

V Pesju je bil v ponedeljek zbor krajanov, na katerem so delovni ljudje volili predstavnike v krajevno konferenco SZDL Pesje in v skupščino krajevne skupnosti. Na zboru so obravnavali poročila o delu v krajevni skupnosti za preteklo mandatno obdobje in podali predlog programa dela za prihodnje leto.

Preteklo mandatno obdobje je bilo zelo uspešno, saj so uresničili vse sprejete naloge. Komunalno so uredili nekaj ulic, asfaltirali celo Podgorje in dobili dolgo želeno in prepotrebno trgovino. Tudi za mla-

dež so poskrbeli, mladinci so dobili asfaltirano igrišče, za najmlajše pa so predvsem z udarniškim delom pridobili otroško igrišče.

Za prihodnost načrtujejo po srednjeročnem planu do leta 1980 popolno komunalno ureditev, ureditev vodovoda v Podgorju, zelo pa si prizadevajo, da bi dobili toplovodno ogrevanje. Urediti namenjajo tudi klubske prostore za upoko- jence, prenoviti dom družbeno političnih organizacij, želijo pa tudi javno razsvetljavo. Delovnih nalog imajo torej več kot dovolj.

Na zboru krajanov v Pesju

Nova blagovnica v Mozirju

V soboto dopoldne so v Mozirju končno položili temeljni kamen za novo trgovsko hišo.

Priložnostne svečanosti ob tem dogodku so se udeležili predstavniki skupščine in družbenopolitičnih organizacij občine Mozirje, njenega združenega dela, sestavljene organizacije združenega dela Emona-Merkur, prisotni pa so lahko v svoji sredi pozdravili tudi predsednika republiške konference SZDL Mitjo Ribičiča, člana predsedstva SR Slovenije Toneta Boleta in člana republiškega izvršnega sveta Stefana Korošca.

Nosilec gradnje je Emonina temeljna organizacija združenega dela Supermarket, v bodoči blagovnici bo potrošnikom na voljo do 40.000 artiklov, merila bo 4.300 kvadratnih metrov, naložba pa je vredna 57 milijonov dinarjev. Po predvidevanjih naj bi za gradnjo pričeli maja prihodnjega leta, odprli pa naj bi jo 10. aprila 1980.

V Emoni so pri uresničevanju samoupravne sporazuma o združevanju dela in sredstev za uresničevanje skupnega programa naložbe posvetili posebno pozornost razvoju in širjenju maloprodajne mreže. V celoti se zavedajo, da so jim v preteklih letih takšno širjenje v veliki meri onemogočali zakonski predpisi, zato bodo poslej uspešno poskušali nadoknaditi zamujeno. Predvidevajo, da bodo v tem uspeli do leta 1982. Do takrat naj bi zrastle nove blagovnice v Kopru, Brežicah, Novem mestu, Zrečah in seveda v Mozirju, novi blagovni centri pa v Postojni, Osijeku, Jaršah, Šiški, Mostah in v Sentvidu pri Ljubljani, morda pa še kje drugje.

Zaposleni v temeljni organizaciji združenega dela Supermarket so se za gradnjo blagovnice v Mozirju odločili na podlagi dogovorjenih izhodišč srednjeročnega načrta razvoja, še posebej pa so upoštevali Mozirju in Gornji Savinjski dolini lastne razloge. Med najpomembnejši so: dejstvo, da pride v mozirski občini na prebivalca le 0,25 kvadratnega metra prodajne površine, da gradnjo blagovnice predvideva tudi

njen srednjeročni načrt, široko zaledje kupcev v Mozirju, Nazarjah, na Rečici ob Savinji in v vsej Gornji Savinjski dolini in še vrsta drugih ugodnih razlogov. Nedvomno bomo z njeno izgradnjo v veliki meri zadostili povpraševanju in kupni moči večine prebivalcev te doline.

Emona bo svojo blagovnico v Mozirju gradila na podlagi dosežkov sodobne tehnologije, prodaja bo samopostrežna in pretežno samozbirnega načina, pretok blaga neposredno, materialno - finančno poslovanje in polnjenje blagovnice pa vodeno s pomočjo računalniške tehnike. Kot je bilo že zapisano bodo blagovnico zgradili do 10. aprila 1980, ko sestavljena organizacija združenega dela Emona - Merkur slavi svoj praznik.

JANEZ PLESNIK

NI UPOŠTEVALA RDEČE LUČI

Po Partizni cesti v Velenju je peljal 12. decembra letos voznik osebnega avtomobila Mijan Herlah. Preko križišča je zapeljal, ko je na semaforju gorela zelena luč. Na prehodu za pešce je zagledal pešakinjo Marijo Bajrič, ki je kljub temu da je imela na semaforju rdečo luč prečkala cesto, zato je pričel zavirati, vendar nesreče ni uspel preprečiti. Bajričeva je zadel s prednjo levo stranjo avtomobila. Bajričeva se je pri nesreči lažje telesno poškodovala.

Delovno proslaviti jubileje

Na zadnji seji občinskega odbora Rdečega križa Velenje so pregledali dosedanje delo in sprejeli preogram za naslednje leto. Ker prihodnje leto obeležuje veliko jubilejev, saj praznuje RKS 100-letnico obstoja in 35-letnico obnove, je predsednik občinskega odbora RKS Velenje, tov. Medved Jože, poudaril, da bodo te jubileje praznovali delovno in jih kronali s še večjimi uspehi kot letos. Že v letošnjem letu je občinska organizacija RKS Velenje štela 3040 kvodajalcev in tako kar za 2,3 procenta preseglja republiško povprečje. Za pri-

hodnje leto pa načrtujejo, da se bo število kvodajalcev povečalo na 3460 članov.

Do marca bodo izvedli skupščine krajevnih organizacij RKS Velenje, na katerih bodo izvolili potrebne kadre. Tudi glede članstva in članarine se v novem letu obetajo spremembe. Odslej članarine ne bodo več odvajali občinskemu odboru, ampak bodo te ostale krajevnim organizacijam, ki bodo le tako lahko najuspešnejše reševale pereče probleme v svojih sredinah. Prihodnje leto se želi pripraviti na sprejem kvodajalcev iz pobratene občine Split in na tesnejše sodelovanje z občinskim odborom Rdečega križa iz Nove Gorice.

SLO in DS morata postati del vsakodnevnih nalog

V dneh pred praznikom naših oboroženih sil 22. decembrom smo obiskali občinski štab teritorialne obrambe občine Velenje ter k pogovoru pritegnili predstavnika štaba Jožeta Melanška.

Kako gledate na dosednji razvoj splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite v velenjski občini?

„Vse od ustanovitve teritorialne obrambe leta 1968 pa do danes ugotovljamo korenite premike v odnosu do obrambe in varnosti naše domovine. Presegli smo misel, da sta obramba in varnost zgolj zadeva strokovnih – poklicnih ustanov. Po zakonu o SLO iz leta 1971 in zakonu o ljudski obrambi v SR Sloveniji ter zakonu o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah iz leta 1976 in ob obravnavi dokumentov kongresov ZKS in ZKJ smo prišli do spoznanj, da je naš samoupravni socialistični družbeni sistem rezultat ljudske revolucije, nacionalnega odpora vseh narodov in narodnosti SFRJ. Na teh temeljih razvijamo in gradimo našo varnost, družbeno samozaščito in vseljudsko obrambo. Nadalje smo spoznali, da je osnova našega bodočega razvoja in graditve naša suverenost, neodvisnost, pripravljenost, da branimo domovino in čuvamo našo samoupravo Titovo Jugoslavijo, da večina naših delovnih ljudi in občanov sprejema SLO in družbeno samozaščito kot sestavni del samoupravljanja; da gradimo SLO in družbeno samozaščito na temeljih enotnosti, bratstva, enakopravnega sožitja vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, samoiniciativni in zavesti slehernega izmed nas in pripravljenosti ter odločnosti, da se upremo katerikoli napadalcu, če bo to potrebno. Ob vsem tem pa se zavedamo, da je potrebno tesno sodelovanje vseh dejavnikov SLO na ravni občine, krajevne skupnosti, organizacije združenega dela, kjer se srečujejo najrazličnejše strokovne, taktične, materialne, organizacijske in druge rešitve. Še posebej pa moram poudariti, da sta tudi v naši občini globoko zasidrana zavest in spoznanje delovnih ljudi ter občanov, da ni in more biti samouprave brez razmišljanja in delovanja na področju SLO in družbene samozaščite.“

– Kako gledate na bodoči razvoj SLO in družbene samozaščite, še zlasti, če upoštevamo veliko nalogo zveze komunistov pri njenem uveljavljanju v vseh sredinah?

„Zveza komunistov ni prisotna v teh prizadevanjih le zadnji čas, ampak smo si vseskozi prizadevali, da „prodremo“ čim bliže delavcem in krajanom. Ob širokem delovanju teritorialne obrambe se je pokazala nujna potreba po čim večji družbeni akciji vključevanja vseh dejavnikov

SLO in družbene samozaščite od slehernega našega delavca do občana. To je najbolje pokazala letošnja vaja Šoštanj – 78, kjer so vse strukture SLO (civilna zaščita, narodna zaščita, teritorialna obramba, družbenopolitične organizacije – skratka, celotna krajevna skupnost) – dokazale, kaj je usklajeno in vodeno delo, kaj sta iniciativa in pripravljenost občanov.

Menim, da bomo le s takim delovanjem in pripravi spodbili vsa zmotna mnenja posameznikov (saj ne bo vojne, zakaj se sploh pripravljamo, ipd.) ter dokazali, da so obrambne priprave že prešle iz ozkih okvirov posameznikov v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih in da postajajo funkcija, ki jo vsakodnevno uresničujemo prav vsi. Tako se vsi skupaj nenehno in načrtno pripravljamo na obrambo – ob celotnem gospodarskem in družbenopolitičnem življenju, se organiziramo v miru v boju proti vsem naravnim nesrečam in krepimo, tako da bomo ob morebitnem napadu na našo državo ali v izrednih razmerah sposobni ohraniti pridobljeno. Torej so obrambne in varnostne priprave vsakodnevna skrb vseh delovnih ljudi in občanov. Zato smo organizirani tako, da zagotavljamo najboljše možnosti za izvrševanje svojih ustavnih pravic in dolžnosti, pri čemer smo vse strokovne ustanove dolžne sodelovati, pomagati in svetovati. Kontrolno usmerjevalna funkcija postaja s tem in ob tem del stalnih nalog s ciljem, da smo še bolj in bolj pripravljeni. V teh naporih sodelujemo vsi: moški in ženske, stari in mladi. Tako usposobljeni, ko izpolnjujemo svoje ustavne pravice in dolžnosti, bomo v vsakem času sposobni in pripravljeni, da zavrnemo in razbijemo kakršnen koli napad, ki bi ogrožal našo varnost, pridobitev NOB od zunaj ali znotraj.“

– Omenili ste, da mora postati SLO sestavni del samoupravnega odločanja.

„Obramba domovine ni le vojaška aktivnost; to je ohranitev, čuvanje in vzdrževanje vsega, kar smo zgradili in kar so nam prejšnje generacije priborile. To pomeni ohranitev pridobitev resolucije, ki se traja. Razvijanje samoupravljanja, krepitev obrambnih priprav na teh temeljih pomeni obenem razvijanje nalog na področju SLO in DS v duhu partijskih sindikalnih in mladinskih kongresov.“

Podružbljanje obrambnih in varnostnih zadev terja sodelovanje v delavskem svetu, zboru delavcev, svetih krajevne skupnosti in zboru občanov ter odločati o tako pomembnih odločitvah. V obrambi domovine ne poznamo meja krajevnih skupnosti, občin, republik; pri obrambi domovine smo vsi samo

ena SFRJ. Zato morata SLO in DS izhajati iz osnovnega samoupravnega položaja delavca in občana. V obrambo smo vključeni vsi nekje: JLA, TO, NZ, CZ, ali v organih družbenopolitičnih organizacij, svetih KS, delavskih svetih, odborih in komisijah. Ko govorimo o SLO, mislimo na izobraževanje, vzgojo, urjenje, preizkuse, materialno zagotovitev in njihovo samoupravo obvladovanje. Danes smo še preveč zaprti, dostikrat pod pojmom tajnosti čuvamo stvari, ki niso tajnost. Kaj in koliko lahko povemo, je stvar naše skupne presoje. Vedeti pa moramo komu in zakaj. Referenti za SLO v OZD in KS bodo morali postati predlagatelji problematike. Več bomo morali govoriti o SLO in DS tudi na delavskih svetih, zborih delavcev, svetih KS in zborih občanov. Več si bomo morali zaupati in graditi na tej stopnji zavesti, ki smo jo že dosegli. Klasične, tradicionalno uklenjene poglede bomo morali nadomestiti s samoupravo organiziranimi pripravami na SLO in DS. Več bomo morali storiti za razvijanje obrambne in varnostne kulture. Statut ZKJ je jasno postavil stališče, da so organizacije ZK dolžne vedno obravnavati priprave na SLO. To določilo pa bo dobilo svoj smisel v življenju, ko bosta SLO in DS zadevi vseh delovnih ljudi in občanov.

Mi vsi imamo pravico in dolžnost odločati, kakšne naloge imamo v miru in kakšne ob morebitni vseljudski obrambi vojni. Zato je podružbljanje teh nalog sestavni del vsakodnevnega skupnega in zasebnega življenja. Delavci in občani moramo ob vsaki samoupravni odločitvi oceniti tudi njen varnostni ter obrambni vidik. Podružbljanje obrambnih priprav pa ni le odločanje, ampak predvsem aktivno vključevanje v priprave na SLO in DS, usposabljanje, opremljanje in samoupravno vodenje.

Po 11. kongresu ZKJ komunisti sprejemamo še bolj odgovorne naloge: razvijanje aktivnosti, samoiniciative, opozarjanje in odklonje negativne pojave, krepitev enotnosti, zavesti, pripadnosti – skratka, vseh elementov, ki so pomembni pri krepitvi SLO. Pomembno vlogo kot povezovalac skupnih hotenj pa ima ob vsem tem tudi frontno organizirana SZDL.

Naj sklenem: Kot celotna naša prizadevanja sta tudi SLO in DS proces, v katerem se preoblikujemo, spreminjamo, gradimo in rastemo. Zato je naša skupna skrb in skrb vsakega posameznika, da izpolnjujemo koncept SLO in DS kot stalno, dolgotrajno akcijo vseh družbenopolitičnih dejavnikov, delavcev, občanov kot delov celote. Celota pa želi in mora napredovati, se ohraniti in braniti.“

Ko bom velik, bom vojak

Moja naloga v obrambi domovine

Živimo v miru, svobodi, sreči in prijateljstvu. Za te dobrine so se ponosno in hrabro borili naši borci, branitelji naše domovine med NOB.

Danes skrbimo, da ohranjamo vse te dobrine tudi mi – pionirji. Z mladimi močmi in pridnimi rokami pomagamo pri raznih delovnih akcijah. Seznanili smo se z nalogami civilne zaščite in narodne obrambe na minulem obrambnem dnevu, ki ga je naša šola organizirala v sodelovanju s pripadniki civilne zaščite in teritorialne obrambe velenjske občine. Pridno smo prisluh-

nili pripovedi borcev iz NOB in našim vojaškim vodjem. Postali smo mladi borci današnjih dni.

Tudi mi pionirji smo vključeni v akcijo pri obrambi naše domovine. Pridno se učimo, seznanjamo se z borbo iz minulih dni, kako so se borili prej in kako bi se borili danes, če bi nas presenetili sovražniki. Ker smo še premladi za večje akcije, bi v primeru vojne nastopili kot kurirji. Skrbeli bi za hrano in obleko. Mladi člani rdečega križa bi poskrbeli za material prve pomoči ter pomagali pri reševanju ranjencev. Člani kul-

turnih krožkov pa bi skrbeli dobro počutje in razvedrilo pesmijo in slovensko besedo.

Vseh teh vrlin se sedaj učimo šoli, s pridom pa bi jih uporabljali dneh obrambe naše domovine, kaj

„Domovina je ena nam vsem dodeljena in eno življenje in ena smrt.“
Oton Zupančič

SIMONA DIKLI

Velenjski zbori na festivalu Kurirčka

Pred kratkim je bil končan festival Kurirčka, kjer so sodelovali

Bodimo bolj previdni

Vsako leto v obdobju, ko nastanejo večje ohladitve, v naši občini zabeležimo nekaj požarov, ki nastanejo zaradi neprevidnosti in malomarnosti. Ker s tem nastaja večja gmotna škoda, tako na družbenem kot na zasebnem premoženju, je naloga nas vseh, da z vestnim ravnanjem s kurilnimi elementi in s poostrenim nadzorom nad njimi varnost pred požari še povečamo. Do nesreč prihaja predvsem zaradi dotrajanih in ogrevalnih naprav, nezavarovanih in neizoliranih dimnikov in električnih napeljav, samovoljnega premeščanja in priključevanja kurilnih naprav, ne nazadnje tudi zaradi odlaganja pepela na neustrezna mesta in neodstranjanja vnetljivih snovi s kurilnic in podstrešij. Občani naj dosledneje upoštevajo opozorila delavcev dimnikarske službe!

Šola v naravi

Učenci osnovne šole Anton

Aškerc so v ponedeljek z glasnim živčavom pozdravili snežinke. Na ta dan je namreč odšla prva izmena „šole v naravi“ v Črno na Koroskem. Šestdeset učencev in sedem učiteljev bo tako v prijetnem okolju praznovalo s predstavnički naše vojske 22. decembra – praznik oboroženih sil. Spoznali bodo delo lovcev in gozdarjev, veliko časa pa bodo namenili tudi športu in raznim družabnim igram. Tako imajo na voljo zimski bazen, na smučiščih pa se bodo pomerili v veččinah smučanja. Vsa sredstva je prispevala občinska izobraževalna skupnost, ki je tako otrokom omogočila prijetne počitnice, združene z delom!

otroški in mladinski zbori z republiške revije. Pred leti je bil ta festival tekmovalnega značaja, medtem ko sedaj na njem sodelujejo najboljši zbori zgolj manifestativno, s koncerti na temo Narodnoosvobodilnega boja. Na ta način se izvajajo glasbena dela in najpomembnejše kar je pri nas ustvarjenega.

Po koncertu je bil psvet zborovodij, kjer so ocenili kvaliteto nastopajočih. Vsi zbori so opravičili sodelovanje na tem festivalu, pokazale pa so se tudi pomanjkljivosti. Izboljšati bi bilo potrebno spremljevalce zborov, medtem ko je sicer razlika med zbori silno majhna. Zvokovno imajo nekateri zbori manj splošen, ampak bolj slovenski zvočni izraz.

Iz velenjske občine so sodelovali kar trije zbori, izbrani na republiški reviji v Zagorju. Otroški zbor Anton Aškerc pod vodstvom Alenke Janič, otroški zbor osnovne šole Miha Pintar Toledo pod vodstvom Pavle Lipnik in mladinski zbor Anton Aškerc pod vodstvom Cirila Vrtačnika. Vsi trije zbori so poželi veliko uspeha in so bili med najboljšimi.

Za oceno festivala smo poprosili tudi tovariša Ivana Marina, ki se je tokrat udeležil koncerta le kot poslušalec. Dejal je da je bil koncert z ozirom na specifičnost tematike izredno naporen. Ob takem programu je bil prav zbor A. Aškerc svetla točka, saj je bil njegov program bolj razgiban, svež, svetel. S pesmico Kaj je to mir se je izognil tragiki, vendar pesem ni naša, saj je prevedena iz češčine. Poudaril bi, da prav pesmi z bolj veselo in optimistično vsebino manjka na programih naših zborov, ker je tudi izbor literature na to temo izredno ozek.

Naša naloga pri obrambi domovine

Ko smo pred 33 leti zadihali svobodi, smo si radi pomagali na sabo in gradili novo Jugoslavijo. Nihče ni več pomislil na puščo, ampak je imel vsak v roki delovno orodje.

Danes uživamo v delu naših prednikov in ko je domovina območje, moramo pomisliti na obrambo tega, kar imamo, kar so nam pribrali naši očete. Tega ne smemo izgubiti, saj je bilo poplačano nešteti človeški življenji in neizprosni trpljenjem. Vsak mora pripraviti, kot da bo v jutri, živeti pa moramo tako; kakor da je večno mir. Za obrambo domovine se fantje usposabljajo v vojakih. Včasih je bilo oddati vojsko nekaj strašnega in so se fantje temu upirali in se skrivali, danes je to čast. V vojski se fantje vojaški urijo v streljanju, vendar bistvo spoznati orožje in se z njim naučiti čim večje ravnati. V pripravljenosti na vojno pa niso samo vojakih, temveč na vsakem koniku Starejši imajo predavanja, in spoznajo, kako se lahko civilno prebivalstvo upre sovražniku. Mlajši, pa se v šoli učimo, predvsem na obrambnih dneh, kjer vadimo, kako bomo zapustili šolo ob sovražnikovem napadu. V vsakem kraju organizirana tudi narodna zaščita.

Ljudje, ki se urijo v enotah TO in vojaških vajah JLA so že oddali vojaški rok. Tudi mi pionirji lahko na različne načine vključimo v obrambne priprave. Mladinci prostovoljci pa se bomo lahko vključili v enote TO, ki bomo spoznali orožje in ravnati s njim, da bomo tudi mi pripravili braniti domovino.

JANKO KOPUŠIČ

Š. m. OŠ Smartno ob P.

metalka

VAM NUDI iz konsignacije

Viessman – najmodernejši kotli in avtomatike za centralno ogrevanje

Thyssen – oljni gorilci od 15.000 do 80.000 kcal/h (cena 398 DM in 2.604,15 din), poleg teh vam nudimo tudi plinske gorilce in instalacijski pribor

Atrol – raztezne posode in pripadajoče armature

Grundfos – obtočne črpalke

Dobava takoj po plačilu

Vse informacije, nasvete pri izbiri, projektiranju in nakupu, dobite v METALKI LJUBLJANA, Dalmatinova 2, III. nadstropje, soba 5, ali po telefonu številka (061) 317-144

Mladina fotografira

Pod tem naslovom bo občinska konferenca ZSMS Velenje v sodelovanju s foto klubom Velenje aprila prihodnje leto organizirala I. razstavo črno belih in barvnih fotografij. Temi razstave bosta: delavec in delo ter prosta tema. Na razstavi lahko sodeluje vsak pionir ali mladinec iz naše občine ter vsak osnovnošolski ali srednješolski foto klub s fotografijami velikosti od 24 x 30 cm do 30 x 40 cm. Na

razstavi lahko sodelujejo tudi člani foto kluba Velenje.

Fotografije bo zbiral občinska konferenca ZSMS Velenje do 10. aprila. Fotografije bodo ocenjene, najboljše dela pa nagrajena. Razstava bo najprej na ogled v knjižnici kulturnega centra Velenje, nato pa tudi v nekaterih delovnih organizacijah. Pokrovitelj razstave je Gradbeno industrijsko podjetje Vegrad Velenje.

Spremljati priprave na gradnjo vodovoda

pred dnevi je bila 13. seja izvršnega sveta Skupščine občine Velenje - Enotna stališča in dejavne razprave o aktualnih vprašanjih

Člani izvršnega sveta velenjske občinske skupščine so najprej poslušali poročilo o pripravah na gradnjo vodovoda in s tem v zvezi reševanja pomanjkanja pitne vode. Dogovorili so se, da je za skorajšnjo odpravo tega vprašanja potrebno čimprej strokovno analizirati možnosti, ki se ponujajo. O vsem tem je potrebno sproti obveščati dejavne ljudi in občane, vključno s tudi informacijo o uporabnosti in ceni vode. Vse zapreke, ki se zoperstavljajo prizadevanjem na tem področju pa je nujno čimprej odpraviti. Dejavnost razprava se je nato nadaljevala z obravnavanjem osnutka odloka o menilih za razvrstitve objektov zgrajenih brez lokacijskega dovoljenja na območju občine Velenje. Osnetek tega odloka, ki ga bodo na prihodnji teden obravnavali tudi delegati odborov združenega dela in krajevnih skupnosti, razvršča objekte brez lokacijskih dovoljenj v tri kategorije: tiste, ki se jim lahko izda lokacijsko dovoljenje, tiste, katerih odstranitev se lahko za določen čas odloži in objekte, ki neposredno ovirajo izboljšanje sprejetih urbanističnih dokumentov in jih je zato potrebno rušiti. Za uspešno izvajanje tega odloka bo potrebno analizirati obstoječe stanje, posledaj pa so to kljub pravočasnemu pozivu opravili le v eni krajevni skupnosti.

Na dnevnem redu 13. seja izvršnega sveta je bila tudi problematika prodaje poslovnih prostorov. Zadnji primer, ki je sprožil ta vprašanja je ustavitelj gradnje novega objekta v Šmartnem ob Paki. Gre za stanovanjski blok, v katerem naj bi svoje prostore imel tudi celjski Tehnocomercator, ki pa je odstopil od prvotnega dogovora o udeležbi v tej investiciji. Enotna stališča članov izvršnega sveta je bilo, da tak primer ne sme in ne more motiti stanovanjske gradnje, zato bodo z deli nadaljevali, nove lastnike pa v dogovoru s krajevno skupnostjo poiskali preko javnih razpisov. Izvršni svet skupščine občine Velenje pa je med drugim sprejel še sklep o izvršnem postopku za sanacijo severne stene objektov Terasa I v zazidalnem

načrtu Šalek-Gorica in o javni razmisli predloga spremembe zazidalnega načrta Industrijske cone II-Stara vas. Stališče izvršnega sveta je, naj bi se ta cona gradila po prvotno izdelanih projektih, končno odločitev pa bodo prinesli zaključki javne razprave. J. KRAJNC

Ko zapade sneg, želimo z avtomobili čim bliže pisarn

Prenagljenost se otepa

Nestavno delo na področju sprejemanja samoupravnih aktov v mozirski občini - Slabe izkušnje iz lanskega leta se pojavljajo tudi letos - Vsi potrebni akti bodo sicer sprejeti pravočasno

Ko so v Gornji Savinjski dolini ocenjevali aktivnost komisij, zadolženih za uresničevanje določil zakona o združenem delu, aktivnost družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in drugih dejavnikov, so ugotovili, da dejavnost na tem področju ne teče nepretrgano. Zanj so namreč značilna obdobja pospešene rasti in usihanja. Veliko dela na tem področju so na primer opravili v zadnjih štirih mesecih preteklega leta, ko so organizacije združenega dela in druge samoupravne skupnosti sprejemale samoupravne splošne akte. Za to obdobje je torej značilna dokajšnja mera aktivnosti, dejstvo pa je, da so večino potrebnih aktov sprejeli na hitro in prenačljeno. V posameznih sredinah so se ravnali po takšnih ali drugačnih vzorcih, akte so celo prepisovali od sorodnih organizacij združenega dela, ponekod pa so izdelavo potrebnih sporazumov naročili zunanjim ustanovam ali posameznikom in so za opravljeno delo odšteli velike denarje.

Jasno je, da tako sestavljeni sporazumi v skoraj nobenem primeru ne vsebujejo posebnosti posameznih organizacij združenega dela in da so v njih nemalokrat zapisana tudi nesprejemljiva določila. Umestno je zato tudi vprašanje v kakšni meri so se na tak način upoštevali interesi delavcev in kako so ti v samoupravnih splošnih aktih rešili posamezna pereča

vprašanja. Povsem zadovoljivo zagotovo ne, saj so javno razpravo o osnutkih in predlogih samoupravnih splošnih aktov in postopek sprejemanja obenem v prenekatem primeru opravili v zelo kratkem času. Zavaljo tega sta bili seveda kakovost javne razprave in sprejetih aktov znatno slabši, kakor bi morali biti. Ob tem morda ne kaže zanemariti dejstva, da so bili vsi akti sprejeti pravočasno in da so se v nekaterih organizacijah združenega dela, zlasti v manjših, srečevali z mnogimi objektivnimi težavami, med katerimi so na prvem mestu problemi kadrovske narave.

Tudi za letošnje leto in za sedanje sprejemanje samouprav-

nih splošnih aktov s področja delovnih razmerij žal veljajo podobne značilnosti, kar so nedvoumno potrdili rezultati dela komisije za pregled teh aktov. Res je, da bodo potrebni akti v veliki večini primerov zopet sprejeti pravočasno, res pa je tudi, da se povsod tam, kjer so lani delali na hitro, otepajo z neskladnostjo že sprejetih aktov z zakonom o združenem delu in s posameznimi sistemskimi zakoni in jim zato usklajevanje povzroča le dodatno, a nujno delo.

Takšna izkušnja bi torej vendarle morala roditi sadove, če jih v resnici je (ni), pa bo jasno kaj kmalu.

JANEZ PLESNIK

Za zdomce letos drugače

V torek so se v Mozirju sestali člani koordinacijskega odbora za vprašanja delavcev na začasnem delu v tujini pri predsedstvu občinske konference SZDL. Člani so se dogovorili o aktivnostih ob bližnjih praznikih. Med drugim so se domenili, da sestankov za zdomce letos ne bodo pripravili, tej odločitvi pa so botrovale porazne izkušnje iz prejšnjih let. Seveda se reševanju te problematike niso izognili in so se zavaljo tega domenili za druge smotnejše oblike. V razpravi so med drugim ugotovili, da se bo prihodnje leto v mozirsko občino vrnilo 21 zdomcev, enotni pa so si bili tudi v oceni, da so možnosti zaposlovanja velike in da na tem področju še lep čas ne bo problemov. Skupščini občine, banki in ostalim sorodnim organizacijam so priporočili, da v teh dneh ne bi strogo upoštevali predpisanih uradnih ur in bi bile njihove usluge na voljo zdomcem vsak dan.

Posebno vlogo so na tem področju letos dobile krajevne

skupnosti, kjer naj bi bilo težje vseh letošnjih aktivnosti. Njihova najpomembnejša naloga bo seznanjanje zdomcev z možnostmi, ki se jim nudijo v domači občini, predvsem in najprej pa naj bi krajevne skupnosti preprečile zdomce, da je vsa družbena skrb namenjena njim samim.

J. P.

Ukrepi proti steklini

V Gornji Savinjski dolini so že sprejeli vrsto ukrepov, ki naj služijo preprečevanju, zatiranju in izkoreninjenju stekline. Sem seveda sodi stroga omejitev gibanja psov in mačk na vsem področju mozirske občine, prepovedan je lov s psi, odredili pa so tudi obvezno cenjenje psov. Prav tako so lovski družine dolžne pokončati neregistrirane, neopredeljene in potenske pse ter mačke, poleg tega vse tiste živali, katerih lastniki ne bodo upoštevali predpisanih ukrepov in nekatere zveri ter pižmovke. Dogovorili so se tudi o vseh ostalih potrebnih ukrepih, primerov stekline pa na področju Gornje Savinjske doline zaenkrat še niso opazili.

LADO PLANKO

20 let toplifikacije v Velenju

O tem jubileju smo se pogovarjali z direktorico Vali Žohar - V 20. letih dosegli lepe uspehe

Letos praznujemo v Velenju tudi dvajsetletnico toplifikacije. Temelji za toplifikacijo so bili postavljeni leta 1957, ko je bil izdelan urbanistični program. Ta program je predvidel, da bi se novo mesto, ki naj bi bilo sodobno, tudi na sodoben način ogrevalo. Vendar pa so naleteli na težave. Mnogo je bilo namreč takšnih, ki so menili, da je Velenje rudarsko mesto, kjer je dovolj premoga in da je zato bolj primerno, da se kuri na klasičen način. Vendar pa je vodstvo rudnika, ki je takrat postavljalo temelje današnjemu Velenju gledalo v prihodnost smelo in v celoti realiziralo zastavljeni program. Tako so leta 1958 pri-

skromno urejeno, saj sta v začetku skrbeli za toplovodne naprave le dve osebi. Vsi objekti, ki so bili zgrajeni v Velenju po tem obdobju so bili priključeni na toplovodno omrežje.

Z leti se je bistveno spremenila tudi miselnost ljudi. Videli so kakšne so prednosti toplovodnega ogrevanja, da je to velika pridobitev tudi zaradi čistega okolja. Danes bi si težko predstavljali, kako bi zgedalo Velenje, če bi se iz vsake stolpnice še vedno kadilo. V Velenju je še nekaj objektov, ki niso priključeni na toplovodno omrežje, to pa so objekti, ki so bili zgrajeni pred tem obdobjem.

Toplovodna dejavnost se je z leti širila, večalo se je število zaposlenih in dejavnost je prerastla okvire Rudnika lignita Velenje. Tako so se leta 1972 odločili in ustanovili delovno organizacijo Toplovod Velenje.

Kot je povedala direktorica Vali Žohar je bilo tudi v zadnjih petih letih kar obstaja delovna organizacija Toplovod veliko narejenega. Vse naprave so leta 1972 priključili na termoelektrarno Šoštanj. Velika rast mesta Velenja je zahtevala intenzivno izgradnjo mestnega toplovodnega omrežja. Priključne moči pa so bile premajhne, zato so v zadnjih letih zgradili nov cevovod od Šoštanja do Velenja. Trenutno je v izgradnji centralna energetska postaja, ki bo zagotavljala nemoteno dobavo toplotne energije. Vse naprave bodo izpopolnili od takšne meje, da bo obratovalna sigurnost nemotena, bodo jih posodobili, opremili z avtomatiko, njihov cilj pa je tudi da v Velenju priključijo na toplovodno omrežje tudi tiste objekte, ki so bili zgrajeni pred pričetkom toplifikacije.

M. T.

Direktorica Toplovoda Velenje Vali Žohar

čeli z izgradnjo toplovodne mreže. Mesto se je ogrevalo od stare termoelektrarne v Velenju. Toplovod je potekal do centra mesta Velenja, naj pa so priključili prostore uprave Rudnika (danes Skupščina občine Velenje) ter tudi nekatere stanovanjske objekte, ki so jih zgradili v tem obdobju. Prva toplotna energija je stekla ravno na 29. november leta 1959. V naslednjih dveh letih so bili zgrajeni tudi parovod in pa industrijske mreže do Rudnika lignita Velenje in do tovarne gospodinske opreme. Vzdrževanje je bilo še zelo

ZLATA KITARA

Koncert komornega abonmaja s kitaristom Josejem Torresom iz čime je privabil toliko obiskovalcev, kot jih najbrž zlena ne bo kateri od komornih koncertov. Razlogov za to je brzkone več: boljše obveščanje, priljubljenost kitare kot družabnega instrumenta, nekaj eksotičnega interesa, pa še kaj.

Večer je izzvenel predvsem v slednji smeri: večji poudarek je bil na drugem delu programa, v katerem je Torres izvajal skladbe z izrazitim nacionalnim značajem (najbližja paralela v našem prostoru bi bile tkim. tarogradske pesmi). V tem svetu - bilo videti oz. slišati - je doma; astrta ožoznost inkovske in menjača se občutja ter ritmi, med katerimi je prevladoval valček, kreolske modricije dajejo tei glasbi podobno ototo kot v svetu bolj znani brazilski narodni glasbi. Muzikalno, konceptualno pa ta glasba vendarle ostaja na nivoju zabave, sicer tehnično perfekcionirane (in Torres jo je v tem mislu tudi dovolj korektno predstavil) in zanimive z etnomuzikološkega vidika, a kljub temu zabave, družabnosti. Strogo, osladno blagolasijske terce in sekst, razgvaldi in tresoli zahtevnejšega poslušalca pač ne repričajjo. Kitaristu gre na drugi strani vse priznanje za samo izvedbo, saj je ta del programa izvedel teoretično brezhibno in vrhu vsega, če ni indiskretno, ne ravno zdrav.

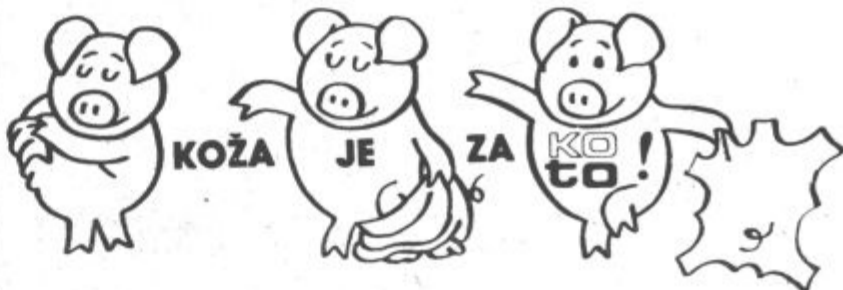
Manj zadovoljni smo bili v prvem delu koncerta, kii je obsegal skladbe

španske romanlike in klasike (iz slednje eno samo, Fernanda Sora Variacije na Mozartovo temo). Če se nam je zdela interpretacija npr. Albenizovega Asturiasa malce čudna, a vendar - kot različna - še sprejemljiva, je bil ravno Sor najslabša točka večera. Notorična delikatnost, potreba po odmerjenosti v interpretaciji klasike ne prenese izraznih: agogičnih, dinamičnih, ritmičnih svoboščin, ki smo jim bili priča: Torres je igral Sora v isti maniri kot: svoi nacionalni program.

Vmesni nastop mladega beograjskega kitarista Uroša Dojčinovića je izzvenel bolj kot ne neresno in nalogi nedorazlo: nenaajavljena in nepojasnjena sprememba programa je prinesla sprehod v špansko in grško folkloro - podobno kot že omenjeno nezahtevno muziciranje, samo s precej manj prepričljivosti in tehnične nega znanja. Bledega vtisa ni uspel popraviti niti z redko izvajano (transkripcija iz klavirske literature) Legendo o Amazonki Heitorja Vila-Lobosa.

Kazalo bi se odločiti, ali bomo kitaro še vnaprej imeli za predvsem družabni instrument, ali pa bi ji kazalo tudi v koncertnih programih odmeriti tisto mesto, ki ji gre. V prvem primeru je popularizacija instrumenta napad z ovomom na odorta vrata, v drugem bi pa predstavitve instrumenta zahtevala več pozornosti pri izbiri programov oz. koncertantov.

ODKUPUJEMO SVINJSKE KOŽE PO UGODNEJŠI CENI KOT PREJŠNJA LETA

KOTO

KOTEKS tobis in zbiralnice kmetijskih zadrug

šport
telesna
kultura
rekreacija

• KOŠARKA

ODLOČILNA TEKMA ELEKTRE V LJUBLJANI

Prvi del košarkaškega prvenstva Slovenije je končan. V predtekmovalstvu se je pomerilo 25 ekip (sekcij) za 10 prostih mest v „super“ ligi. Tekmovanje samo je potekalo v dokaj različnih pogojih, ki naj bi dalo možnost praktično vsem klubom za tekmovalje v višjem rangu. Šoštanjska Elektra je tekmovala v skupini E in zasedla drugo mesto z enakim številom točk, kot tretje uvrščena ekipa Litija-Zagorje. Ker pa ne odloča koš razlike, je potrebna tretja ODLOČILNA tekma na nevtralnem terenu.

V predtekmovalstvu je Elektra dosegla 5 zmag in tri poraze. Dosegla je sicer največ košev, vendar, žal, le-ti niso pomembni. Forma moštva je sicer rasla iz srečanja v srečanja, vendar je bila za Elektro usodna tekma v Litiji, katero so izgubili za dve točki. Kljub temu pa ni vse izgubljeno. Tretja, odločilna tekma bo odločala, kdo bo tekmoval v SKL. Razplet samega tekmovanja je sicer bil dokaj čuden, saj je tudi v skupini B ni znan zmagovalec oz. drugouvrščen. Turnir treh moštev Domžal, Krasa in Obale bo dal odgovor, kateri dve ekipi sodita v elitno družbo najboljših. Elektra je v predtekmovalstvu dosegla sledeče rezultate:

Elektra : Triglav 82:77
Elektra : Triglav 60:85
Elektra : Šentjur 99:79
Elektra : Šentjur 90:60
Elektra : Litija 79:65
Elektra : Litija 70:72
Elektra : Cerknica 118:78
Elektra : Cerknica 68:80

Za Elektro so v tem delu tekmovanja bili uspešni: Kahvečič 164, Hliš 125, Jošt 103, Polovšak 87.

Štefanc 69, Steher 57, Kokolj 47, Breznik 25 in Bukovič 2.

Odločilna tekma bo v nedeljo 24. 12. ob 11. uri v Ljubljani v telovadnici RC Ježica. Gre za potrditev ene generacije in nadaljevanje tradicije tega športa v naši dolini. Igralci in odbor čutijo pred svojimi navijači, le velika angažiranost ter borbenost vse ekipe lahko zagotovita uspeh. Po vsej verjetnosti bo moral zaigrati tudi veteran Jerič, ki bo poleg prav tako veterana in odličnega igralca Polovšaka, z nekaterimi mladimi nosil breme nedeljske tekme. Vsekakor pa jim želimo uspeh.

R. N.

LEPI USPEHI V JUBILEJNEM LETU

Karate klub Velenje, ki letos slavi desetletnico uspešnega dela, je v počastitev tega praznika pred nedavnim pripravil republiško prvenstvo za mladince po težnostnih kategorijah. Prvenstva, ki je potekalo v dvorani Rudarskega šolskega centra, se je udeležilo 74 mladincev iz 15 slovenskih klubov. Pravico nastopa so imeli tisti, ki so na tekmah regijskih centrov zasedli prva štiri mesta. Zmagovalci posameznih kategorij so v Velenju postali: lahka kategorija – Domjanič (Tempo Ljubljana), polsrednja – Petek (Velenje), srednja – Pavlija (Celje); Hribar (Velenje) je zasedel 3. do 4. mesto, poltežka – Vah (Velenje); Velenjčan Korolec je tekmovalje končal na 3. mestu, težka kategorija Coko (Tempo Ljubljana).

Tekmovanje je dobro organiziral Karate klub Velenje s pomočjo Rudarskega šolskega centra tozd Pedagoške dejavnosti in Občinske telesno kulturne skupnosti.

Pionirska ekipa Velenja

V mesecu decembru so se velenjski karateisti udeležili še dveh velikih tekmovanj. Na republiškem prvenstvu po težnostnih kategorijah za člane sta Irgel in Smajlovič delila 3. in 4. mesto v teški kategoriji, na državnem prvenstvu tekmovalcev srednje in teške kategorije pa se je Velenjčan Smajlovič uvrstil na 5.–8. mesto.

ŠE VEDNO DRUGI

Odbojkarji Topolšice uspešno nadaljujejo tekmovalje v slovenski ligi – vzhod. V osmem kolu so v soboto v telovadnici Karla Destovnika Kajuha v Šoštanju pred okrog 250 gledalci brez težav premagali moštvo Zerjava z rezultatom 3:0. S to zmago so odbojkarji Topolšice še vedno na drugem mestu. Imajo 15 točk, vodijo pa tekmovalci Sempetra s 16. točkami in tekmo več. V prihodnjem kolu se bodo igralci Topolšice v gosteh srečali s Polskavo.

TRINKAUS DRUGI, BOLA TRETJI

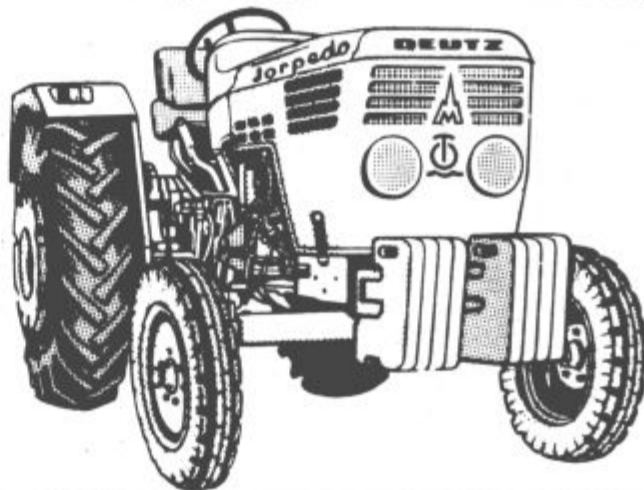
Na drugem republiškem preglednem tekmovanju so se velenjski strelci spet izkazali. V mladinski konkurenci v streljanju s standardno zračno pištolo je bil Vinko Trinkaus s 395 krogi drugi. Tretji je bil Darko Jazbinšek s 354 krogi. Z dobrima uvrstitvama sta se tako uvrstila v republiško reprezentanco Slovenije.

Tudi v članski konkurenci si je reprezentančno mesto osvojil Bola Hinko, ki je bil v članski konkurenci strelcev s pištolo na odličnem tretjem mestu s 374 krogi.

Jorpedo TRAKTORJI 4006 IN 7206 40 IN 70 KM

Močni traktorji z velikim učinkom in malo porabo goriva so izdelani po licenci DEUTZ.

Motor je zračno hlajen, z dolgo življenjsko dobo. Enostavno vzdrževanje in vsestranska uporabnost. Rezervni deli in servis zagarantirani.

Prodaja: Agrotehnika Ljubljana, Titova 38 s prodajnimi mesti še v: Celju, Mariboru, M. Soboti, Lendavi, Ljutomeru, Škofji Loki, Poreču, Žminju in Buzetu.

TRGOVA
PROIZVODNA
IN SERVISNA
DELOVNA
ORGANIZACIJA

agrotehnika
LJUBLJANA s. r. l.

TOZD
Agromehanizacija
trgovina

KUPON

S tem odrezkom kupona zahtevajte prospektni material in cene od prodajalca v navedenih krajih.

Ime in priimek: .....

Ulica, št.: .....

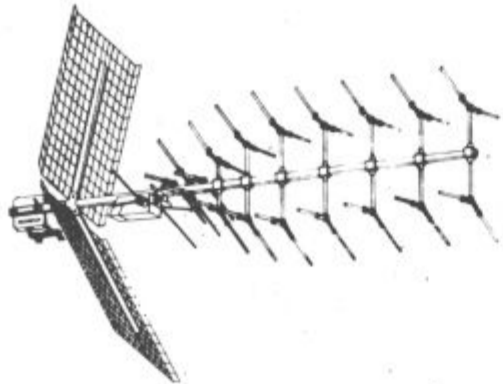
Št. pošte, pošta: .....

OOUR FABRIKA
NIKOLA TESLA
BEOGRAD

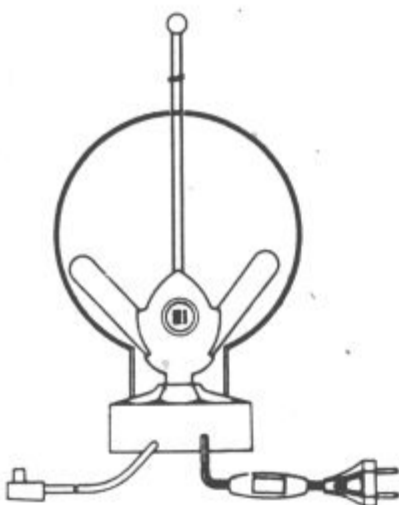
TUDI TELEVIZORJU LAHKO DAMO DARILLO

TV ANTENA SPECTRA COLOR

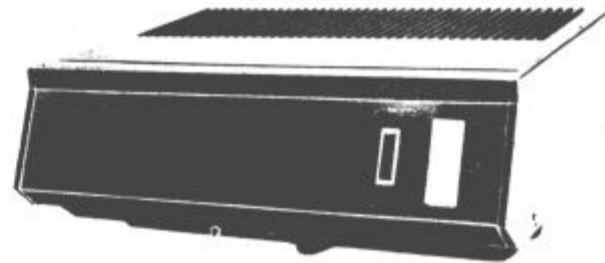
	Področje	Kanali	Ojačanje	Odnos naprej - nazaj	Kot sprejema	Priključna impedanca
TVSC 39	F V (UHV)	25 - 60	14 - 18	25	29°	240 - 300
TVSC 43	F IV (UHF)	21 - 37	14 - 18	25	29°	240 - 300

SOBNA TV ANTENA Z OJAČEVALCEM SAPI - 501

SPREJEMNA PODROČJA: F I, UKV, F III, F IV/V
FREKVENČNI OBESEK SPREJEMA: 45 - 860 MHz
OJAČANJE: 9 dB
IZHODNI PRIKLJUČEK: Koaksialni 75Ω (OHMOV)
NAPAJANJE: 220 V/50 Hz
IZVEDBA V TREH BARVAH: BELI, RDEČI IN ČRNI

TV STABILIZATOR - COLOR TVS - 707 C

Stabilizator napetosti varuje pred okvarami drag barvni televizijski sprejemnik pri znižani ali zvišani napetosti električnega omrežja.

Izveden je na elektromagnetnem principu in impregniran s poliestrsko smolo. Vgrajen je v ohišje iz temperaturno visoko odporne plastične mase. Opremljen je s preklopnikom za omrežno napetost 220/110 V in indikatorsko žarnico - tlivko.

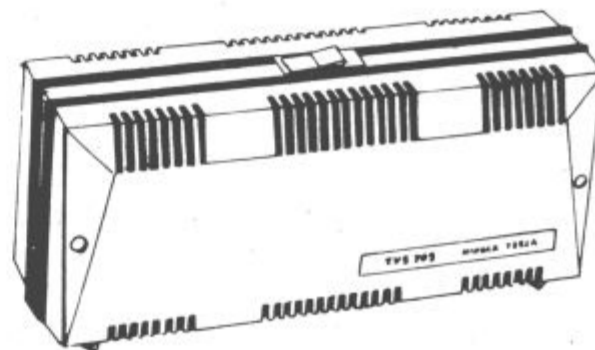
Vhodna (priključna) napetost stabilizatorja 220/110 V, 50 Hz

Izhodna (stabilizirana) napetost 220/110 V, 50 Hz

Stabilizator je namenjen za barvne televizorje, ki so predvideni za napetost 220/110 V, 50 Hz.

Nominalna obremenitev 400 VA in 250 VA

TV STABILIZATOR (ČRNO - BELI) TVS - 709

Stabilizator omogoča pravilno delovanje vašega televizijskega sprejemnika ne glede na spremembe napetosti napajalnega električnega omrežja.

Stabilizator je vgrajen v ohišje iz temperaturno visoko odporne plastike. Na posebno zahtevo lahko dobavljamo tudi stabilizator z nominalno obremenitvijo 200 VA.

Vhodna (priključna) napetost stabilizatorja 220 V/50 Hz

Izhodna napetost stabilizatorja: namenjen je televizijskim sprejemnikom za omrežno napetost 220 V/50 Hz

Nominalna obremenitev 130 VA

vaš obveščevalac

koledar

22. december - Dan JLA
23. december - Viktorija
24. december - Eva
25. december - Božič
26. december - Štefan
27. december - Janez
28. december - Živko

dežurstva

RAVSTVENI DOM VELENJE

22. 12. 1978 od 7. do 20. ure
Janez Poles
23. 12. 1978 od 20. dr. Dušan
24. 12. 1978 do 7. ure dr.
an Logar
25. 12. 1978 od 7. dr. Maja
26. 12. 1978 do 7. ure dr. Maja
27. 12. 1978 od 7. do 20. ure
van Kralj
28. 12. 1978 od 20. dr. Valter
ovšek
29. 12. 1978 do 7. ure dr.
er Pirtovšek

RAVSTVENI DOM ŠOŠTANJ

22. 12. do 24. 12. 1978 dr.
an Stupar

NA AMBULANTA VELENJE

22. in 24. 12. 1978 v. d.
da Grasselli, Splitska 1,
23. 12. 1978 do 12. ure dežurna v
ni ambulanti SŠZD Velenje,
v pripravljenosti doma

TERINARSKA POSTAJA:

22. 12. 1978 do 29. 12.
8 Peter Rihtarič, Šoštanj,
emov trg 7

mali oglasi

GODNO prodam komplet-
spalnico. Informacije na
on 850-888.

ELO poceni prodam globok
iki voziček, Tomšičeva 23

PRAVLJAM vsakovrstne
oze do 2 ton. Ljubo
vnik, Selo 1, Velenje
NAJEM vzamem garažo za
ni avto v Velenju ali
ici. Tel. 851-650

kino

KINO VELENJE

22. 12. - petek ob 17.30 in 19.30
C.A.S.H. PLAČILO V GOTO-
- ameriški film. Režija: Ted
Igrajo: Elliott Gould, Eddie

23. 12. - sobota ob 17.30 in 19.30
VROCICA SOBOTNE NOČI
asbena drama - ameriški
nice 15,00 din). Režija: John
im. Igrajo: John Travolta,
Lyn Gorney

24. 12. - nedelja ob 16., 17.30 in 19.30
VROCICA SOBOTNE NOČI
asbena drama - ameriški
nice 15,00 din)

25. 12. - ponedeljek ob 17.30 in 19.30
MOŽ Z ŽELEZNO MASKO
gleški film po romanu Alek-
Dime. Režija: Mike Newell.
Richard Chamberlain,
k Mc Goohan

26. 12. - torek ob 17.30 in 19.30
SOKOLOVA SENCA - ameriški
i avturistični. Režija:
e Mc Cowan. Igrajo: Jan
nt, Marilyn Hasset

27. 12. - sreda ob 17.30 in 19.30
STRAH IN KLJUČ - ameriška
kriminalka. Režija: Michael Tuch-
ner. Igrajo: Barry Newman, Suzy
Kendall

28. 12. - četrtek ob 17.30 in 19.30
CRNI PIRAT - italijanski
avanturistični film. Režija: Sergio
Sollima. Igrajo: Kebir Bedi, Carole
Andre

KINO DOM KULTURE VELENJE

24. 12. - nedelja ob 10 uri
NORE DIRKE TOMA IN JERRY-
JA - otroška risanka OTROŠKA
MATINEJA

25. 12. - ponedeljek ob 20. uri
FILMSKO GLEDALIŠČE VELE-
NJE STRAH IN KLJUČ - ameriška
kriminalka. Režija: Michael Tuch-
ner. Igrajo: Barry Newman, Suzy
Kendall

KINO ŠOŠTANJ

23. 12. - sobota ob 15.30
OTROŠKA MATINEJA NORE
DIRKE TOMA IN JERYJA -
otročka risanka

23. 12. - sobota ob 19.30
MOŽ Z ŽELEZNO MASKO - angleški
film po romanu Aleksandra Dime.
Režija: Mike Newell. Igrajo:
Richard Chamberlain, Patrick Mc
Goohan

24. 12. - nedelja ob 17.30 in 19.30
SOKOLOVA SENCA - ameriški
avanturistični. Režija: George
Mc Cowan. Igrajo: Jan Vincent,
Marilyn Hasset

25. 12. - ponedeljek ob 19.30
VROCICA SOBOTNE NOČI -
ameriška glasbena drama (vstopnice
15,00 din). Režija: John Badham.
Igrajo: John Travolta, Karen Lynn
Gorney

27. 12. - sreda ob 19.30
NORE DIRKE TOMA IN JERYJA -
risanka

28. 12. - četrtek ob 19.30
STRAH IN KLJUČ - ameriška
kriminalka. Režija: Michael Tuch-
ner. Igrajo: Barry Newman, Suzy
Kendall

KINO TOPOLŠČICA

23. 12. - sobota ob 16. uri
SOKOLOVA SENCA - ameriški
avanturistični. Režija: George Mc
Cowan. Igrajo: Jan Michael Vincent,
Marilyn Hasset

KINO ŠMARTNO OB PAKI

26. 12. - torek ob 19. uri
CRNI PIRAT - italijanski avturistični.
Režija: Sergio Sollima. Igrajo: Kebir
Bedi, Carole Andre

OD 1. 1. 1979 dalje ODPADE
FILMSKA PREDSTAVA OB
ČETRTKIH V KINU DOM KUL-
TURE ŠOŠTANJ, S TEM DA
BOSTA OB PONEDELJKIH DVE
PREDSTAVI, IN SICER OB 17.30
in 19.30 ISTI FILM.

gibanje prebivalstva

ŠOŠTANJ

Smrti: Marija Vodovnik, družin.
upokojenka iz Belih vod 52, stara
63 let; Ladislav Rogelšek, upokojenec
iz Lokovice 57, star 71 let;
Anton Uršič, upokojenec iz Celja,
Tončke Čečve 13, star 74 let; Neža
Lovc druž. upokojenka, iz Raven
24, stara 77 let; Francišek Pokleka,
upokojenec iz Podkrajja 26, star 77
let; Andrej Skornšek, inv. upokojenec,
iz Velenja, Šaleška 2/b, star 73
let; Franciška Hren, gospodinja, iz
Bočne štev. 138, stara 56 let.

priređitve

Petkov kultumi večer

Drvi ob 19. uri bo v
knjižnici Kulturnega centra
IVAN NAPOTNIK Velenje
filmski večer na katerem bo s
predvajanjem amaterskih filmov
gostoval Kino klub iz Maribora.

POPRAVEK

V obvestilu investitorja iz-
gradnje Šaleške magistrale,
SIKS Velenje, je prišlo do na-
pačnega datuma zapore ceste v
Lokovici. Omenjena cesta bo
zaprta do 30. 6. 1979 (in ne do
30. 6. 1978, kot je napačno
napisano) Tudi do te napake je
prišlo po krivdi grafične pripra-
ve ČZP Dolenjski list Novo

mesto. Prosimo za razumeva-
nje!

POPRAVEK

V zahvali za Albina Rednaka,
objavljeni v zadnji številki Naše-
ga časa, je prišlo po krivdi gra-
fične priprave ČZP Dolenjski
list do napake. Priimek se pravi-
lno glasi REDNAK, in ne
Radnak, kot je zapisano. - Pri-
zadetim se opravičujemo!

GASILSKO DRUŠTVO PESJE

razpisuje

JAVNO DRAŽBO

za prodajo gasilskega avtomobila Fiat (kombi 1300 ccm)
letnik 1976.

Avto je v nevoznom stanju.
Licitacija avtomobila bo v nedeljo 24. 12. 1978 od 6. do
8. ure zjutraj v prostorih gasilskega društva Pesje.
Izključna cena je 5.000,00 din. Ogled avtomobila je mogoč
v Podkrajju (pri Camleku) vsak dan od 15. do 18. ure.

**OZD Industrija usnja Vrhnika
TOZD Tovarna usnja Šoštanj**

Komisija za delovna razmerja

RAZPISUJE

delovne naloge in opravila

VODJE KOMERCIALNE SLUŽBE

Za opravljanje razpisnih opravil se zahtevajo naslednji
pogoji:

- a) visoka izobrazba ekonomske ali komercialne smeri,
  - b) najmanj 2 leti delovnih izkušenj v usnjarsko predelovalni
industriji,
  - c) aktivno znanje dveh tujih jezikov,
  - d) opravljena zunanje trgovinska registracija.
- Kandidat mora biti moralno politično neoporečen.
Za opravila je določena trimesečna poskusna doba.
Svoje pismene vloge z dokazili o strokovni usposobljenosti in
delovnih izkušnjah pošljite na naslov: TOZD Tovarna usnja
Šoštanj, Komisija za delovna razmerja, 63325 Šoštanj
Razpis velja 15 dni po objavi v časopisu.

TOZD DOM UČENCEV

Na podlagi 22. čl. TZDR (Ur. l. SRS št. 24/77) in sklepa komisije za
medsebojna delovna razmerja TOZD PD z dne 11. 12. 1978

objavljamo
potrebo po naslednjih delavcih:

1. ČISTILKA V TOZD DOM UČENCEV

pogoj: prednost imajo delavke s končano osnovno šolo ter z
izkušnjami na podobnih delovnih mestih;

2. RECEPTOR V TOZD DOM UČENCEV

pogoj: srednje šolska izobrazba in smisel za delo z učenci - mladino
Delo se za navedena delovna mesta združuje za nedoločen čas.
Osebnih dohodkov po Pravilniku o delitvi OD.
Kandidati naj naslovijo pismene vloge na kadrovsko-socialno službo
RSC Velenje, Prežihova 3, v roku 15 dni od objave.

gorenje

Gorenje - Interna banka, n. sub. o., Velenje
Zbor Interne banke

razpisuje
dela in naloge individualnega poslovnega organa

DIREKTORJA GORENJE - INTERNA BANKA

Za direktorja je lahko imenovana oseba, ki ima najmanj višjo
strokovno izobrazbo organizacijske, ekonomske ali pravne
smeri in najmanj 5 let ustreznih delovnih izkušenj.
Izbrani delavec bo imenovan za dobo 4 let.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti in
delovnih izkušnjah v 15 dneh po razpisu na naslov: Gorenje
TGO Velenje, Kadrovski sektor, 63320 Velenje z oznako
„razpis del in nalog direktor Gorenje - Interna banka“.
O izidu imenovanja bomo kandidate obvestili v 30 dneh po
zaključku razpisnega roka.

rudarsko
elektroenergetski
kombinat
velenje

**DO Rudnik lignita Velenje
Kadrovsko-splošni sektor**

Razpisni komisiji pri delavskem svetu TOZD Jamska
mehanizacija in TOZD Klasirnica

razpisujeta
dela in naloge individualnega poslovnega organa:

- VODJA TOZD JAMSKA MEHANIZACIJA
- VODJA TOZD KLASIRNICA

Za vodjo temeljne organizacije je lahko imenovan delavec, ki
poleg splošnih zakonskih pogojev izpolnjuje še naslednje
pogoje:

- najmanj srednja strokovna izobrazba elektro, strojne ali
rudarske smeri
  - opravljen strokovni izpit za delo v metanskih jamah
  - sposobnost dela z ljudmi, vodenja in organiziranja dela v
TOZD
  - družbeno politična angažiranost
- Kandidati naj vložijo pismene prijave na razpis z ustrezno
dokumentacijo v roku 15 dni po objavi razpisa na naslov:
Kadrovsko-splošni sektor DO Rudnik lignita Velenje, pod
oznako za razpisno komisijo TOZD Mehanizacija ali TOZD
Klasirnica.
Izbran delavec bo imenovan za dobo 4 let. Prijavljene
kandidate bomo pismeno obvestili o izbiri 30 dni po preteku
razpisnega roka.

Srečno!

**Delovna organizacija za prenos
in distribucijo toplotne energije
»TOPLOVOD« VELENJE**

VELENJE p.o., Koroška cesta 46

objavlja
dela in naloge

STROŠKOVNEGA RAČUNOVODSTVA

Pogoj:
- srednja ekonomska izobrazba ter
- tri leta delovnih izkušenj pri opravljanju knjigovodskih in
planskih del
Delovno razmerje se sklone za določen čas (nadomeščanje
delavke v času porodniškega dopusta) s polnim delovnim
časom.
Vloge pošljite na naslov delovne organizacije v 15 dneh po
objavi.

ZAHVALA

ob boleči izgubi našega dragega moža in očeta

NIKA ŠKRABARJA

se najlepše zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem,
stanovalcem Cankarjeva ul. 2, za darovani venec, vsem
znancem, ki so počastili njegov spomin in ga spremili na
njegovi zadnji poti.

Prav posebno zahvalo izrekamo dr. Petru Dovšku za
njegovu požrtvovalnost nad njegovim dolgotrajnim zdravlje-
njem. Enako tudi dr. Jakobu Kralju iz bolnice v Topolšiči.
Prisrčna zahvala za darovane vence občinskemu odboru Zveze
borcev in Zveze borcev - Levi breg v Velenju. Hvala tudi
REK Velenje. Hvala tudi za govor odborniku levega brega Z.
B. Velenje.

Iskrena hvala Loškemu glasu iz Lok Zagorje za pretresljiv
govor, zapete žalostinke in venec. Prav lepa hvala tudi bivšim
sodelavcem iz RSC Velenje za venec in udeležbo na pogrebu.
Enako tudi hvala sinovim sodelavkam iz Kliničnega centra v
Ljubljani za udeležbo in venec.

Zalujoci

V SPOMIN
dragemu sinu

JANKU KOVAČECU

V torek, 26. decembra 1978, bo minilo eno leto grenke bolečine in žalovanja, odkar je neusmiljena
usoda iztrgala iz naše sredine nadvse ljubljenega sina, brata in strica. Omahnil je v 22. letu življenja, v
najlepšem cvetu let zapustil je ta svet. Z bolečino v srcih se iz dneva v dan zavedamo krute resnice, da
smo z njim izgubili svoje najdražje. Ne čas, ne solze ne ublažijo bolečin, a vendar njegov veder lik in
spomin nanj bo ostal za vedno v naših srcih.
Vsem, ki ste ga imeli radi in obiskujete njegov mnogo prerani grob, ter prinašate cvetje in prižigate
svečke, iskrena hvala.

V tih žalosti vsi njegovi!

OB NAŠEM PRVENCU

Pokrajinski listi, ki so pomembna sestavina informacijskega sistema v naši republici, s približno skupno novoletno prilogo razgrinjajo pred svojimi naročniki in bralci zagotovo doslej največji dosežek uredniškega sodelovanja. To je prvi poskus skupnega prizadevanja za popestritev in izboljšanje vsebine pokrajinskih listov ter za predstavitev življenja in ustvarjanja v krajih od slovenske obale do Pomurja ter od Gorenjske do Dolenjske.

Na bralcih je, da ocenijo to prvo skupno delo. Ob prvencu lahko le želimo, da prvi sad uredništev pokrajinskih časnikov v Celju, Kopru, Kranju, Murski Soboti, Novem mestu, Ptuju in Velenju, ne bo ostal samo poskus, pač pa začetek trajnejšega sodelovanja, ki naj bi

pomembno vplivalo tudi na izboljšanje kvalitete slovenskih pokrajinskih časnikov in utrdilo njihovo programsko in novinarsko sodelovanje.

Podoben skupni nastop pripravljajo tudi slovenske lokalne radijske postaje in ga načrtujejo za prvo polovico prihodnjega leta.

Izdajo prve skupne priloge slovenskih pokrajinskih časnikov izkoriščamo tudi za predstavitev Skupnosti delovnih organizacij lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji, ki je začela z delom z novim letom 1978 in ki jo je ustanovilo 7 slovenskih pokrajinskih časnikov ter 15 slovenskih lokalnih radijskih postaj.

Skupna značilnost lokalnih sredstev javnega obveščanja pri nas je njihova svojstvena družbena vloga v sistemu javnega obveščanja v krajevni skupnosti, temeljni organizaciji združenega dela, občini in na medobčinski ravni. Posebnost družbene vloge se kaže zlasti v obveznosti lokalnih sredstev javnega obveščanja, da se neposredno in tvorno vključijo v družbenopolitično, samoupravljalno, gospodarsko in kulturno življenje temeljnih celic družbenopolitičnih skupnosti ter uresničujejo ustavno pravico delovnih ljudi in občanov na ta način, da jih obveščajo o vseh pomembnih dogodkih in njihovi krajevni skupnosti, temeljni organizaciji združenega dela in občini, hkrati pa jim s svojo odprtostjo omogočajo, da javno sodelujejo pri reševanju skupnih družbenih vprašani ali pri oblikovanju javnega mnenja.

Delovne organizacije lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji so se združile v Skupnost z namenom, da v tej samoupravni povezavi uresničujejo naslednje skupne interese: krepitev vseh organizacijskih oblik družbenega vpliva pri izvajanju funkcije lokalnega javnega obveščanja, utrjevanje vseh oblik neposrednega vključevanja delovnih ljudi in občanov v vse vrste in oblike javnega obveščanja, spodbujanje nadaljnjih (novih) oblik podružbljanja sredstev javnega obveščanja, oblikovanje notnih načel izvajanja funkcije lokalnega javnega obveščanja v skladu z družbenimi interesi, sodelovanje pri sprejemanju stališč o razvoju lokalnih sredstev javnega obveščanja, sodelovanje pri sprejemanju notnih načel kadrovske politike itd. Skupni interes pa je tudi oblikovanje notnih stališč o samoupravnem programskem, tehničnem in ekonomskem sodelovanju in povezovanju z osrednjimi slovenskimi sredstvi javnega obveščanja.

O pomembnosti vloge lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji naj govori še nekaj številok. 7 slovenskih pokrajinskih časnikov v skupni nakladi več kot 130.000 izvodov prebere najmanj pol milijona občanov, to je vsak četrti prebivalec naše republike. 15 slovenskih lokalnih radijskih postaj pa ima okrog milijon poslušalcev. Dokaz o nepogrešljivosti lokalnih sredstev javnega obveščanja v našem sistemu.

Vsem naročnikom in bralcem pokrajinskih časnikov in poslušalcem lokalnih radijskih postaj v SR Sloveniji SREČNO 1978!

MARIJAN LIPOVŠEK,
predsednik
skupščine skupnosti

Skupnost delovnih organizacij lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji, njen sedež je v Velenju, so ustanovili:

POKRAJINSKI ČASNIKI

Dolenjski list, Novo mesto, Glas, Kranj, Naš čas, Velenje, Novi tednik, Celje, Primorske novice, Koper, Tednik, Ptuj in Vestnik, Murska Sobota;

LOKALNE RADIJSKE POSTAJE

Brežice, Celje, Cerkno, „Triglav“, Jesenice, „Glas Ljubljane“, Ljubljana, Murska Sobota, Ormož, Ptuj, Radlje ob Dravi, Sevnica, Slovenj Gradec, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Trzin in Velenje.

Novoletno prilogo je v sodelovanju z uredništvu pokrajinskih listov uredil Marjan Legan, glavni in odgovorni urednik Dolenjskega lista ter predsednik programskega odbora pokrajinskih časnikov pri Skupnosti delovnih organizacij lokalnih sredstev obveščanja v Sloveniji. Oblikoval jo je Dušan Lazar, oblikovalec pri ČZP Dolenjski list.

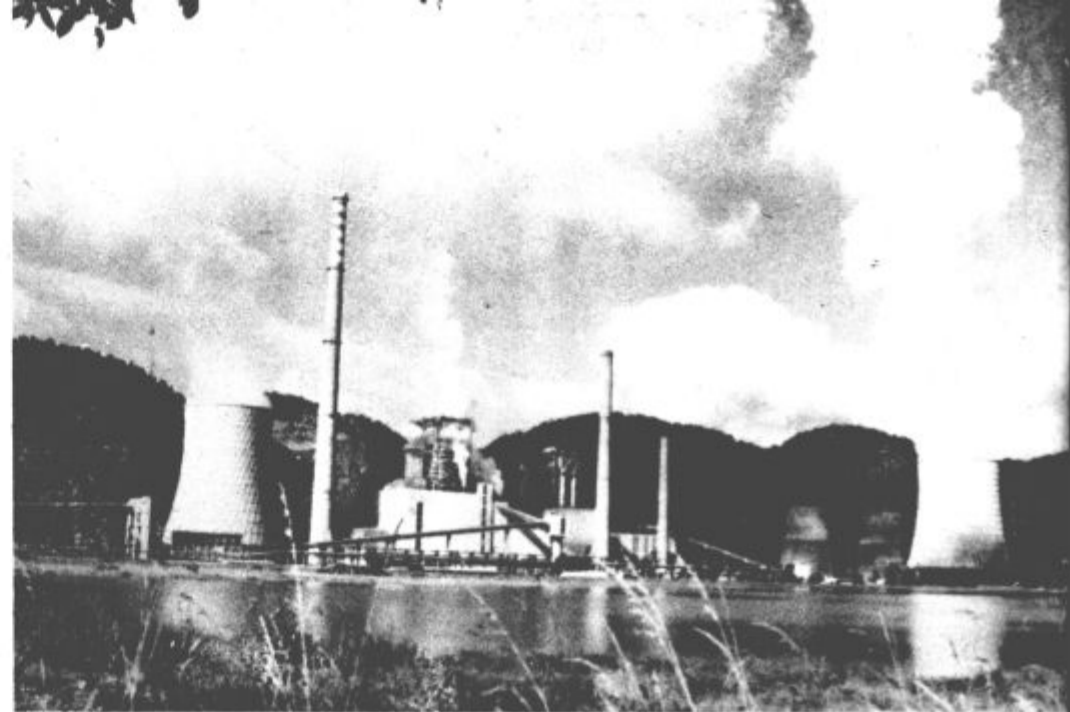
IZKUŠNJE TUDI ZA DRUGE

Šaleška dolina skriva v svojih nedrjih veliko naravno bogastvo. V tem energetskega bazenu je več kot 700 milijonov ton lignita, kar je še posebej pomembno zdaj, ko je premog kot nacionalno bogastvo znova v središču pozornosti.

Spoznanje, da je najbolj ekonomična poraba lignita na kraju izkopa, je že staro. Že pred več desetletji, ko je bila proizvodnja lignita v primerjavi z današnjo pravzaprav neznatna, so se v Šaleški dolini že odločili za postavitev prve termoelektrarne. V Velenju so začeli kopati premog 1875. leta, prvo termoelektrarno z močjo 7,5 MW pa so zgradili leta 1928. Prva faza šoštanjskih termoelektrarn je začela obratovati 1956. leta, lani pa so v rekordnem času zgradili

izvodni agregat v državi, skupaj z nuklearno elektrarno Krško pa predstavlja največji elektroenergetski objekt, ki bo zgrajen v naši republici v obdobju 1976 - 1980. Z izgradnjo novega 335 MW bloka so šoštanjke termoelektrarne s skupno instalirano močjo 745 MW druga največja jugoslovanska termoelektrarna, in sicer za termoelektrarno Kosovo z instalirano močjo 800 MW.

Gradnja četrte faze šoštanjkih termoelektrarn je bila opravljena v predvidenem roku s sredstvi, ki so bila določena ob njeni odobritvi. Ti in še nekateri drugi podatki kažejo na resnično veliko zavzetost in odgovornost investitorja. Investicijska skupina, ki je gradila tretjo in četrto fazo šoštanjkih termoelektrarn, se je letos samoupravno organizirala v temeljno organizacijo združenega dela Inženiring, ki si prizadeva, da bi pridobljene izkušnje posredovala tudi drugim pri gradnji objektov, ki so vključeni v program gradnje elektroenergetskih objektov v naši republici. TOZD Inženiring je najprej prevzel investicijski inženiring pri gradnji nove toplotne Ljubljana II; gradbena dela so se začela oktobra letos, še letos pa bodo začeli montirati prvo opremo. Pred podpisom pa je pogodba za sodelovanje pri povečanju zmogljivosti termoelektrarne Trbovlje II z novo enoto moči 150 MW s toplotno postajo.

TEDNIK

FORMIN - SAD DOMAČEGA UMA, DOMAČIH ROK

S hidroelektrarno Srednja Drava II v Forminu pri Ptuj, ki so jo slovesno dali v obratovanje ob letošnjem dnevu republike, je zaključena energetska veriga na slovenskem delu Drave, ki bo odslej v osmih stopnjah z instalirano močjo 531 MW dajala na leto okoli 2,7 milijarde kWh električne energije. Hidroelektrarna Formin je projektirana in dograjena z instalirano močjo 112 MW ter bo na leto proizvedla 580 milijonov kWh električne energije; celotna investicija s priključitvijo elektrarne na 110-kV omrežje vred bo veljala dve milijardi 696 milijonov dinarjev.

Hidroelektrarno v Forminu naj bi začeli graditi že pred enajstimi leti kot nadaljevanje hidroelektrarne v Zlatolici, ki ima nekoliko večjo moč. Vendar je bila odločitev za izgradnjo objekta v Forminu prejeta šele 1973, po velikih redukcijah zaradi čestih okvar v termoelektrarni Šoštanj. Še isto leto se je v Ptuj začela lokacijska razprava.

Glavni izvajalec zemeljskih in gradbenih del Gradis iz Ljubljane je aprila 1975 pričel s pripravljalnimi deli na posameznih gradbiščih za objekte strojnice, bazene, dovodnega in odvodnega kanala ter jez v Markovcih. Za pridobitev zemljišč, potrebnih za gradnjo vseh objektov, je bilo sklenjenih okoli 1200 sporazumov z zasebnimi lastniki in s skupščinami občin Varaždin, Ormož in Ptuj ter s krajevnimi skupnostmi Ptuj, Markovci, Gorišnica in Podgorci.

Projekt za hidroelektrarno v Forminu je moral upoštevati posebne značilnosti spodnjega Ptujkega polja. Tako je bilo treba vzvodno od jez v Markovcih zgraditi s pomočjo bočnih nasipov zdrževalni bazen. Ta sega do samega Ptuja.

Celotno akumulacijsko jezero se razprostira na površini 4,2 km² in ima zajezno vsebino okoli 23 milijonov kubičnih metrov vode. Zaradi dviga vodne gladine bi bil ogrožen odtok vseh večjih industrijskih in mestnih odpadkov v Dravo, zato je bilo nujno potrebno zgraditi tudi sodobno čistilno napravo z levim in desnim obrežnim kolektorjem. Ta čistilna naprava je zelo pomembna, saj je prava tovarna v malem in iz nje se odteka v akumulacijsko jezero biološko čista voda.

Objekt hidroelektrarne pa ni segel samo v območje mesta Ptuj, marveč je močno posegel tudi v prostor med Ptujem in Ormožem. Tako so za gradnjo elektrarne uporabili okoli 500 ha koristnih kmetijskih zemljišč. Hkrati so pred poplavi trajno zavarovali 1.590 ha zemljišč, na 2.260 ha pa je zmanjšana pogostost poplav. Zadovoljivo so rešili probleme podtalnice in trajno rešili oskrbo z vodo na celotnem območju.

Konec akumulacijskega jezera pomeni jez v Markovcih, ki ima šest pretočnih polj z razpetinami po 17 m in segmentnimi zapornicami ter krov-

nimi zaklopkami na hidravlični pogon. Pretočna zmogljivost jez v 4200 kubičnih metrov vode v sekundi.

Na levem bregu jezovne zgradbe v Markovcih se v dolžini 8,5 km do strojnice v Forminu razprostira dovodni kanal, ki je na dnu in pobočjih obložen z neprepustno oblogo iz asfalta.

Strojnica v Forminu je klasične visoke izvedbe z dvema mostnima žerjavoma. Vanjo sta vgrajena dva agregata s Kaplanovo turbino (izdelek ljubljanskega Litostroja) ter dežnikasta generatorja - (izdelek zagrebškega „Rade Končarja“). Vsak agregat ima moč 56 MW, v strojnici pa so še komandni prostori, ki so skoraj v celoti avtomatizirani in bodo vodeni iz razdelilnega centra v Mariboru.

Od strojnice v Forminu se do Ormoža razprostira še 8,5 km dolg odvodni kanal. Vsi ti objekti so spodnje Ptujsko polje tako rekoč pretrgali na dvoje. Za najnujnejšo povezanost cestnih komunikacij je bilo treba zgraditi 9 velikih mostov prek kanalov. Najnevarnejše dele je bilo treba

zgraditi, kljub temu pa na nezavarovanih močjih najde veliko divjadi v kanalih smrt. Re lovcev so z dograditvijo objektov oškodovani ribiči, saj je ribja steza prekinjena.

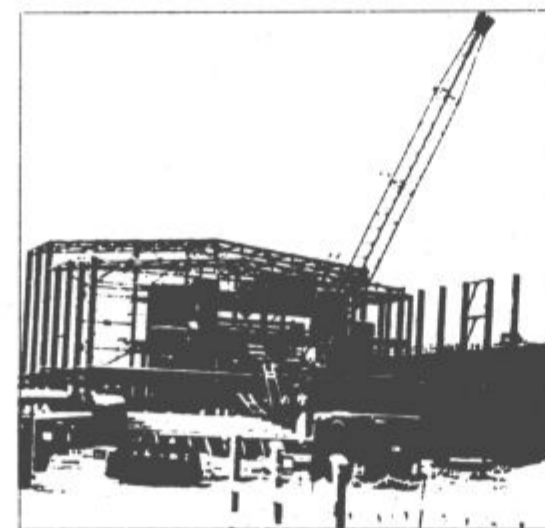
To je le del vseh obsežnih gradbenih del objektov hidroelektrarne v Forminu. Kot zavost velja omeniti, da je ozemlje, čez katero teka dovodni kanal, znano po starih rimskih zgradbah in nekdanji rimski cesti od Poete (Ptuja) do Murse. Tudi samo ime Formin izvira iz rimskih besed Forum minor, po naše mali. Pred samim začetkom zemeljskih del so, kot je značilno za celotno območje ptujске občine, čeli z raziskovalnim delom arheologi. Izkopali so prek 250 rimskih grobov in v več kot 50 nahajališčih našli različne predmete, ki pričajo o bogati kulturi Rimljanov.

Pomembno je tudi, da so Dravske elektrarne Maribor kot glavni investitor hidroelektrarne Formin tudi tokrat dosledno upoštevale politiko usmeritev za uporabo „domače pameti“ domače gradbene operative, industrijske opreme in montaže. Objekt je izvajalo prek 60 organizacij združenega dela iz Slovenije in drugih republik. Na objektih je bilo zaposlenih od 800 do 1200 ljudi, delavcev vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. Skratka, ta velika elektrarna je upoštevala domačega uma in domačih rok, hkrati pa predstavljala največji objekt, ki je bil zgrajen s skupnimi močmi združenih sredstev elektrogospodarstva Slovenije in slovenskega gospodarstva kot celote.

Energijo, ki jo proizvajajo Dravske elektrarne, uporablja širša družbena skupnost. Žal je na objektih zaposleno majhno število ljudi. Zaradi slabega ekonomskega položaja so sredstva v TOZD Dravskih elektrarn majhna, predvsem tistem delu, kjer bi lahko intenzivneje sodelovali pri reševanju materialnih in drugih problemov v krajih in krajevnih skupnostih v dolini elektrarne. Tudi na ta problem je treba opozoriti, saj bi prav, da bi bili kraji v dolini reke Drave udeleženi pri novoustvarjenem dohodku iz energije reke Drave. Sedaj nimajo veliko od tega, problem so zadovoljivo rešili že v sosednji Hrvatski in Bosni. Prav bi bilo, da tudi v Sloveniji poiščemo ustrezne rešitve, s katerimi bi lahko posredno posegali v pospeševanje razvoja doline ob Dravi, kjer stojijo hidroelektrarne.

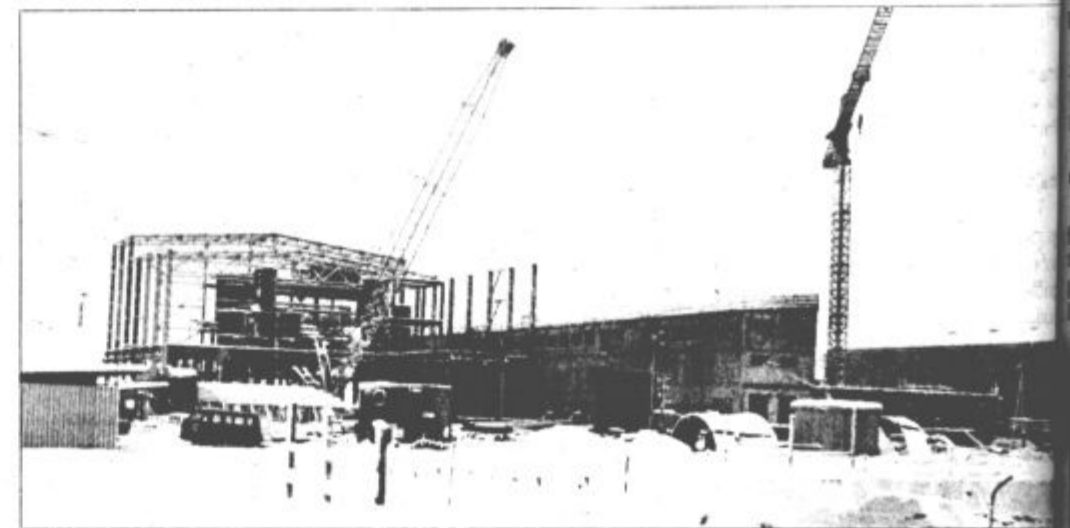
M. OZI

SLADKORNI VELIKAN

Za nemoteno proizvodnjo bo tovarna v prihodnjih letih potrebovala peso za 8.000 ha njiv, v štiri-letnem kolobarju pa za 32.000 ha zemljišč. Lani so v Ormožu in v sosednjih občinah pri kmetijskih kombinatih in zasebnikih posejali peso na 810 ha, letos na 3079 ha. In rezultati? Zelo ugodni: v družbenem sektorju so letos pridelali 52 ton sladkorne pese na hektar, v zasebnem 45 ton. Povprečna digestija je znašala 16,8. Zanimiva je ugotovitev, da se je v zadnjem času za pridelovanje sladkorne pese odločilo že veliko kmetovalcev, predvsem iz okolice Ormoža, nekaj tudi v SR Hrvatski, v občinah Varaždin in Čakovec.

Na gradbišču sladkorne tovarne je te dni zelo živahno kljub snežni odeji. Večjih zastojev pri gradnji in montaži ni. Gradbena, montažna in druga dela opravlja trenutno 700 delavcev, medtem ko jih bo tovarna v prihodnjem letu zaposlila 250. Od glavnih objektov - teh je 20 - so zgradili

li že skladišče rezancev, repromateriala za peso, skladišče za lahko vnetljiva goriva ter vratarnico z ambulanto. Samoupravni sporazum za združevanje denarnih sredstev za gradnjo sladkorne tovarne je podpisalo 123 TOZD, ki so tako tudi investitorji gradnje. Izvajalec del je mariborski Gradis, dobavitelj domače opreme je združena proizvodnja strojev Slovenije, montažna dela pa so v rokah Hidromontaže iz Maribora. Vrednost investicije je ocenjena na milijardo 930 milijonov dinarjev, z upoštevanjem podražitev pa znaša investicija 2 milijardi 310 milijonov.

Vinko Stefančič, diplomirani inženir agronomije, direktor tovarne v izgradnji, je dejal, da se bo poizkusna proizvodnja sladkorja začela konec prihodnjega leta. V direkciji je danes zaposleno 80 delavcev, predvsem strokovnih poklicev. Seveda je za te in druge potrebno zgraditi nova stanovanja. Do prihodnjega leta bodo v Ormožu zgra-

dili okoli 90 novih stanovanj. V neposredni okolici ni novega naselja bodo zgradili tudi otroški vrt in druge potrebne objekte.

Pritok sladkornega dinarja kasni, je povedal Vinko Stefančič; do 21. novembra se je zbralo 117 milijonov dinarjev. Podpisniki samoupravnega sporazuma bi morali upoštevati določila sporazuma in denar nakazovati tako, kot je govoreno.

Ormoška sladkorna tovarna - zamisel o njej je stara več kot 20 let - bo devetnajsta tovarna na sladkorja v Jugoslaviji; do 1981-1982 bo v domovini 23 sladkornih tovarn. Posebnost tovarne je pedološki laboratorij; je namreč edina tovarna, v katerem bodo raziskovali sestavo zemlje in na tej osnovi tudi ugotavljali najprimernejša zemljišča za setev pese.

Kmetijstvo v občini Ormož ubira nove, obsežne razvojne poti.

Z. KODIČ

PODBELE IN BREGINJA SKORAJ NIVEČ

Sredi Breginja je še dan poprej stala hiša. Sedaj je v njej zijala odprtina. Stene ni bilo več, stene, ki je kazala trdnost in zaupanje. Nekaj kit spletene koruze je nihalo pod streho na razmajanem podstrešju, kleti ni bilo videti zaradi kupa kamena. Breginj je preživel eno najstrašnejših noči. Zaječal je pod silo narave in ni se ji mogel upreti. Obupani pogledi domačinov so objemali domačije, nekdanji ponos stare arhitekture, ki se je v nekaj sekundah spremenila v podrtijo in pod seboj pokopala stoletne napore in žulje domačinov, ki so premagovali kamen za kamnom in zemlji iztrgali košček zemlje, da so ob vasi zorali nekaj njiv.

Spodaj ob Nadiži, le nekaj deset metrov od njenega brega, je bilo videti polivinilaste šotore, na silo in hitro postavljena zavetja, ki naj bi nudila streho nad glavo. Podbela. Vasica, ki ni nikdar silila v ospredje; življenje je teklo bolj mimo nje kot z njo. Naenkrat je postala cilj številnih obiskov delegacij. Prihajali so delavci, za njimi so rohneli stroji. Čimprej je bilo treba popraviti, kar se je dalo, in ljudem vrniti prejšnje življenje.

Cesti po Soški in Idrijski dolini še nista doživele take gneče kot v dneh po potresu. Z vseh strani se je zgrinjala pomoč, vozili so jo po železnici, posamezniki celo s svojimi osebnimi avtomobili. Prikolice so se kopicile in hitro zginjevale. Vsako je bilo treba čimprej razporediti po vaseh, da ne bi ljudje ostali ponoči pod milim nebom, če je bilo po vsem prestanem strahu še mogoče govoriti o milem nebu.

Nekdo je tedaj zapisal dogodek:

Iz mariborske hidromontaže je mlad fant pripeljal stanovanjsko prikolico v Breginj. Majhna deklica se ga je razveselila in hitro „obvestila“ mamo, da so dobili prikolico, da bodo lahko ona, mama in bratec na toplem. In tudi po igrače bo morala mamica v porušeno hišo, saj se ne bo bala, kajne? Otroško veselje, ki je ob potresu dojelo le malo resnične tragedije, je Mariborčanu zvalilo solze v oči, še bolj pa, ko je videl, da so prikolico, ki jo je pripeljal, zares dodelili mali srečnici.

ZIVLJENJE SE NORMALIZIRA

V naslednjih tednih je lilo kot za stavo, vendar nihče od delavcev gradbenih podjetij, ki so prihajali iz vse domovine, ni pomislil, da bi odložil zidarsko žlico. Čas je priganjal, bližala se je jesen. Da, zlata jesen, ki je v Breginjskem kotu spremenila svojo barvo in se pokazala kot črna, zlovešča hudobnica.

Petnajstega septembra so tla ponovno zadrhtela. Od Breginja ni praktično ostalo nič več, Podbela je bila porušena do zadnje hiše. Česar ni porušila narava, je morala človeška roka, da ne bi bilo še hujših posledic. Obnova je morala steči po novih, drugačnih tirih: Breginj bomo zgradili nov; Podbela bo odslej urejena vas montažnih stanovanjskih hišic. Socialistična solidarnost je slavila zmago. Premagali smo sile, ki so porušile del nas samih, naših krajev — zdaj se

pogovarjamo, kako zgraditi še boljše, varnejše, hitreje.

Med številnimi, ki so obiskali porušeni Breginjski kot in nasploh vse Posočje, je bil tudi tovariš France Popit, predsednik CK ZKS. Prijateljsko in hvaležno so mu domačini stiskali roke, še bolj, ko se je odločno zavzel, da „ne sme nihče na račun Posočja ustvarjati akumulacije!“

Tega so se gradbinci tudi držali. Nove montažne hiše so rasle kot gobe po dežju. Na pomoč je priskočila mladina z delovnimi brigadami, člani posameznih kolektivov so organizirali enodnevnne solidarnostne akcije in — seveda, kako naj bi bilo drugače? — naša armada je bila prva, ki je ponudila roko v pomoč kot že neštetokrat.

Slavnostni trenutek, ko so izročili prve ključne novih stanovanj: na Kamnem pri Kobaridu, kjer so kot v vseh vaseh na levem bregu Soče južno od Kobarida utrpeli veliko škodo. Ida Gabršček in Vlado Uršič sta bila presrečna, ko so jima delavci LIP Bled stisnili v roke ključa, vrata so zaškrta odprl se je svetlejši dan, vera v prihodnost in trdno zaupanje v solidarnost.

Nad tisoč objektov so morali podreti na Tolminskem, nekaj tudi v drugih občinah. Namesto njih so zrastle novi domovi.

„MI PA VEMO ZA DOMOVINO!“

Na Žagi pri Bovcu so začeli takoj po potresu obnavljati hiše. Najbolj poškodovane so porušili. Pod vasjo se je zbralo toliko stanovanjskih prikolic, da bi mimogrede pomislili, da gre za turistično naselje. Žal ni bilo tako. V njih so vedrili najhujše dni domačini, majhni otroci. Na eni od prikolic smo zasledili napis:

„Mi pa vemo za domovino!“

Malce predručen Cankarjev vzklík je v petih besedah povedal vse, kar bi želeli povedati vsi naši narodi v najtežjih trenutkih Posočja. Da, zares vemo za domovino in še bolj jo bomo ljubili in varovali!

Kot že rečeno, je pomoč prihajala od vsepovsod. Postelje in odeje ter šotore je zamenjala solidarnost pri gradnji porušeni domov. Treba je bilo pomisliti na objekte družbenega standarda, kasneje sicer, vendar se je tudi na tem področju premaknilo. S solidarnostnimi sredstvi so v Novi Gorici zgradili stavbo šole s prilagojenim učnim programom, ker je bila stara tako razmajana, da si niti ocenjevalci škode niso upali vanjo. Obnovili so tudi nekatere vzgojno-raziskovalne ustanove in podružnične šole v vaseh.

Na Tolminskem je bilo podobno. S sredstvi, ki so jih zbrali delovni ljudje naših republik in pokrajin, je zrasel šolski center v Tolminu; ob njem dijaški dom, dozidujejo posebno osnovno šolo; v Breginju so Makedonci zgradili osnovno šolo in postavili na Žagi montažno. Sedaj hrumijo stroji v Bovcu, kjer bodo dobili novo šolo in dijaški dom. Še bi lahko naštevali, dodali druge družbene objekte, vendar bi pri vsem končali na skupnem imenovalcu: naša solidarnost ne pozna meja!

MAKS HOŽIČ

bolj zahodnem delu, ki je že tako reven, da je nastal ljudski rek, češ da je tod „stvarnik s prazno vrečo mahal!“

NAJSTRAŠNEJŠA NOČ ZA TOLMINCE

Že 1511. leta, 26. marca ob treh in 42 minut popoldne — tako piše tolminski zgodovinar Simon Rutar — so se tla na Tolminskem zamajala. Bilo je hudo, pa tudi onkraj, v Karniji in Benečiji ter Furlaniji, da so se tla majala pod nogami, ve povedati zapisana beseda zgodovinarja. Žal pa je ostalo le malo ali skoraj nič zanesljivih podatkov. Zgodovina se je spet ponovila.

Vso noč so prihajale vesti o nesreči, ki je še posebno prizadela naše rojake za mejo. Navsezgodaj so začeli prešteti mrtve. Po nekaj dneh so se zaustavili pri številki, ki je krepko presegla tisoč... Žalosti ne konca ne kraja. Borna pomoč ni mogla odtehati življenj, porušeni domov, toplih peči v njih.

V Tolminu in Novi Gorici — to občino je razen idrijske in deloma ajdovske tudi prizadela naravna katastrofa, vendar v precej milejši obliki kot gornje Posočje — so takoj ustanovili posebne ekipe, ki so odšle na teren in posredovale podatke o posledicah, o pomoči, ki so je ljudje najbolj potrebni. Ni ga bilo, ki bi izbral drugačno pot, kot je bila tista, ki ji z vso pravico pravimo pot sosedске pomoči, človeških odnosov.

Prenekateri je jutranji svit dohitel ob avtomobilih, v katerih so prestrašeni prespali noč Tolminci. Drugi so se ob jutranji zarji že vračali z najnovejšimi sporočili. Štab v Tolminu je začel delovati kot elektronski računalnik. Z vseh strani naše domovine so začele prihajati prve pošiljke pomoči. Izkušnje iz Bosenske Krajine in Skopja so bile dragocene in nikakor ne moremo reči, da tudi družbena samozadržita ni opravila vloge, ki ji jo pripisujemo.

Novinarji smo v naslednjih dneh postali pravzaprav del teh krajev, živeli smo z njimi in njihovimi ljudmi. Zapisali so se vrstili, beležnice polnile, življenje pa se je polagoma vračalo v svoje normalne okvire.

novice

PREMAGAN BES NARAVE

Miren, povsem navaden pomladanski večer je pretreslo bobnenje. Zamajala se je stropna svetilka, zaslišati je bilo prve prestrašene vzklíke. Slika na televizijskem sprejemniku se je razvlekla, pokočila in ugasnila, zatem je bilo skoraj vse tako kot poprej. Pa vendarle ni bilo. Na ceste so se zgnili ljudje, spraševali drug drugega in skušali priti stvari do dna.

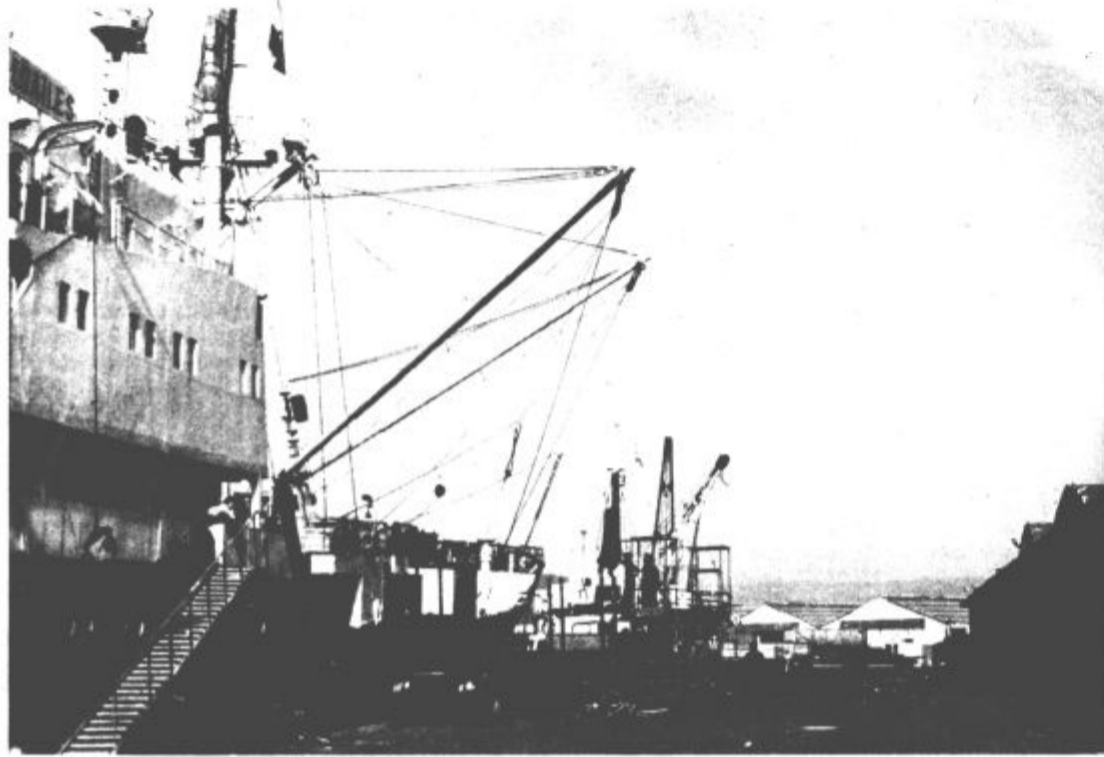
Gotovo je bilo, da je bilo pritajeno bobnenje znamenje potresa, besnenje nevidnih naravnih sil, ki so že od nekdaj vlivale človeku strah v kosti. Potres, toda kje?

Bili so to trenutki negotovosti. Kje se je zamajalo, je kdo od naših umrl, je hudo?

Tisto noč od 6. na 7. maj pred dvema letoma ni bilo na Primorskem in še posebno ne v Posočju človeka, ki bi mirno zatísnil oko. Kmalu so prišle prve vesti: na Tolminskem da je posebno hudo in še huje v Breginjskem kotu, našem naj-

primorske NOVICE

NEKOČ JE BILO MORJE DALEČ ZA OBZORJI

Z zgodovinsko odločitvijo v Jajcu pred 35 leti, ko so postali Slovensko Primorje, Istra, del Dalmacije in otokov neločljiv del jugoslovanskega ozemlja, smo Slovenci svojemu, skozi stoletja utesnjenemu življenjskemu prostoru dodali — morja široko cesto! Ko je v poznejših letih svobodne ustvarjalnosti posebna komisija pri Organi-

zaciji združenih narodov odmerjala prometni prostor Kopru, ga je ovrednotila enako kot Trst ali Reko in ga uvrstila na ugledno mesto med starimi in novimi jadranskimi pristanišči. Koper je tako postal najmlajše jugoslovansko okno v svet. Slovenski živelj je začel z novim poglavjem v kroniki lastnega obstoja. To poglavje začinja in nadaljuje

bitko za nov gospodarski razmah, ki ga obali in njenemu globokemu zaledju laho nudi edinole morje s svojimi številnimi prednostmi.

Resnici na ljubo, Tomos je še zmerom bleščeče ime na slovenski obali. Preveč, saj bi Tomos lahko stal kjerkoli v našem prostoru! In vendar je tovarna motorjev in motornih koles v Kopru temeljni kamen, ki je vnesel prvi nemir v družbeno strukturo obalnih krajev. Z njim je začelo tudi zaledje spreminjati svojo podobo. Kmeta je zamenjal delavec, Koper in obala sta pritegovala nove moči, ljudje ob morju so postajali iz leta v leto sposobnejši za vstop v ustvarjalno areno.

Novi temeljni kamni obale so začetki gradnje Luke Koper, pomembne spremembe v organizaciji združenega dela „2. oktober“, v izolski remontni ladjedelnici, to je nenadomestljiv kapital v razvojnih snovanjih turističnega gospodarstva; so dosegljive, edinstvene namere portoroške prehranske industrije; je začetni polet v nastajanju petrokemije, so nove brazde slovenskega pomorščaka in ribiča — skratka, mavrica dejavnosti, ki imajo lahko svoje korenine samo ob morju, ki edinole na tem prostoru lahko služijo koristim širšega slovenskega in jugoslovanskega prostora.

Ob letošnjem obisku v Luki Koper je Sergej Kraigher dejal:

„Prednosti morja niso samo prednosti obale, to so prednosti celotnega slovenskega gospodarstva, saj Luka Koper ne more služiti zgolj občinskemu, ampak služi slovenskemu in jugoslovanskemu prostoru. Zato je prav, da se ta prostor začinja v svojih razvojnih programih vse intenzivneje obračati k morju, k njegovim prednostim!“

OD SAMORASTNIŠTVA DO DRUŽBENIH INTERESOV

Luko Koper so začele graditi mladinske delovne brigade. Lotile so se izsuševanja Stanjolskega zaliva, ki je nekoč objemal otoški Koper. Dolga leta je Luka Koper rasla docela samorastniško in vztrajno gradila operativne obale, skladišča, manipulativna križpotja. Samorastniško se je spoprijela celo z izgradnjo industrijskega tira tja do Prešnice in Kozine. Vztrajnost njenih pionirjev je naposled obrodila zlahten sad: luški delavec je s slovenskimi železničarji ustanovil prvo samoupravno interesno skupnost. Z njo je postala tudi Luka Koper domena širše družbe.

V zdajšnjem trenutku razvoja sledimo procesu združevanja sredstev, tako temeljnih bank kot temeljnih organizacij združenega dela, špediterjev, pomorskih agencij, transporterjev. V srednjeročnem razvojnem programu daje slovensko gospodarstvo za dograditev luške operativne ter njene prepotrebne infrastrukture nad 800 milijonov dinarjev.

Razvojna snovanja Luke Koper so omejena na izkoristek 1.600 ha kopne zemlje, ki jo luški delavec počasi ugrablja morju. Na tem prostoru lahko zraste sodobno pristanišče, katerega dovršen del bo namenjen njegovi specifičnosti: letnemu pretovarjanju 100 tisoč enot kontejnerjev in ro-ro elementov, skladiščenju, predelavi in opremlitvi 400 tisoč kubičnih metrov lesa, manipulacij 100 tisoč ton tekočih kemikalij, 400 tisoč ton raznih sipkih tovarov od ribje moke do soje, zmrzovanih proizvodov za potrebe skladiščenja, dozorevanja in manipulacij z okoli 8 tisoč tonami južnega sadja, za letni pretovor 200 tisoč ton železa, skratka, na tem prostoru naj bi bile do leta 1985 dograjene zmožljivosti za hitra in kvalitetna opravila s 3,5 milijona ton blaga.

Luška dejavnost sega v prometni prostor, saj je vsaka luka le člen v neskončni verigi med morjem, cesto in železnico. Urejenost tega prostora nalaga veliko breme, saj pomeni izdatek za izgradnjo cestnega in železniškega omrežja vse do meje z Madžarsko okrog 3000 milijonov dinarjev. Ta izdatek je dosegljiv ob zdajšnji presoji dogovarjanja, ko so realna in upravičena pričakovanja združevanja sredstev tako samoupravne interesne skupnosti za železniški in luški promet, kot temeljnih bank in mednarodnih posojil.

SLOVENSKI POMORŠČAK NA VIHARNEM MORJU PREDPISOV

Izolski ribič na eni in piranski pomorščak na drugi strani sta ta čas v dokaj nezavidljivem položaju. Ribič, ker preprosto ne „veže več kraja s krajem“ na svojih onemoglih barkah in z organizacijo proizvodnje v predelavi rib, ki že dosega častljivo stoletnico; pomorščak, ki mu na vihnem morju spreminjajočih se predpisov nenehno uhaja iz rok krmilo dobrega gospodarja.

Oba, ribič in pomorščak, zaslužita pozornost. Oba, ker sta celica v satovju prednosti morja. V bitki za hrano lahko pomeni sveža ali zmrznjena, konzervirana, posušena riba ob neizčrpnosti morja odločujočo postavko, ki se je na žalost vsaj pri nas premalo zavedamo. Zato brezbriznost do razvoja ribištva in do sprememb, ki jih prinaša čas. Ribič namreč v svetu že dolga leta ne lovi več smo ponoči ob svetlobi karbidovk, ampak mu uspešnost lova zagotavljajo sodobnejše, dnevno kočarjenje, lov na odprtem morju, ne od sezone in ne od vremena odvisna industrija, iskalci ribjih jat, tehnika polaganja in vlečenja mrež z ladjami velikih nosilnosti. Takšen kontinuiran lov terja ustrezno organizirnost ribiške predelovalne industrije na kopnem, v matičnem pristanu. Dobra del vsakokratnega ulova gre sicer takoj v prodajo, dober del takoj v predelavo, dober del pa mora v hladilnice. Tako organizirano ribištvo mora temeljiti na proizvodnih zmožljivostih, do katerih pa se slovenski ribič v preteklosti ni mogel dokopati.

Rešitev iz težave je našel v združitvi s prehransko industrijo. Delamaris je danes del Droge! Ta

združitve mu sicer razmika obzorja, kljub temu pa tiči ribič še zmerom med čermi njemu nič naklonjenih predpisov. Nanj pozabljajo celo sestavljalci vsakoletnih resolucij, zanj je malo razumevanja pri delitvi deviznih sredstev (četuri ribič pol svojega ulova izvaža), zanj je malo spodbud v procesih združevanja sredstev. Mimo grede: za 300 tovarnih alkoholnih pijač, ki jih trenutno gradimo v Jugoslaviji, je investicijskih sredstev na pretek, pot do ene same sodobno opremljene ribiške ladje je strašno dolga.

Nič laskavega tudi ni moč pripisati smeri razvoja slovenskega pomorstva, združenega edinem slovenskem podjetju — v piranski Splošni plovbi! Svetovna morja trenutno brazda na tisoč ladij s skupno nosilnostjo 64 milijonov ton tovora; svetovno pomembna pristanišča danes dovoljujejo privez le ladjam, ki so mlajše od 10 let; zahteva po hitri, zanesljivi in tehnološko opremljeni floti je čedalje nasilnejša. Splošna plovba Piran je v kleščah: domači predpisi kljub sporazumu otežujejo naročanje novih ladij v domačih ladjedelnicah, nakup ladij v tujini, je sicer lahko dosegljiv in celo za 30 odstotkov cenejši, je obremenjen s previsoko carino. Obnem pa je slovenski pomorščak v neenakopravnem položaju s pomorščaki v sosednji Hrvatski, za katerega potrebe ima družbena skupnost na primer no več razumevanja.

V tem primeru je morje še zelo zelo daleč, tem primeru se nam celo izmika, in vendar Splošna plovba organizacija, ki ustvarja letno 7 milijonov dolarjev čistih deviznih sredstev!

MORJE SO OPRTA VRATA DEVIZNEMU PRILIVU

Značilnost obalnega gospodarstva je nedvomno v njegovih prednostih pri ustvarjanju deviznih sredstev. Denimo sečoveljske soline! Okoli 700 let so pomenile zakladnico nenadomestljive prehranske dobrine. Človeški um in neverjetna pridnost sta skozi čas izoblikovala bazen na površini 25 hektarjev, na kateri zori vsakoletno žetev soli v tisoče ton. Te tone so seveda odvisne od vremena. Z vremenom je človeški um zmerom rad tekmoval, zmerom ga je hotel premagati.

Prav letos se iztekajo dogovarjanja o velikih spremembah v načinu pridobivanja soli. „Droga“ prehranska industrija obale, načrtuje izgradnjo tovarne, ki bi proizvajala okoli 100.000 ton soli na leto.

Letna poraba soli pri nas dosega na prebivca, če upoštevamo samo potrebe po dodatku pri hrani, okoli 7 kg; če upoštevamo potrebe industrije, ki rabi sol kot surovino, dosega potrebo za okoli 25 kg na prebivalca. V celotni vsoti potrebujemo pri nas veliko več soli, kot je pridobivamo v solinah ob morju in v rudnikih na kopnem, zato na tisoče ton soli uvažamo. Ravno ta uvoz pa lahko zmanjšamo z zanesljivejšim pridobivanjem soli po novejših postopkih, nič ne na klasičen način solinarjenja, ampak z elektrozo.

O prihranku deviznih sredstev govorimo tudi ko predstavljamo nadaljnji razvoj obalne kemične industrije. „Iplas“, pojem tovarne, ki je začela lepiti, je gospodarska celica v neugnani rasti. Obratom tovarne za proizvodnjo anhidrida ftalne kisline je Iplas odskril vrata v svet bazične industrije, v svet petrokemije. Ta vrata Iplas vztrajno odpira, s povečevanjem zmožljivosti anhidrida nadaljuje, odloča o naložbah, ki segajo v stotine milijard dinarjev. To so naložbe v petrokemijo, bazično industrijo, ki bo s svojo proizvodnjo raznih surovin na bazi nafte omogočila vrsto industrijskih objektov pri nas nemoteno proizvodnjo obenem pa bo lahko zavrla dosežani uvoz ter tem po svoje prispevala k naši devizni bilanci.

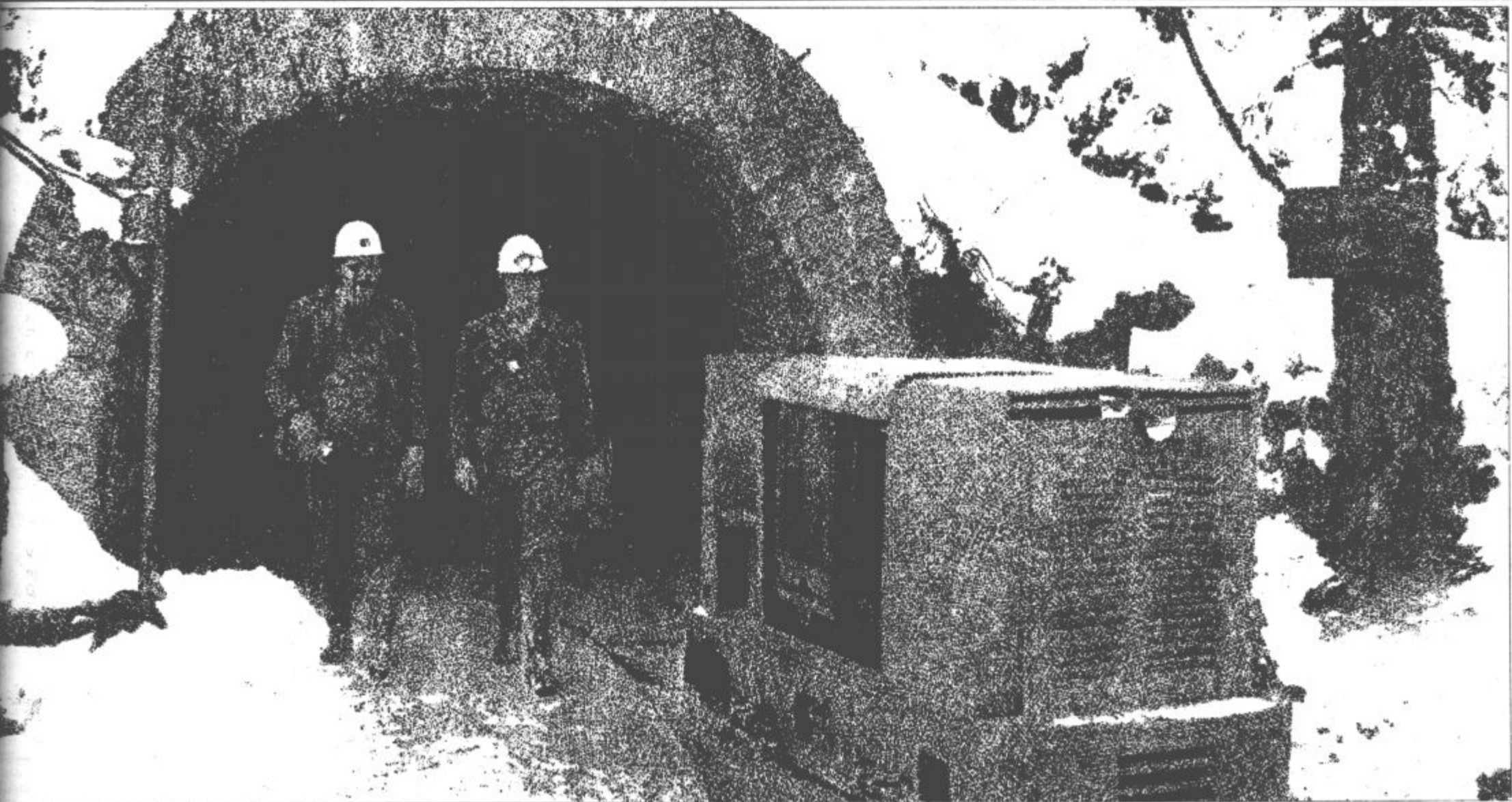
Iplas je kemija, a kemija sodi na obalo — zavest svojih specifičnosti. V ilustraciji: pred desetletjem je nastal Škedenj z železarnami ob morju, ker morje nudilo najcenejšo prometno zvezo s svetom. Podobno lahko rečemo za kemijo, ki morje omogoča najcenejši in najzanesljivejši pretok velikih količin potrebne surovine po morjski cesti, brezmejni in nikoli preobremenjeni.

Morje je neizčrpno valovanje, ki v plimah, v njih človek hoče in zna izkoristiti, prinaša dohodek. V mislih ima svoj prostor turizem. Še toliko bolj, ker se obala morja lahko postavlja z imenitnimi sosedomi — s kraškimi lepotami podzemne gora sveta in zasneženimi bovsškimi planinami, bližino izredno razgibanega sveta ter z idealno lego v osrčju stare celine. Portorož je pojem turistične metropole, ki v slovenskem turističnem prometu pomeni dobro tretjino dohodka. Za leten del tega dohodka je spet deviza, je čisti dolar, ki prihaja v našo deželo.

Morje je bilo nekoč zelo zelo daleč! Danes je bližje. Ne zavoljo razpredenih cest in železniških prog, ampak zavoljo svojih vrednosti, do katerih postaja iz leta v leto pozornejša našo gospodarstvo v celoti. Če je naš delovni človek pred desetletjem ocenjeval vrednosti morja po doživetjih v lastnem domu oddiha, ocenjuje danes te vrednosti tudi po gospodarskih koristih. Dokaz spremenjenega odnosa do morja je nedvomno razni samoupravni dogovori in sporazumi o skupnih naporih pri izkoriščanju morja, prid celotne gospodarske skupnosti ter utrujenosti vezi naše družbene skupnosti z deželami onem morja, s širokim svetom. Morje ne pripada nobenim občinam, morje pripada nam vsem. Morje tudi ne morejo v celoti ovrednotiti samo obalstvenje nastajajoče gospodarske celice, ampak edinole celotno slovensko gospodarstvo; preneto specifičnost slovenske obale lahko do konca ovrednoti edinole celotni jugoslovanski gospodarski potencial.

DUŠAN KRAIGHER

GLAS KOLAČI ZA NUKLEARKO

Elektroenergetski mrk, kakršnega doživlja lepos domala vsa Jugoslavija, je doživljala Slovenija pred petimi leti, ko smo imeli omejitve porabe nekaj časa skoraj vsak dan. Na zdajšnje pomanjkanje električne energije, ki ga je dolgotrajna suša pospešila, je jugoslovansko elektrogospodarstvo sicer opozarjalo, vendar je porabnike zadelo od šok. Še posebej zato, ker pomanjkanje električne energije ni kratkotrajno. Strokovnjaki elektrogospodarstva namreč napovedujejo, da se položaj lahko izboljšal šele marca, ko se bodo v razvitih evropskih državah. Poraba pa še vedno narašča. Še lani smo porabili 6,8 milijarde kilovatnih ur, letos skoraj osem odstotkov več, za prihodnje leto pa predvidevajo porabo 7,8 milijarde kilovatnih ur.

Slovenija je tokrat izjema, čeprav je stanje tudi pri nas resno. Vsakršen izpad, tudi kratkotrajen, saka okvara proizvodnega bloka v termoelektrarnah, bi lahko imela resne posledice pri preskrbi in lahko prinesla omejitve porabe. Zato se bomo v naši republiki lahko oddahnili šele spomladi, ko se bodo rečne struge napolnile in bo 80-kilovoltna mreža manj obremenjena. Do tedaj pa bo potrebno skrajno previdno porabljati dragocene kilovate.

Vzrok za izjemno slovenski položaj v sedanjem elektroenergetskem mrku v Jugoslaviji je pravzaprav v velikih težavah s preskrbo pred petimi leti oziroma v naši energetske politiki, ki je takrat oživila korenite spremembe. Pravi čas smo se vedeli, da se lahko zanašamo le na domače proizvodne zmogljivosti, ki morajo zadovoljiti vse večje potrebe po energiji. Podatki kažejo, da Slovenija že porabimo toliko elektrike na prebivalca kot v razvitih evropskih državah. Poraba pa še vedno narašča. Še lani smo porabili 6,8 milijarde kilovatnih ur, letos skoraj osem odstotkov več, za prihodnje leto pa predvidevajo porabo 7,8 milijarde kilovatnih ur.

Prihodnje leto bo elektroenergetska bilanca ravnotežna, se pravi, da bomo vse potrebe zadovoljili s tokom iz domačih central, ostalo pa bo še tudi nekak rezerv. Še vedno pa proizvodnja ne bo tako velika, da bi bili lahko povsem brez skrbi. To daje slutiti, da sledimo srednjeročnim ciljem in tudi to, kakšni bodo cilji prihodnjega srednjeročnega obdobja v elektrogospodarstvu. Vidimo tudi, za kakšen korenit skok smo se dločili v preskrbi z električno energijo. Energe-

tika je namreč v zadnjih petih letih požirala kar petino družbenega proizvoda. Nove elektrarne, ki so bile v tem času zgrajene, pa že dajejo dragocene kilovate gospodarstvu in vsem drugim porabnikom.

Seveda pa nas takšen položaj ne sme uspavati in zato Slovenija še naprej ostaja veliko energetske gradbišče. Med novimi gradnjami imata nedvomno izredno pomembno mesto naša prva jedrska centrala v Krškem in z njo povezana izgradnja rudnika urana Žirovski vrh. Investicijski program predvideva, naj bi slednji začel redno obratovati v drugi polovici leta 1981, naslednje leto pa naj bi nuklearka v Krškem že dobila domače gorivo.

NE NAJBOGATEJŠI, VENDAR NE REVEN

Po srednjeročnem planu Slovenije in elektrogospodarstva naj bi rudnik začel delati leta 1980, zdaj pa se začetek redne proizvodnje premika v drugo polovico leta 1981. Vendar ne gre za zastoj, temveč za dejstvo, da ob sprejemanju srednjeročnih programov še ni bil izdelan investicijski načrt rudnika in tako ni bilo mogoče natančno predvideti celotnega poteka gradnje. Omenjeni načrt je skupščina ISE sprejela marca letos in s tem dala končen znak za izgradnjo. Načrt predvideva, da bo usposobitev rudnika za proizvodnjo veljala 2,6 milijarde dinarjev, kar je za dobre pol milijarde več od predvidevanj srednjeročnega plana. Ta velikanska vsota je do dveh tretjin že zbrana, s prenosom začetka obratovanja na leto 1981 pa se bo denar zbiral še v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Porabljen bo za izgradnjo rudnika, se pravi, jame, drobilnice, raznih delavnic in jamskih jalovišč. Nadalje bo ob rudniku potrebno zgraditi obrat predelave z laboratorijem, pomožnimi delavnicami in hidrometalurškim jaloviščem. Rudnik bo soinvestitor povečane proizvodnje žveplene kisline pri Cinkarni Celje, izgradnje „uranske ceste“ od Škofje Loke do Gorenje vasi, ki jo bo spomladi začela graditi Skupnost za ceste SRS in bo veljala 150 milijonov dinarjev, in daljnovidna Žiri-Žirovski vrh, ki ga bo postavilo Elektro Ljubljana.

Dolžnost rudnika je tudi, da do leta 1981 zgradi 220 stanovanj za delavce in to v Gorenji vasi, Škofji Loki in drugih krajih Poljanske doline. Hkrati pa mora prispevati do 25 odstotkov od vrednosti zgrajenih stanovanj za šole, vrtnice, kulturne domove in druge skupne potrebe občanov in svojih delavcev. Za omenjena sredstva oziroma njihovo porabo bo pripravil usklajene programe s krajevnimi skupnostmi.

Investicijski program rudnika urana je narejen na predvidevanjih, da bo lahko preskrboval nuklearko v Krškem z gorivom vsaj 15 let, vendar pa strokovnjaki že sedaj s precejšnjo gotovostjo trdijo, da je nahajališče tako bogato, da bo zagotavljalo izkoriščanje vsaj 25 let. Na leto naj bi proizvedli 120 ton uranovega koncentrata, „uranovega kolača“, kar bi zadostovalo za vsakoletno dopolnjevanje jedrske centrale z gorivom. Za tolikšno količino uranovega koncentrata pa bodo morali nakopati kar 160 tisoč ton uranove rude. Uranov koncentrat bodo najprej predelovali v Ameriki. Nadaljnja predelava in pogodba z ameriški sodelavci pa ni več stvar rudnika, temveč ISE in elektrarne v Krškem.

Vse, kar je do sedaj znano o ceni izgradnje rudnika in stroških njegovega izkoriščanja, priča, da to ne bo najbolj donosen obrat na svetu. Toda tudi slabših je še zelo veliko, pa jih je vseeno vredno izkoristiti. Uranova ruda v Žirovskem vrhu namreč vsebuje v poprečju 840 gramov uranovega oksida na tono. Predvidevajo, da ne bodo predelovali rude z manj kot 500 gramov oksida, medtem ko se v drugih državah včasih zadovoljijo celo z rudo, ki ima manj kot 300 gramov uranovega oksida.

NITI KAPLJE V SORO

Izgradnjo in izkoriščanje rudnika bodo precej podražili zaščitni ukrepi, saj bo rudnik urana Žirovski vrh najbolj zavarovan rudnik urana na svetu. Izračunali so, da bodo v končni ceni pridobljene surovine udeleženi kar s petino.

Po zaslugi strokovnjakov Inštituta Jožef Štefan bo namreč imel rudnik urana Žirovski vrh prvi na svetu zaprt krožni sistem, ki bo zagotavljal, da niti kaplja tehnološke vode ne bo odtekla v Soro, kar je za varstvo okolja izredno pomembno. Po predlogu tujih partnerjev, strokovnjakov ameriških firm McKee in Fluor MM, ki sta se najprej lotili varstva okolja rudnika in predelave rude, naj bi se vsak dan izlilo v Soro 5400 kubičnih metrov tehnološke vode. Sedaj bodo na jalovišče odlagali popolnoma suho jalovino, ki bo vsebovala le vezano vodo in tako tudi ni nevarnosti, da bi odpadki kvarno vplivali na okolico.

Za jalovišče so izbrali predel v dolini Todraža, ki je kaka dva kilometra oddaljen od predelovalnega obrata in jame v Brebovnici in ima precej višjo lego kot rudnik. Poskrbeli bodo celo, da padavine ne bodo spirale škodljivih snovi z jalovišča v vodotoke. Odlagališče bo obdano z odvodnimi kanali, ki bodo padavinsko vodo odvajali v obrat predelave, tla pa prekrita z nepropustno plastjo. Jalovina bodo sproti pokrivali z zemljo in plastičnimi prevlekami. Strokovnjaki se sedaj ukvarjajo z vprašanjem, kaj na odlagališču nasaditi, da bi ga čimprej lepo ozelenili.

Jalovina nima nobene radioaktivnosti več in nevarnost sevanja na njej ni prav nič večja kot kjerkoli drugje v Žirovskem vrhu. Nevaren je lahko le plin radon, ker se njegovi delci usedajo v pljuča. Čeprav je izhajanje radona iz jalovine minimalno in daleč pod dopustno mejo, bodo vseeno poskrbeli za najstrožje zaščitne ukrepe varstva okolja in ljudi.

KAKO REŠITI PROBLEM DVEH KMETIJ?

Rudnik bo za svojo dejavnost potreboval okoli 70 hektarov zemljišč. Predvsem so to gozdne površine, ki so jih lastniki že prodali rudniku, in tudi nekaj obdelovalne zemlje. Ustrezen rešitev je potrebno najti za tri domačije. Za bajto, dom treh sester, ki leži prav na kraju, kjer bo prav kmalu jalovišče, so že našli ustrezno zamenjavo — drugo hišo z nekaj zemlje.

Zataknilo pa se je pri kmetijah, ki ležita na mestu, kjer bodo zgradili obrat predelave, se pravi, v neposredni bližini rudnika. Čeprav si kolektiv rudnika zelo prizadeva, da bi problem rešil v obojestransko zadovoljstvo — za to je že pripravil nadomestne kmetije v okolici — z lastniki še niso našli skupnega jezika. Problem ni preprost, ker je hkrati potrebno rešiti problem dveh ostarelih ljudi brez otrok, ki sta izredno navezana na svoj dom in se o preselitvi le težko pogovarjata. Rešitev pa mora biti sprejeta najkasneje do konca marca prihodnje leto.

Vsi, ki so zemljo rudniku prodali, jo lahko še naprej izkoriščajo, vse dotlej, dokler ne bo ovirala širjenja gradnje rudnika in jalovišča.

DELAVCI IZ DOMAČE DOLINE

Ko so pred približno desetimi leti začeli resneje razmišljati o gradnji rudnika v Žirovskem vrhu, je bil pravzaprav največji problem, kje dobiti toliko delavcev in kam jih naseliti. Ocena o številu potrebnih rudarjev in drugih delavcev se je v minulih letih znatno znižala, saj je rudnik urana prav malo podoben klasičnemu rudniku. Ročno delo bodo skoraj v celoti nadomestili stroji, tako kot v vseh rudnikih urana na svetu. In tako vse kaže, da rudnik v Gorenji vasi, največjem kraju v bližini rudnika, ne bo povzročal socialne preobrazbe, saj bo moč dobiti večino delavcev kar doma.

Iz Poljanske doline se namreč vsak dan vozi več sto delavcev na delo v Škofjo Loko, ker Poljanska dolina nima veliko industrije. Investicijski program pa predvideva za rudnik okoli 400 delavcev, vendar primerjave s sorodnimi rudniki v drugih državah kažejo, da bi bilo mogoče število potrebnih delavcev še precej zmanjšati. Pri rudniku pa želi ostati tudi več kot sto delavcev, ki so zdaj zaposleni pri Geološkem zavodu Ljubljana, ki opravlja raziskave uranovega ležišča, in že stanujejo v Poljanski dolini. Druge pa bodo zaposlovali postopoma in tako se tudi ni bati, da bi rudnik „prevzel“ delavce drugim tovarnam loškega gospodarstva.

Delovni kolektiv, ki skrbi za izgradnjo rudnika urana Žirovski vrh, ima zdaj 23 zaposlenih. Njegova naloga je uresničiti program ISE, da bo začel rudnik leta 1981 z redno proizvodnjo. Pri uresničevanju te naloge sodeluje z Geološkim zavodom Ljubljana pri raziskavah, na področju predelave ima sklenjeno pogodbo z ameriško firmo FLOUR MM, ki sodeluje pri izgradnji celotnega predelovalnega obrata. Prav tako pri organizaciji predelave in predvsem pri zaščiti okolja sodeluje z Inštitutom Jožef Štefan, ki je, kot je že omenjeno, prispeval edinstven zaprti krogotok tehnološke vode. Sodeluje tudi z Metaliko pri dobavi opreme, Rudisom, ki pripravlja tehnično dokumentacijo itd. Za prihodnje leto že predvidevajo začetek dela v jami in zaposlitev prvih rudarjev.

Ob koncu velja povedati, da bo dobesnen del opreme rudnika urana Žirovski vrh domače proizvodnje.

LEOPOLDINA BOGATAJ
SLIKE: JOŽE ZAPLOTNIK

za pod zob dopolnjevali tudi raki. Največji so plavalji v Krki, Kolpi in Raščici.

Predvsem pa so slovele slovenske mesnine v času kolin. Mesne izdelke naših pradedov delimo na kratkotrajne in trajne. Med prve štejemo klobase krvavice, bele klobase, jetrnice, žolco, tlačenko in godljo. Med trajne izdelke pa spadajo želodec, kranjske klobase in suho meso.

Eden najbolj sloviti slovenskih mesnih izdelkov so kranjske klobase. Dolenjska med njimi ni najslabša, izdelana je iz najboljših kosov mesa in slanine. Znani so tudi dolenski vratniki in šivanke. Če se povrnemo na klobase, je treba poudariti, da je glavna začimba pri klobasah česen, oziroma česnova voda. Tekne klobasa predvsem s hrenom, če pa jo skuhamo, s kislim zeljem in repo. Med suhe mesnine spada tudi šunka ali gnjat. Njena vrstanska čistost ne potrebuje posebne razlage.

Od zelenjave na mizi poznajo Slovenci in Dolenjci predvsem zelje, repo, fižol in krompir, ponekod pa tudi kumare in buče. Med tem klorofilom je zelje najstarejša jed, v ljudski prehrani je bilo skoraj vsak dan na mizi. Poleti presno, pozimi kislo. Kranjsko (slovensko) kislo zelje diši tudi čez jugoslovanske meje. Zelje so naši dedje in pradedje radi in pogosto mešali z drugimi živili: s kašo, fižolom, krompirjem, še rajše pa z mesom, krvavicami in kranjskimi klobasami. Vse, kar je dobro, je dobro še danes.

Od zelja veliko manj slavna je repa, ki jo ponekod tudi danes še uživajo surovo ali kislo. Za zelje in repo pa velja, da morata biti dobro zabeljena. Pogoj sorazmerne užitenosti je poleg kosa mesnine taka zabela, „da se ne kadi“.

Na svetu najbrž ni tako velike tehtnice, da bi lahko premerila vse tone in tone krompirja, ki je že bil pojeden. Čeprav je k nam prišel kot splošna ljudska hrana šele v 18. stoletju, je še danes in bo ostal ugleden steber prehrane. Kot ljudska jed (za etnologe) je cenjen predvsem v navezi z maslom, kislim mlekom ali v solati. Pretresljive resnice, da krompirček „mrzle ročice ogreje“ pa ljudstva, ki so se odločila živeti v miru, najbrž ne bodo več doživela.

Malokatera kuhinja se lahko ponaša s tako velikim številom solat kot slovenska. To morebiti kaže na revščino, saj je užitna skoraj vsaka zel, kot zanimivost pa lahko navržemo, da so nekoč solate zelo radi belili s smetano, za bolj trde solate pa je prišla prav suha precvrta slanina, zalita s kisom.

Posebno mesto je imel v slovenski in dolenski ljudski prehrani že omenjeni hren. Glavno vlogo je igral v sicer pri nas redkih omakah in polivkah. Pust, žegnanje brez hrena? Nemogoče. Velja pa za to rastlino ljudsko reklo, da je zrasla iz ženskega jezika, kar pomeni, da strah pred emancipiranimi osebki ženskega spola ni od včeraj.

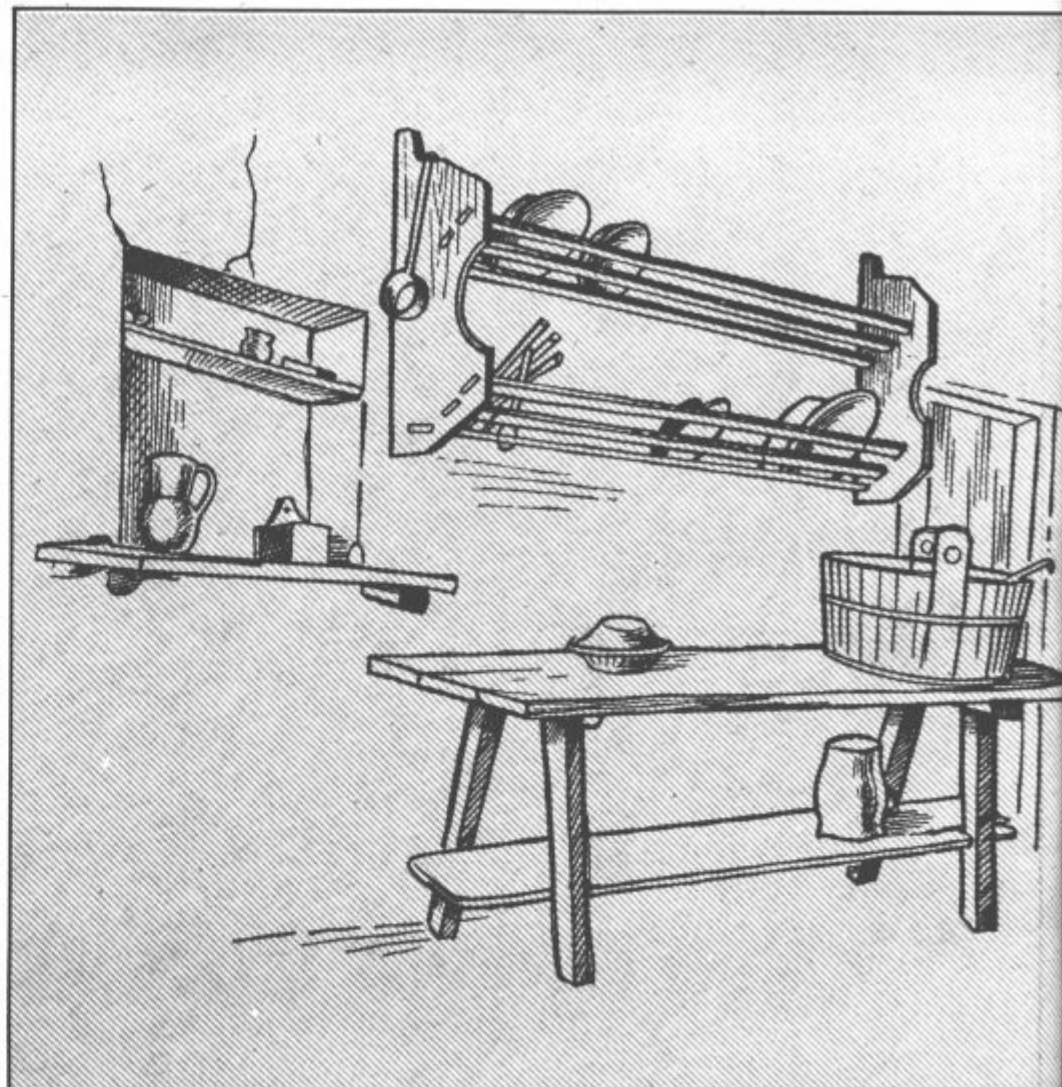
Kaše omenja kot ljudsko hrano že od novinarjev stokrat prepisani Valvasor. V Beli krajini se je prosena kaša imenovala „jaglena“, mlečno prose- no kašo pa navajajo narodopisci kot obredno jed na ženitovanjih. Bila je simbol rodovitnosti.

DOLENJSKA NA MIZI

Kultura nekene naroda se odraža tudi v jedeh, pregovor „Povej mi, kaj ješ, in povem ti, kaj si!“ bi našel mnogo somišljenikov, čeprav se Slovenci in Dolenjci na področju, ki mu vlada kuharica, še zdaleč ne moremo primerjati z Galci, kot so nekdanj rekli sladokusnim Francozom. No, pečeni ali presni kobilici pa Dolenjci kljub siromastvu niso prav pogosto jedli, po čemer se bojda razlikujejo od ljudstev, ki jih nekateri imenujejo domorodna. Resnici na ljubo: pečene kobilice so menda prav slastne.

Obed začnemo navadno z juho. Na Slovenskem juhe v preteklosti niso bile preveč znane jedi, pradedje so se veliko bolj ogrevali za močnike in obare. Na Dolenjskem so na primer poznali največ krompirjevo juho, pa še ta ni preveč stara, krompir je namreč prišel s Kolumbom iz Amerike. Zato pa so Dolenjci bili bolj znani po obarah — „ajmohtih“. Svojo veljavo so obdržale do danes. Obare so kuhali iz vseh vrst mesa in nekaterih vrst drobovine. Izmed vseh obar pa še danes najbolj slovi kurja obara z ajdovimi žganci ali redko zakuhanimi širokimi domačimi rezanci. V ljudskem izročilu pa je celo ohranjeno, da so v sezoni žab v nekaterih dolenskih krajih kuhali tudi žabjo obaro, v jeseni pa je slovela poljšja. Obara je bila doma največkrat glavna jed za kosilo, brez obare v gostilni ni bilo nedelje ali semanjega dne. Med znamenitimi obarami imata dve dolenski častno mesto: eni pravijo kurja obara s cvičkom, druga dolenski znamenitost pa je že omenjena poljšja obara.

Kar pa se čiste mesnine tiče, za slovensko ozemlje velja, da je bilo meso v preteklosti na mizi le ob nedeljah in posebnih priložnostih, kot so svatba, smrt, sejem, trgatve, žetev in podobno. Med domačimi živalmi je bil za oskrbo z mesom in maščobo najvažnejši prašič, govedina in teletina sta bili na mizi le poredkoma. Pa še takrat niso klali doma, govedino so kunili kot priboljšek v bližnjem trgu ali mestu. V Beli krajini in na Dolenjskem (!) so včasih redli veliko drobnice. Janjčke in kozličke so klali kar doma, kri so prestregli in pripravljali z različnimi dodatki krvave pečenjake. Še današnji primer jedi, v kateri je uporabljena kri, so tako imenovane dolenske kepe. Večkrat je bila na dolenski mizi tudi divjačina. Nekaj zaradi lovskega zakupa, še več pa zaradi krivolova. Že omenjene polhe pa so nekoč nasoljevali v tisočih. Vse do račje kuge so izbrlo

Druga najstarejša med kašami je ječmenova kaša iz oluščene ječmenovega zrna. Imenuje se še ješprenj, ječmenček ali ričet. Prenekaterega dedka je odredila tudi ajdova kaša, čeprav jo poznamo komaj od srednjega veka dalje.

Ob besedi žganci se nekaterim še danes solzijo oči. Med kuharji velja, da so ajdovi starejši od koruznih (ameriških), na Dolenjskem pa so šli posebno v slast krompirjevi, beli. Za žgance te ali one vrste je in bo veljalo, da morajo biti dobro zmešani, obilo zabeljeni in previdno nadrobljeni. Tako rahli, da se v skladi tresejo.

Močniki so ena najstarejših jedi pri nas. Na Gorenjskem so rekli močnikom sok, v Istri pa skrob. Znan je rek: „Močnik je steber kranjske dežele“, iz Bele krajine pa je znan recept, po katerem so močnik zabelili s precvrto čebulo. Kar se dolenskih kulinarčnih dosežkov tiče, velja tudi poudariti, da gre med učnimi ljudmi glas, da so znamenite žlinkrofe izumili Dolenjci (Velike Lašče, Ribnica), idrijsko sladokusje je bojda samo izboljšana inačica.

Med štruklji — ljudski glas pravi, da brez štrukljev ni bilo godovanja — Dolenjci niso prav zadržani. Trebanjska in Mirenska dolina veljata celo za posebno zvesti štrukljam. Dolenjski je tudi izraz vrtenca za vlečene rižve ali smetanove štruklje.

Kruh je bil in je vtkan celo v molitev. Zgodovina kruha je zgodovina civilizacije, kvašen kruh star dve tisočletji. V nekaterih krajih Dolenjske so izdelovali kvas iz prosene moke in mošta pred prvo vojno. Boljša oblika kruha je potvorno vmesna stopnja je pisani kruh, kruh iz različnih test. Sladkor je novotarija; primer ohranjenih nesladke potice je orehova s pregreto smetano, jo še vedno pečejo na Dolenjskem.

Ko nehaš jesti, ostane v boljših lokalih na mizi še majhna žlička za kompot. Začuda so ga poznali tudi Dolenjci. Kuhali so ga ob težkem poljskem delu, služil je kot pijača in osvežilo. Ponudil so ga tudi na gostijah, kot sladko prilogo k mesu. Posebno v čišljih je bil češpljev kompot.

Kuhane češplje na mizi so bile tudi znak, da praznovanje bliža koncu. Nehajmo torej!

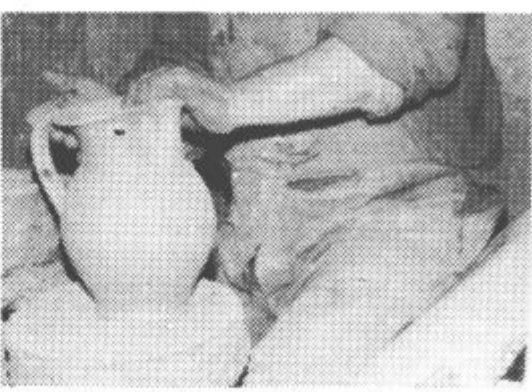

TEDNIK

ZADNJE LONČARSKO VRETENO

Bolj kot teče razvoj, hitreje pometa s preteklostjo. Delež naše preteklosti smo že shranili v muzeje, ki varujejo in negujejo vez med preteklostjo in sedanostjo; nekaj še ostaja med nami kot tradicija, ki ji družba zlasti v zadnjem času le odmerja večjo pozornost. Žal, v zadnjem trenutku.

Redki so že lončarji. Med Ptujem in Mariborom srečamo le še enega: Andreja Hernjo iz Ptuja.

ja. Trdo in utrudljivo „bojevanje“ z glino je strlo tudi njegovo vitalnost. Čez leto, ko bo dopolnil 60 let, bo dal lončarstvu slovo. Pa ne v celoti: svojo domišljijo, spretnost in ljubezen bo posvetil le zahtevnim lončarskim izdelkom, za katere mu je v zdajšnjem času primanjlovala časa. Preveč je bilo treba lončarsko vreteno gnati za vsakdanji kruh, poleg tega pa pridno „zidati“ pečiči.

Lepoto izvirnega lončarskega izdelka namerava ohraniti tudi s pomočjo domačega muzeja.

Mojstrsko diplomu si je pridobil v Ptuju; izučil se je pri stricu. Leta 1956 je postal samostojen, odprl lastno delavnico in prodajalno, v kateri se je kar trlo kupcev, ko je ponudil svoje izdelke. Pa je prišlo obdobje plastike. Upadlo je povpraševanje po lončarskih izdelkih. Takrat je bilo še posebno težko. Danes znova oživlja zanimanje za izvirne lončarske izdelke. Z njimi ljudje krasijo svoja stanovanja, vikende. Niso redka tudi posebna naročila. Ljudje so pripravljani globoko seči v

žep za izdelek, ki je narejen po lastnih zamislih končno obliko pa mu vdihne mojstrska roka. Pot od gline do izdelka je dolga.

„Glino dobivamo iz glinokopa v Selah ali Pragerskega. Pripeljemo jo domov, dodamo jo v trebno vodo, nato prekopljemo, zbijemo, zruamo in pripravimo za strojno ali ročno mletje. Pripravo gline porabimo pol dneva. Delo se nadaljuje na lončarskem vretenu, kjer že nastaja delek. Izdelki se suše na soncu, enakomerno, so suhi, jih shranimo na primerno mesto in čakamo, da se izdelkov nabere za eno peko. Prvem žganju jih pregledamo. Vse, ki počijo, potrebno odstraniti. Lepoto zaobkroži lončarski glajenka. Nato je na vrsti druga peka; pri tej potrebno segreti peč na 850 do 900 stopinj Celzija. Ko se ohladi, vzamemo izdelke iz peči, ponovno pregledamo, po potrebi zbrusimo. Še ko opravimo vse to, so izdelki pripravljeni za peko.“

Vsi izdelki, ki jih izdelujem, so prvobitne oblike, od katere ne odstopam. Želim ohraniti izvirnost. Izdelujem vrče, lončke za cvetlice, skledice, modele za kolače, mlečno posodo, razne spornike in druge lončarske izdelke. V zadnjem času tudi ni večjega povpraševanja po posodi za kuhanje.

Poudariti moramo, da kakovost lončarskih izdelkov lahko oceni le lončar. Takšna ocena upošteva estetiko, gladkost, težo, krajevne značilnosti in drugo. Lahko je izdelek na zunaj še tako lep, vendar to ne pomeni, da je tudi kakovost. Pripoveduje Lončar Hernja.

Lončar se ukvarja tudi s pečarstvom. Če sem se s pečarstvom začel ukvarjati, ko lončarstvo zašlo v krizo. Preusmeritev je bila na, če sem hotel izpolniti vse družbene obveznosti. Danes je lončarstvo v krizi, ne bo dolgo, kar bo več lončarjev. Naraščaja ni. Družba se ne zaveda, zato daje tej obrti in tudi ostalim v zadnjem času vse večjo podporo, mislim pa, da prihaja prepozno. Mladega človeka je težko pričrati, naj se odloči za ta poklic. Povedal mi je, da se naše delo ne zaključuje po osmih urah, je potrebno delati od jutra do večera. To je delo, ki zahteva veliko spretnosti, natančnosti, in če hočete, ljubezni.“ je končal Hernja.

V kleti, kjer mojster Andrej z ženo Marjano ustvarja svoj lončarski svet, počasi ugaša svetba. Kdo ve, kolikokrat bo še zavrtel svoje lončarsko vreteno, zakuril peč? Njegova zgarana roka, kaj hoče, pa mi? Misel, da odhaja domačin iz našega doma, da odhaja del nas, je živa in hrota mrtva.

O STRAHU

- Strahopetci umirajo večkrat pred svojo smrtjo.
Shakespeare
- Strahopetec je človek, ki v nevarnosti misli z nogami.
A. Bierce
- Gola resnica je, da ljudem ne dene samo dobro, če so včasih prestrašeni, marveč je za napredek družbe nujno, da se prav pogosto prestrašijo.
Shaw

O SMRTI

- So mrtveci, ki bi jih bilo treba še enkrat ubiti.
Bigot
- Kdor zna umreti, ne zna biti suženj.
Seneka
- Videl sem, kako so mnogi s svojo smrtjo dali grd ali lep glas vsemu svojemu življenju.
Montaigne

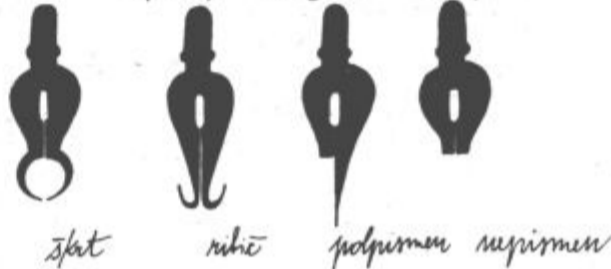
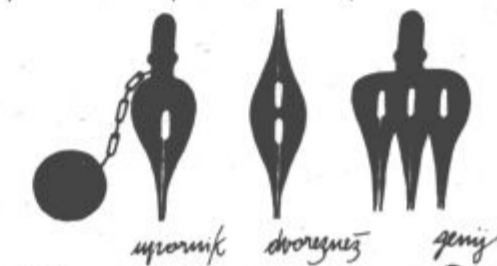
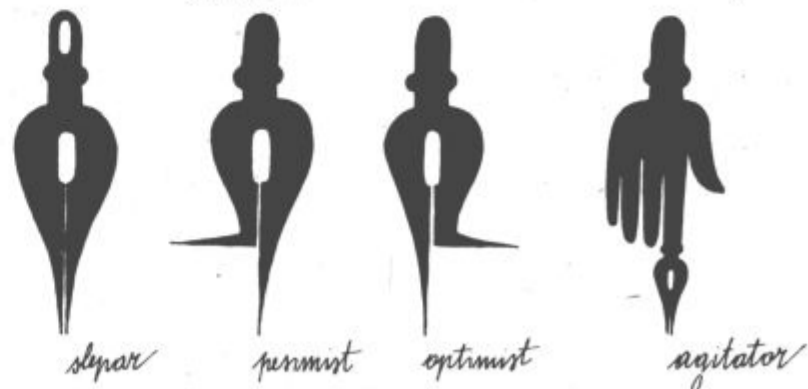
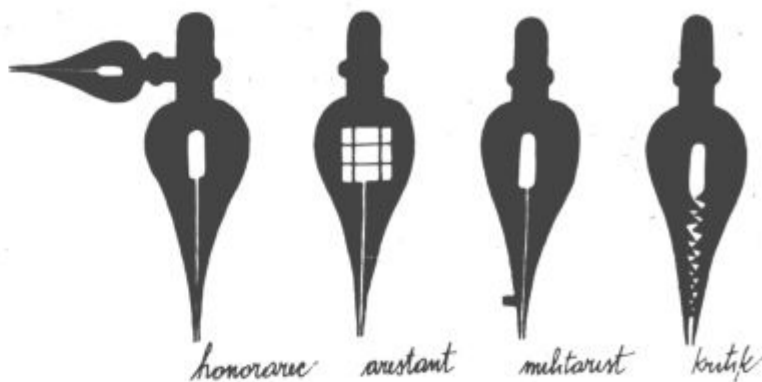

O NEUMNOSTI

- Neumnost je prostovoljna nesreča.
N. Ling
- Ena izmed največjih nesreč civilizacije je učen bedak.
Čapek
- Kdor prizna svojo nevednost, jo pokaže enkrat, kdor jo skuša prikriti, jo razkazuje mnogokrat.
Japonski pregovor

stane jagodič

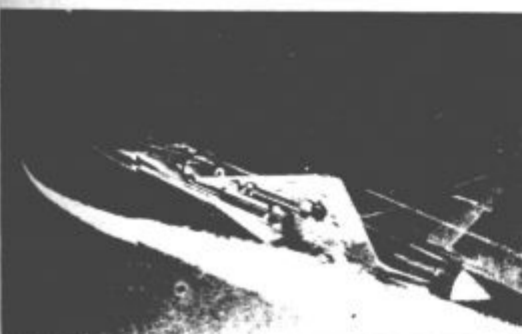
DESET LET KARIKATURE 1965 - 1975
GALERIJA EMONSKA VRATA, LJUBLJANA
OD 7. - 30. DECEMBRA 1978

VOJAŠKI KOTIČEK

MIRAGE 2000 - SAMOSVOJ FRANCOZ

Francozi gredo v letalstvu svojo pot in se ne ozirajo mnogo na razvojne programe drugih zahodnih držav. Njihovi načrti so včasih precej drzni in tudi dragi. Še pred kratkim so predvidevali, naj bi bilo novo letalo v družini „miragov“ bojno letalo super mirage ACF (Avion de Combat Futur—letalo za bodoči boj), kmalu pa so spoznali, da bi bilo to letalo predrago, im so se odločili za nekoliko manj zahtevno in drago letalo, za mirage 2000. In čisto nič mu ne manjka.

Novo letalo se po zunanosti skoraj ne razlikuje od svojih predhodnikov z delastimi krili, zato pa so velike razlike v „drobovju“. Vse komande so elektrificirane, stabilizacijski sistem pa uravnava računalnik. Mirage 2000 bo oborožen z dvema topoma kalibra 30 mm, pod krili pa bo nosil najrazličnejše orožje (rakete, napalmske kontejnerje, bombe) v skupni teži do 5000 kg. Največja hitrost bo nekaj čez 2500 km na uro, višino 15.000 metrov bo letalo doseglo v štirih minutah. Med raketami, s katerimi naj bi ga oborožili, omenjajo izboljšani verziji raket matra—magic in super M 530. Namenjene so za prestrežanje nasprotnikovih letal, ki letijo s hitrostjo do 3500 km na uro na višinah med 21.000 in 24.000 metri. V pomožnih rezervoarjih bo 1700 litrov goriva, zato bo akcijski radij letala okoli 700 km. Za vzletanje in pristajanje bo potrebno 1200 metrov steze. Novo francosko letalo bo opremljeno z najsodobnejšo elektroniko, med drugim tudi z radarjem, ki bo spremljal cilje na razdaljo več kot 100 km.

Francosko vojno letalstvo potrebuje 200 letal te vrste, 127 jih bodo dobavili v naslednjih štirih letih. Letala pa ne bodo še povsem usposobljena, novi radarji bodo namreč na voljo šele leta 1983. Predvidevajo, da bodo na mesec lahko izdelali štiri mirage 2000, tudi za izvoz; francoska letala so namreč v svetu zelo cenjena.

ZVESTI POLNI MOŠNJI

Landsknehti so bili pripadniki nemške najemniške vojske iz 15. in 16. stoletja. Po nazivu naj bi šlo za sodnijske izterjevalce ali biriče, s čimer je kralj Maksimilijan I., ki je bil začetnik te najemniške vojske, bržkone hotel prikriti njen vojaški značaj.

Kadar je kralj potreboval vojsko, je nekatere vidnejše vojščake postavil za polkovnike in jim dal denar za najemanje vojakov. Polkovniki so si izbrali ustrezno število kapetanov, ti pa so imeli za svoje pomočnike poročnike, zastavnike in narednike. „Navadne narednike“ so izvolili kasneje sami vojaki; izbrali so ljudi, ki so jim lahko zaupali. Značilno je, da oficirji niso bili vsi plemiči; v tej vojski niso gledali toliko na socialni položaj, važno je bilo predvsem, da so bili častniki pogumni.

Najemnike so običajno zbirali na sejmih in cerkvenih praznovanjih, povsod tam, kjer se je

zbralo veliko ljudi. V vojaško službo so sprejemali može, ki so bili zanjo sposobni in ki so imeli potrebno orožje in opremo. Kdor je imel boljše orožje, je dobil boljšo plačo.

Najemniki so bili dolžni zvesto služiti svojemu gospodarju vse do takrat, dokler jih je redno plačeval. Disciplinarnost je bila zelo stroga, za prekrške so bile predvidene telesne kazni (bičanje in celo usmrnitev).

Landsknehti so bili predvsem Nemci, veliko pa je bilo med njimi tudi Poljakov, Madžarov in Hrvatov. Njihovi največji sovražniki so bili Švicarji, s katerimi so se posebno krvavo spopadali. Medsebojno sovraštvo je prešlo celo v pregovor. Redko se je dogajalo, da bi švicarski najemniki in landsknehti služili pod isto zastavo. Že zaradi načela ne.

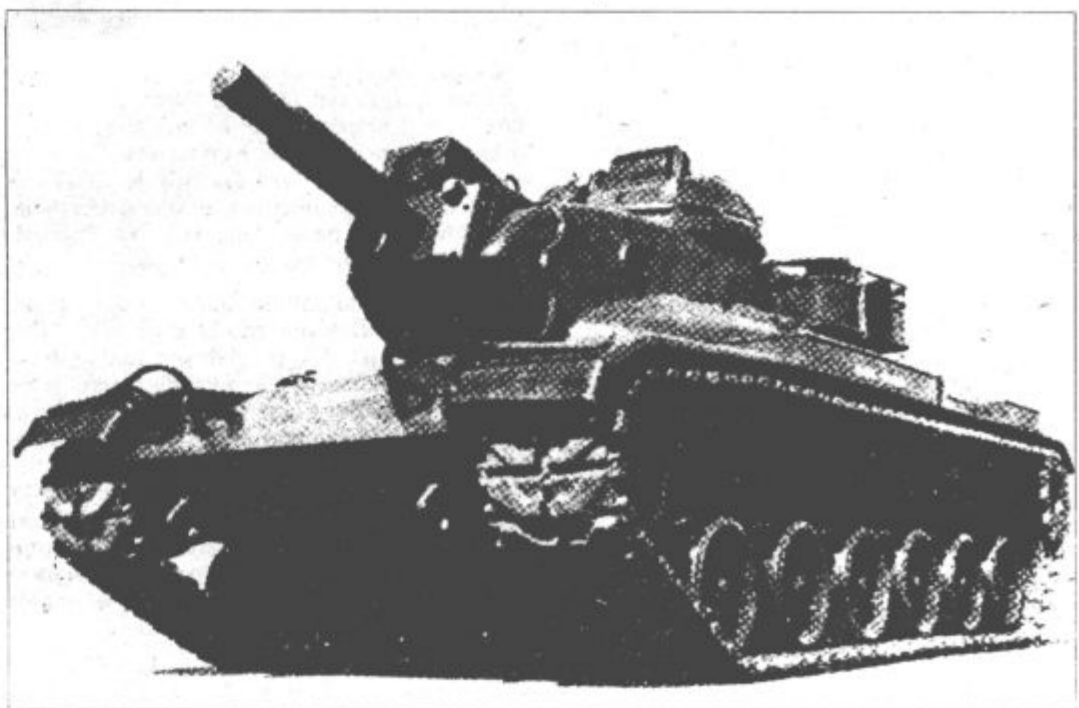
NAJSODOBNEJŠI AMERIŠKI TANK

Osnovno in najsodobnejše orožje ameriških oklepnic sil je tank M-60 A-2, zadnja verzija

znanega tanka M-60. Američani so se za novi tank odločili pred trinajstimi leti, prvi prototip pa izdelali jeseni 1965. Zaradi težav in kasnejših sprememb so prvi tanki te vrste začeli prihajati v oklepne enote šele pred nedavnim.

Največ težav je bilo v zvezi z zahtevo, da morajo tanki imeti stabilizirano oborožitev, kar pomeni, da mora tankovski top natančno streljati tudi med vožnjo. Zato so morali leta 1970 že izdelane tanke modificirati, naslednje leto pa so začeli nove tanke izdelovati serijsko. Tank M-60 A-2, ki je pred štirimi leti stal okoli pol milijona dolarjev, ima kupolo, s katero se glede na elektronsko in elektrohidravlično opremo ne more meriti noben tank na svetu. Vanjo je vgrajen top kalibra 152 mm, skozi cev lahko izstreljujejo tudi rakete „shillelagh“. V bojnem kompletu je 33 granat z učinkovitim dometom do 1500 metrov in 13 raket na infrardeče usmerjanje, ki so nevarne do treh kilometrov. Vsaka raketa zanesljivo zadene cilj.

Poleg topa ima tank še dva mitraljeza: prvi je kalibra 7,62 mm; drugi v kupoli pa 12,7. Kot vsi sodobni tanki ima tudi M-60 A-2 laserski daljinomer in infrardeče žaromete za nočno vožnjo. Tank tehta kar 51 ton, dolg je okoli 7 metrov. Ena njegovih največjih pomanjklivosti je precejšnja višina, visok je namreč celo nekaj več kot 3 metre.

naš čas

VABLJIVA NEDOREČENOST

Delo in življenje prebivalcev Gornje Savinjske doline je v preteklih stoletjih spremljal les, njegova proizvodnja, predelava in prodaja. Njihov vsakdanjik je z lesom neločljivo povezan še danes, ob drugih nosilcih razvoja pa vse bolj stopa v ospredje turizem.

Pravijo, da sta turizem in Gornja Savinjska dolina en pojem. Narava je bila tod širokogrudna. Logarska dolina, Robanov in Matkov kot ter vrhovi okrog njih, porečje Savinje, hribi in gozdovi, so biseri, ki jih srečamo le še malokje. Čudovita krajina, v veliki meri še neokrnjena, čist zrak in mir. V izrazitem neskladju z njimi so razdrobljena in neenotna ponudba, povrh vsega še dokaj pičila. Nočitve iz leta v leto upadajo, dogovarjanje doslej ni rojevalo pravih sadov in tudi drugi ukrepi za hitrejši razvoj dolini niso v ponos.

Vseeno — krenilo je na bolje. Skorajšnji konec neenotnosti ponudbe je napovedala letošnja ustanovitev turistične pisarne, ki je na tem področju že opravila pionirsko delo, kaj več pa v

tako kratkem času in ob razdrobljenih nosilcih gostinstva in turizma tudi ni zmogla. Vseeno je opravila pomembno delo, ob povezovanju, ki je v zadnjem času na vidiku, pa bo v kratkem času lahko presešla načrtovane cilje.

Rekreacijsko-turistični center Golte nad Mozirjem se je vsa leta vrtel v krogu na videz nerešljivih težav. Preveč amortizacije, premalo snega in sredstev, slabi kadri in še kaj. Povezovanje je bilo neuspešno in usoda vse bolj negotova. Soferji in sprevodniki celjskega Izletnika so se pred kratkim le znebili morečega bremena. Center je v upravljanje prevzel kolektiv velenjske Rdeče dvorane in mu za začetek že nudil obilno mero nepotrebne prve pomoči, skoraj več kot je bilo v tako kratkem času mogoče. Zdravljenje pa se šele pričinja.

Mozirsko in zlasti velenjsko združeno delo sta si zadala trdne načrte. Nedograjeno je treba donraditi, ob smučanju na Golteh zagotoviti še pogoje za razvoj rekreacijskega, poslovnega, zdraviliškega in drugih „turizmov“, predvsem pa je treba najti trdno vez z neposrednim zaledjem ob vznožju Mozirskih planin, z Gornjo Savinjsko in Šaleško dolino. Golte same zase niso in ne bodo pomenile veliko, so sestavni in nedeljivi del celote, vez je treba le napeljati in učvrstiti. Načrti so jasno zastavljeni in njihovo uresničevanje je že v teku. Potrebna je le in še bo, prava mera razumevanja, pomoči in dobre volje.

Združitev nosilcev turizma in gostinstva celotne doline bo ustvarila možnosti za izgradnjo turističnih in drugih objektov, ki bodo obogatili ponudbo in število gostov ne bo več upadalo. Kar neresnično namreč zveni podatek, da je bilo v Logarški dolini pred drugo svetovno vojno več

nočitev kot jih je sedaj. Če bo po skoraj poldrugem desetletju razrešen problem zakonodaje s področja naravnih parkov in s tem tudi problem urbanističnih rešitev, potem Logarska dolina in Solčavsko v celoti ne bosta več samevala v svoji lepoti.

Naj bo dovolj besed o problemih in možnih rešitvah, čeprav je res, da pred njimi ne kaže zapirati oči. Stvari so krenile z mrtve točke in uspehi na tem področju bodo nedvomno povrnili ugled gornjesavinjskemu turizmu in ga okrepi. Največji letošnji dosežek trajne vrednosti je nedvomno Savinjski gaj. Edinstvena razstava cvetja in izročila doline v naravi je letos privabila dobrih 80.000 obiskovalcev, ki niso skrivali navdušenja. Gaj bo čudovit tudi prihodnje leto, sadovi letošnjega leta hortikulture so vidni po vsej dolini in bodo v prihodnje še bolj, saj naložbe v čisto in urejeno okolje niso muha enodnevnica.

Pozabiti ne smemo tudi kmečkega turizma, ki je še na začetku svoje obetavne razvojne poti. Temeljni namen turizma na kmetiji je, da kot dopolnilna dejavnost krepí gospodarsko moč kmetij, kar je še zlasti pomembno v gorskih in obmejnih področjih, ki jih v Gornji Savinjski dolini ne manjka. Kmečki turizem soustvarja njen turistični prostor in nudi delovnim ljudem iz urbanih naselij počitnice v mirnem, čistem in domačem okolju. Za njegov razvoj so nedvomno najprimernejše višinske kmetije. Ta dejavnost s svojimi učinki ohranja prenekatero kmetijo in kmetijski prostor in je pomembna opora v boju proti izseljevanju z ogroženih področij.

Zametki kmečkega turizma v tej dolini sedaj so v čas pred vojno. Večji razmah je doživel

okrog leta 1960, deset let kasneje pa se je število turističnih kmetij celo zmanjšalo, saj kmetje niso mogli slediti zahtevam in potrebam gostov. Zato ni čudno, da prvi organizirani poseg v razvoj te dejavnosti sega v leto 1971, ko je Zgornjesavinjska kmetijska zadruga pričela uveljavljati celovit program izobraževanja, poskrbela je za načrte in podobno. Kmalu so pridobili prve kredite in rezultati so danes izredni. Od nekaj manj kot tisoč kmetij jih je danes okrog 400 že preusmerjenih, še 250 pa se jih bo preusmerilo v tem srednjeročnem obdobju. Pravih turističnih kmetij je danes 12, v prihodnjem letu jih bo prve goste sprejelo še 11, leto zatem še 21, najmanj toliko pa je še kmečkih gospodarjev, ki so se za to dejavnost že odločili.

O možnostih za bolj ali manj zahtevne izlete v planine ne kaže izgubljati besed, v dolini ne manjka kulturnozgodovinskih in naravnih spomenikov, čudovite so možnosti za rekreacijo in sprehode v naravi. Tudi ljubitelji lova in ribolova najdejo tukaj vse, kar želijo. V gozdovih, za 30.000 hektarov jih je, je obilo srnjadi, gamsov v skalah, velikih petelinov in ruševcev, divjih prašičev, zajcev in fazanov. Tudi jelena in kozoroga najdeš. S privlačnimi lovišči in številnimi lovskimi domovi gospodarijo lovski družine, ki gostom ne zapirajo vrat. Tudi možnosti športnega ribolova so; od Logarske doline do Ljubnega v brzicah Savinje prevladuje postrv. Nižje v dolini je dovolj tudi lipanov, sulcev, klenov, mren in sivcev.

Še bi lahko naštevali vabljlivosti, ki jih Gornja Savinjska dolina ne manjka; vsem nedorečenostim navkljub.

JANEZ PLESNIK

DOLENJSKI LIST

DENAR IZ IGLIC

Podturn. Nekoč in tudi danes varen dom gozdnih delavcev. Obronkov mogočnega Kočevskega Roga, strmega gozdnega Pogorelca, se drži kot piščie koklje. Nekoliko izven naselja, nekam zgubljeno ob Radešci, sameva več kot dvajset let staro na pol zidano, na pol leseno poslopje. Domačini mu pravijo, čeravno si zaenkrat tega imena ne zasluži, tovarna. Mali obrat, ki deluje v okviru novomeškega Gozdnega gospodarstva, imenujejo tako iz hvaležnosti. Zakaj že lepo štiri leta omogoča, da z njegovo pomočjo pridejo do dodatnega zaslužka.

Začelo se je nekako po vojni. Marsikatero roko so, namesto da bi delale, neprostoovoljno počivale. Tudi zato je novomeško Gozdno gospodarstvo prislusnilo željam po eteričnih oljih. Ob Radešci so postavili manjšo stavbo, destilarno, in jo opremili. Z domačini so se dogovorili za delo in kmalu so začeli „kuhati“ olje (in denar). Domačini so v bližini klestili vejevje smrek, jelk-in borov. Za prevoz takrat ni bilo hudo, kajti skoraj ni bilo hiše, ki ne bi premogla voza. Zaradi lepega plačila, za takratne čase seveda, je bil na dvorišču kmalu velik kup vej in iglic. Mali obrat je začel delati s polno paro: delali so celo v treh izmenah in ni bilo ravno redko, da so v skromni destilarni nakuhali tudi do 3000 kg eteričnih olj. Podturnu

se je obetalo, da bo postal kraj z veliko destilarnami.

Z novo cesto pa so začela po Dolenjski kot gobe po dežju rasti tovarne. Mladi so odhajali, starejši ob delu doma niso več zmogli sicer dokaj lahkega dela za „tovarno“. Kup na dvorišču je postajal vse manjši in nekega dne je destilarna umrla. Ognja v njej niso prižgali skoraj desetletje. Pred osmimi leti pa je ideja, da bi pod Pogorelcem pridobivali olje, ponovno oživila.

Vendar so se tokrat novomeški gozdarji drugače lotili dela. Delovna enota, ki jo vodi Alojz Serini, se je lotila dela po skrbnem študiju in zastavljenih načrtih. Iz dimnika destilarne se je ponovno pokadilo. Dima s posebnim in samo za to destilarno značilnim vonjem so se razveselili domačini, ki se jim je ponovno obetal lep zaslužek, posamezniki, ki najbolj cenijo dolenjska eterična olja, in nekatere delovne organizacije, ki so bile predmet izključno vezane na uvoz. Serinjeva ekipa je začela s polno paro, pred očmi pa je imela en cilj: posekano drevo čimbolj izkoristiti in doseči, da bi kar najmanj propadlo.

„Za oživitev destilarne smo se konec koncev zavzeli tudi zato,“ pravi Serini, „ker imamo mnogo delavcev, ki zavoljo poklicnih gozdarskih

bolezni ne morejo opravljati težkega gozdarskega dela. V našem obratu pa lahko mirno in brez posebnih naporov pričakajo upokožitev. Razen tega nas je bolela resnica, da takrat, ko drevo pade, marsikaj umre. Jelke, na primer, dandanes posekamo skoraj mesec dni kasneje kot pred leti. Tako lahko vrh prodamo za novoletno drevo, okleščene veje gredo za vence, slabo vejevje in iglice pa odpeljemo v destilarno. Prodamo tudi lubje; vrtnarje ga potrebujejo za vzgojo rastlin. Ko v destilarni iglice prekuhamo, jih z veseljem odkupijo zagrebške vrtnarje. Tam vzgajajo rožo Amturium. To je zelo lepa roža, ki jo uporabljajo za dekoracijo, najbolje pa uspeva na predelanih iglicah, ki vsebujejo posebno kislino. Razumljivo je, da dobi deblo lesna industrija. Tako od podrtega debela pri nas domala nič ne propade...“

V podturnski tovarni imajo tri kotle. Vsak sprejme okoli 800 kg za kuho pripravljene mase. Ko pripeljejo vejice in iglice, jih na nekakšni slamoreznicni narežejo na do 1 cm dolge delčke, da presekaajo smolne kanale. Tako pripravljeno maso s pomočjo pihalnikov spustijo v kotle. V njih je para in po osmih urah kuhanja paro s postopkom izsesavanja usmerijo v hladilnike, iz katerih pritečeta destilirana voda in eterično olje.

Ker je slednje lažje, ostane na vrhu, voda pa po kanalih odteče v pripravljene posode, ki jih pri dajo določenim podjetjem.

Iz osemsto kilogramov jelkine mase dobijo osmih urah iz enega kotla 3 kg olja, iz smrekove mase kilogram, iz borovih iglic pa približno toliko kot jelkinega olja. Dišečo vodo pa lahko kuhajo tudi iz jelovih storžev; imenuje se templjevo olje. Dolenjska eterična olja poznajo v zamejskih skoraj bolj kot doma. Poglavitni „krivec“ je Dolenjske Toplice in tamkajšnji bolniki, zato olje je znano kot zdravilo za bolezni dihal, v njem povprašujejo revmatiki, občani, ki jih danes išia, veliko pa ga Dolenjci prodajo v Rogški Slatino. Tam že osmo leto pripravljajo mešanice domačimi in tujimi bolniki zelo cenjeno zdravilo no smrečno kopel.

Sicer pa je Serini prepričan, da bi lahko olje prodali tisti hip, ko ga prestrežejo v zbirnih posodah. Podturn je znan tudi po tem, da se njemu ustavlja nenavadno veliko avtomobilov za tujo registracijo, najpogosteje italijansko in nemško. Dokaj redni so tudi lovci, ki bi za 20 litrov dišečega in zdravilnega smrekovega eteričnega olja pri priči odšteli lepe denarce. Vendar novomeški gozdarji poznajo svoje dolžnosti, pa tu pravice. Ob tem kaj radi pristavijo, da pri neveliko zdravil, pa tudi denarja zgnije v hosti. Kaže, da so novomeški gozdarji v Sloveniji med redkimi, ki znajo ceniti darove narave.

JANEZ PEZEL

VESTNIK

GRADIJO SEBE IN SOŽITJE MED LJUDMI

„Začetek je bil težak. Prisotna sta bila strah in bozazen pred nezadovoljivimi uspehi dvojezične osnovne šole, saj smo pred dvajsetimi leti pravzaprav začeli pionirsko delo. Šele iskali smo metode in oblike dela, postavljali prve učbenike in na drugi strani prevzemali odgovornost pred starši in šolo, kakšno znanje bomo otrokom v dvojezični osnovni šoli lahko dali, kako jih bomo usposobili za nadaljnje šolanje in življenje. Prvi rezultati, največji uspeh v začetku in še danes je gotovo sožitje, ki se je razvijalo med učenci obeh narodnosti, so nam bili velika spodbuda za nadaljnje delo. Nestrpnost smo čakali prvo generacijo, ki bo zapustila našo osnovno šolo. Na dokaz, da je bila odločitev o uvedbi dvojezičnih osnovnih šol na narodnostno mešanem območju v soboški in lendavski občini pravilna.“

Naši učenci so enako uspešno nadaljevali šolanje na srednjih in poklicnih šolah. Ti uspehi so pomirili starše — mnogi v začetku niso imeli zaupanja v dvojezični pouk — pomirili so nas, pedagoške delavce, in bili za vse najdragocenejše plačilo za trud, ki smo ga v razvoj dvojezičnega šolstva vlagali v njegovih povojih. Naj še enkrat poudarim, da smo z dvojezičnim šolstvom gradili sožitje dveh narodov. Začeli smo pri temeljih, pri trojih, zato tega ne bo mogoč nihče podreti. To amreč ni le sožitje med šolskimi stenami, to je sožitje vsod, kjer ljudje na narodnostno mešanem območju živijo živimo in delamo.“

SOŽITJE — NAJDRAGOCENEJŠA VREDNOTA

Besede, zapisane v uvodu, je izrekla Gizela Horvat, že deset let pedagoška delavka na lendavski osnovni šoli, kjer je bil pred dvajsetimi leti začetek dvojezičnega pouka. Povedala jih je ženska, ki je vseh dvajset let dvojezičnega šolstva doživela na lastni koži, ki je šla tozi vse dobro in slabo, ustvarjala prve učbenike, se ma iskala. Njene besede so besede življenja.

In če kdo kljub temu dvomi vanje, naj kar pride v sterokoli izmed dvojezičnih osnovnih šol — v Lendavo

in njene podružnične šole v Čentibi, Dolini, Gaberju in Petišovcih, v Genetovce, Dobrovniki, Domanjševce ali na Hodoš, v Prosenjakovce in Motvarjevce pa tudi v Šalovce ali Fokovce, ki sta sicer enojezični šoli z dodatnim programom za otroke višjih razredov z narodnostnega območja. Pripravljal se bo, da si tovarišica Horvatova ni prav ničesar izmislila. Sožitje dveh narodov bo videl v vsej njegovi veličini, pa naj pride kadarkoli, in ne samo na šolo. V Lendavi, v sleherni narodnostno mešani vasi, v tovarni, knjižnici, vrtcu, na kulturni prireditvi bo lahko ugotovil samo eno: tako urejeno življenje med matičnim narodom in narodnostjo je resnično lahko marsikomu v svetu za vzor.

Najdragocenejši rezultat tega sožitja pa je prav gotovo, da vsak govori v svojem materinem jeziku in se vsi prav dobro razumejo. Pogovarjamo se, kot pač nanese. Nihče niti ne pomisli, da mora govoriti slovensko, ker je slovenske narodnosti, ali obratno. Smo nerazdružljivi prijatelji, in če bi nas danes kdo hotel razdružiti po razredih glede na narodnostno pripadnost, bi jokali, ne, postavili bi se po robu takšni odločitvi,“ je dejala osmošolka lendavske dvojezične osnovne šole Verica Nešovič. Njen oče je Hrvat, mama Slovenka, pa nista nikoli izrazila niti najmanjšega dvoma o njenem šolanju na dvojezični osnovni šoli in tudi sama je srečna, pravi, da se je naučila madžarsko, kar ji bo v življenju lahko samo koristilo.

Še nekaj utrinkov z lendavske osnovne šole. Skupina otrok — po velikosti bi sodila, da so bili iz šestega razreda — je na hodniku klepetala o domači nalogi. In glejte, fantek je govoril slovensko, deklica mu je odgovarjala v madžarsčini. Razumela sta se, kot da oba govorita v istem jeziku. Niti opazila nista, da ni tako.

Osmošolka Silva Cigan je po narodnosti Slovenka, vendar o tem, katere narodnosti je kdo, skoraj nikoli ne razmišlja. „Vsi smo eno-osmošolci, ki se usnobljamo za življenje. Pomagamo drug drugemu, predvsem pri jeziku. Imamo krožke, slovenske in madžarske, vendar ne posebne krožke za slovenske in madžarske otroke. Jaz, na primer, z velikim veseljem sodelujem pri madžarskem dramskem krožku.“

Rebeka Konc je madžarske narodnosti. V najinem pogovoru je začela govoriti madžarsko, vendar je z mojega obraza koj opazila, da je moje znanje madžarsčine le preskromno, in je brez vsakršne težave nadaljevala v lepi slovenščini. Ugotavljala je, da dvojezični pouk za učence ni preobremenitev, pač pa za vse kvečjemu velika pridobitev. O pouku je povedala vse najboljšo, med drugim tudi tole: „Pri posameznih predmetih, razen pri obeh jezikih seveda, imamo učenci možnost odgovarjati v jeziku, ki nam bolje teče. Obširneje spoznamo tudi madžarsko nacionalno zgodovino, in to v madžarsčini. Mislim, da je za vse nas to samo pozitivno. V bogato založeni knjižnici so nam na voljo knjige v obeh jezikih, naše proslave, ki so zmeraj dvojezične, so pestre in vsebinsko bogate, naše glasilo in naš šolski radio zanimivejša. V vsem se oba jezika enakoravno prepletata, čeprav na to niti posebej ne pazimo in ne mislimo.“

In še misel osmošolke Leonide Kotnjek: „Poznavanje dveh jezikov nas bogati, različnost materinih jezikov nas še bolj združuje. Smo res pravi prijatelji. In to naše prijateljstvo se je razširilo tudi med učence na monoštrski osnovni šoli na Madžarskem ter med učence v Smederevsko Palanko, s katerimi imamo stalne stike, vsak dan pa nas z njimi družijo prijateljska pisma.“

DVOJEZIČNA ŠOLA JE PRAVA ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

Učenci so dvojezično osnovno šolo sprejeli za svojo in je ne bi zamenjali za nobeno drugo. In kaj mislijo o njej tisti, ki jim je že bila odskočna deska za življenje, kaj mislijo o njej starši?

Janos Čahuk je danes inženir, zaposlen v Elradu v Gornji Radgoni. Prav pred dvajsetimi leti si je začel pridobivati učenosti v prvi generaciji dvojezične šole v Domanjševcih: „V začetku je bilo malo težko, predvsem madžarski otroci smo imeli težave s slovenskim jezikom, Slovenci pa so se, čeprav malo bolj trdo, kar hitro naučili madžarsčine. Če takrat ne bi uvedli dvojezičnega pouka, bi do danes poznavanje in znanje materinega jezika pripadnikov madžarske narodnosti gotovo nazadovalo. Pohvalimo pa se lahko z velikim napredkom, še posebej v zadnjih letih, ko je pouk madžarsčine uveden tudi na srednjih šolah. Morda smo bili res nekoliko bolj obremenjeni kot učenci v enojezičnih šolah, vendar to sploh ni bistveno vplivalo na naše znanje. Vsaj zase bi lahko bolj rekli, da so bili vzroki za naše skromnejše znanje v prostorski in kadrovski problematiki na domanjševski dvojezični osnovni šoli v tistih časih. Po moji sodbi boljše rešitve, kot je dvojezično šolstvo v današnji obliki za izobraževanje otrok obeh narodnosti na narodnostno mešanem območju, res ne bi mogli najti. To je prava šola za življenje, ki slehernemu učencu odpira možnosti in daje dobro podlago za vključitev v nadaljnje šolanje.“

Gabriela Toth je doma iz Radmožanec. Po končani dvojezični osnovni šoli se je odločila za nadaljevanje šolanja na gimnaziju, kjer je sedaj v tretjem letniku: „Vsekakor ne bi bilo prav, da bi se na narodnostno mešanem območju učenci slovenske in madžarske narodnosti šolali ločeno, v posebnih oddelkih. Eni in drugi bi bili za marsikaj prikrajšani, marsikaterega prijateljstva, ki danes nastaja med mladimi ne glede na nacionalno pripadnost, brez dvojezične šole ne bi bilo. In verjetno tudi sožitja v sedanjih razsežnostih, ki nas spremlja na vsakem koraku, ne. K temu naj dodam še, da je za pripadnike madžarske narodnosti velikega pomena tudi uvedba madžarsčine na srednjih šolah, saj tako v osnovni šoli pridobijo znanje lahko poglabljamo. Po končanem šolanju pa se bomo lahko z dovolj znanja vrnili na narodnostno mešano območje, da bi dograjevali vse pridobitve naše narodnostne politike, predvsem pa sožitje med obeh narodoma.“

Štefanija Vukan se je na narodnostno mešano območje, v Prosenjakovce, priselila. Z možem sta oba Slovenca, vendar nista imela nobenih pomislekov, ko sta njuna otoka vstopala v dvojezično osnovno šolo. O tem nista niti posebej razmišljala. Zanju je bilo to čisto normalno, kot je nasploh normalno življenje na narodnostno mešanem območju. Štefanija je o tem dejala: „Nimam občutka, da je tu življenje drugačno, da žive tu pripadniki drugega naroda. Med nami vlada prijateljsko in prijetno vzdušje, človeško vzdušje, da se preprosto izrazim. Prav dvojezična osnovna šola pa je tej sproščenosti ljudi, ki se veselijo skupnih uspehov in katere tajo iste težave, dala svoj pečat, zato jo moramo tudi v prihodnje razvijati.“

Izjav bi lahko zbrali še veliko. Dokazujejo predvsem eno: dvojezična šola je postala potreba, postala je šola za življenje, šola, v katero učenci radi zahajajo, šola, v katero starši zaupajo, šola, v kateri so pedagoški delavci zgradili in dograjujejo nova spoznanja, in končno šola, ki je v dvajsetih letih delovanja uresničevala v življenju eno najpomembnejših stalnic naše socialistične politike — bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Takšna je ta šola v očeh in mislih ljudi, ne na papirju, in večjega priznanja ji za njeno dvajsetletno delo res nihče ne more dati.

V VSAKI GENERACIJI OKROG 200 UČENCEV

Pa pogledimo to dvojezično šolo na narodnostno mešanem območju v Pomurju še z druge strani, bolj uradne. V šolskem letu 1958/59 so teklo široke politične razprave o idejni zasnovi dvojezičnega šolstva, saj se je takratno šolanje v ločenih slovenskih in madžarskih oddelkih pokazalo za neprimerno. Predvsem je bila prisot-

na težnja po vključitvi otrok madžarske narodnosti v slovenske šole, ker so jim bile le tako odprte možnosti za nadaljnje šolanje. Mnogi madžarski starši so prav iz tega vzroka vztrajali pri svoji asimilaciji. Da pa se to ne bi širilo in v celoti zavrglo razvoja madžarske narodnosti s ciljem, da bi šola bolj zblížala slovenskega in madžarskega otroka, je ideja o oblikovanju dvojezične osnovne šole dobivala široko podporo med družbenopolitičnimi delavci in mnogimi prosvetnimi delavci, prizadevanja pa so se strnila tudi v šolsko reformo, ki so jo prav takrat pripravljali. To šolsko leto bi torej lahko označili kot začetek dvojezičnega šolstva v Pomurju, v jeseni 1959 pa so pričeli delati prvi poskusi dvojezični oddelki. Istočasno s prehodom na dvojezični pouk se je pričela tudi akcija ustanavljanja dvojezičnih vrtcev, ki naj bi bili praviloma obvezni za otroke na dvojezičnem območju, da bi otrokom poleg vzgoje nudili osnove obeh jezikov za lažje vključevanje v šolo.

Začetne korake je dvojezično šolstvo naredilo ob prizadevanjih prvega pedagoškega svetovaleca za to področje Bele Horvata. Kasneje je njegovo delo nadaljeval Lojze Novak. Vse od začetka pa je imelo dvojezično šolstvo tudi široko podporo med najvišjimi predstavniki v okviru republike.

Danes je koncept dvojezičnega šolstva usklajen z novo ustavo, opredeljen je v naši zakonodaji, ustvarjeno je ustrezno družbeno razpoloženje. Takšno dvojezično šolstvo vzbuja pozornost v Evropi tako po svojih uspehih, kot po organizaciji in zunanjem videzu. Do njega je slovenska družba tudi v materialnem pogledu do največje mere izpolnila svoj dolg in s tem potrdila svojo visoko družbenopolitično zavest.

Janez Kerčmar, pedagoški svetovalec za dvojezično šolstvo pri enoti Zavoda za šolstvo v Murski Soboti, je današnje dvojezično šolo takole predstavil: „V eni generaciji se na dvojezičnih šolah v soboški in lendavski občini šola okrog 1300 učencev. Njih število je v zadnjih letih upadalo, kar je splošen pojav v Pomurju. Osmi razred konča vsako leto okrog 200 učencev in kar 93 odstotkov jih nadaljuje šolanje in ga konča enako uspešno kot vrstniki iz enojezičnih šol. V začetnem obdobju se jih je po končanem šolanju malo vračalo na narodnostno mešano območje, vendar smo na tem področju predvsem z usmerjeno štipendijsko politiko dosegli pomemben napredek.“

Po uskladitvi koncepta dvojezične šole z novo ustavo smo uvedli dvojezično delo v vzgojno-izobraževalne ustanove, v šolo za usposabljanje ter madžarsčino v srednje šole. Po končani srednji šoli imajo učenci možnost nadaljevati šolanje v Ljudski republiki Madžarski ter poglabljati znanje madžarskega jezika na pedagoški akademiji v Mariboru. Dvojezična osnovna šola je tako ujela korak s časom in ni neakalna umetna tvorba v vzgojno-izobraževalnem procesu, temveč njegov pomemben člen.

Uspehi dvojezičnega šolstva so očitni. Izdelani so vsi programi, učenci so ob slovenskih učbenikih v celoti preskrbljeni tudi z učbeniki za madžarski jezik in narodnostni program. Sestavljeni so potrebni dvojezični učbeniki, nekateri delovni zvezki pa so v pripravi in bodo izdelani še v tem petletnem obdobju. Učenci v lendavski občini dobijo zastoj vse učbenice, v soboški pa brezplačno učbenike za narodnostni program. Dokaj dobro so dvojezične šole preskrbljene tudi z učili, čeprav vseh zaradi neurejenega uvoza iz vzhodnih dežel še nimajo. Izredno dobro so z leposlovnimi in strokovnimi knjigami preskrbljene knjižnice dvojezičnih osnovnih šol; skupno premorejo okrog 30 tisoč knjig. Tudi za kadrovske zasedbe bi lahko rekli, da je dobra. Na vseh dvojezičnih šolah v Pomurju, vključno s šolo za usposabljanje in oddelki podaljšane bivanja, dela 140 pedagoških delavcev.

Prostorski problemi so v lendavski občini urejeni, v soboški občini pa se prav ta čas pripravljajo na izgradnjo osrednje dvojezične osnovne šole, ki naj bi učencem zagotovila predvsem sodobnejši pouk in s tem več znanja, česar ob sedanjih razdrobljenih organiziranih dvojezičnega šolstva kljub izobraževanju pedagoških delavcev in otrok samih ne nudi dovolj glede na zahteve današnjega časa.

Vsestransko zadovoljni lahko proslavimo dvajsetletni jubilej dvojezičnega šolstva, vendar bo tudi to praznovanje za nas vse predvsem delovno in ustvarjalno. Dvojezične vzgojno-izobraževalne organizacije želimo še bolj približati krajevni skupnosti in občanom, še bolj želimo utrditi njihovo vlogo pri poglabljanju sožitja Slovencev in pripadnikov madžarske narodnosti. Ves ta življenjski utrip dvojezične šole, kakršne drugod v Sloveniji in tudi drugje ne poznajo, pa bi radi strnili na centralni proslavi ob dvajsetletnem jubileju v juniju v prihodnjem letu.“

IRMA BENKO

Za Porabje, slikovito pokrajino v sosednji Ljudski republiki Madžarski, nekateri pravijo, da je to „Slovenija malem“. Pri tem imajo seveda v mislih tisto dokaj majhno območje, kjer živijo pripadniki slovenske narodnosti, kot so vasi Števanovci, Sakalovci, Gornji in Dolnji Senik, Slovenska ves... Tam je res marsikaj občnega — slovenskega.

IZOBRAŽEVANJE IN KULTURNA DEJAVNOST

Porabski Slovenci živijo v 7 občinah in jih je okrog 100. Svoječas so bili večinoma kmetovalci in so se s ljudeletvom tudi preživljali; zdaj so več ali manj vsi poseljeni, zemlja pa jim služi le za ohišnico. Mnogi so svoje posesti dali v najem zadrugi.

Kot člani narodnosti imajo zagotovljene skorajda vse svíce. V praksi sicer marsičesa še niso uresničili, vendar v zadnjih letih nastajajo številne pozitivne spremembe, ki se kažejo zlasti na kulturnem področju in šolstvu pa tudi drugod.

Pouk slovenskega jezika obiskuje blizu 400 učencev v obeh popolnih osemletkah in petih šolah z razredno opnjo. Vsem dvojezičnim šolam posvečajo še posebno pozornost; v zadnjem času si prizadevajo izboljšati zlasti kadrovske zasedbe. Tako so uvedli možnost za izobraževanje učiteljev slovenskega jezika na višji dvojezični šoli v Szombathelyu, nekaj porabskih učencev pa je dobilo priložnost za študij tudi v Sloveniji, spoznanje, da „le dvojezične šole lahko otovijo zaželene rezultate na področju narodnostnega šolstva v Porabju.“

Kulturna dejavnost je dokaj bogata, pač glede na znanosti. Gojijo predvsem slovenske narodne pesmi in se pa krajše dramske (odrske) prizore iz svojega lenja.

Med kulturnimi skupinami so najbolj znane: mešani ski zbor „August Pavel“ iz Gornjega Senika, kloristi iz Sakalovec, glasbeni orkester „Laci Korpič“ Sakalovec, ženski kvintetni zbor iz Slovenske vasi in po imenovanju „Literarni krožek“ iz Števanovca. Vse enjene skupine tvorijo hkrati združeni ansambel

TUDI TAM ŽIVIJO SLOVENC

„Porabje“. Večino izmed njih smo imeli priliko videti in poslušati tudi pri nas v Sloveniji, saj se stiki med našo republiko (zlasti Pomurjem) in Železno županijo na Madžarskem na tem področju vse bolj krepijo in poglabljajo dobre prijateljske vezi ter sodelovanje.

MATERINEGA JEZIKA NE MOREŠ POZABITI

Monošter, središče Porabja in torej tudi porabskih Slovencev, na zunaj pravzaprav ne kaže tega, saj dvojezičnih napisov skorajda ni, pa tudi slovensko

govorico lahko bolj poredko čuješ. To seveda ne velja za osnovno šolo, na kateri imajo dvojezični pouk, in pa gimnazijo, kjer so uvedli slovenski krožek. No, če stopite v trgovine ali gostinske lokale, pa se boste marsikje lahko pogovorili tudi slovensko.

Porabski Slovenci se zbirajo zlasti v gostišču „Tromejnik“ in v „Ribji čardi“. Tam posedajo po končanem delu, da bi se nekoliko okrepili, ob tem pa seveda steče pogovor o najrazličnejših stvareh.

V čardi sem pred nedavnim spoznal tudi Belo Merkljia, ki je tam zaposlen že štirinajsto leto kot strežnik. Kar prijetno, domače sem se počutil, ko sem se

lahko z njim pogovarjal slovensko, čeravno je uporabljal tisti značilni dialekt, saj knjižnega jezika pravzaprav niti ne pozna; no, nekaj že razume, kajti nekoč je v Števanovcih obiskoval dvojezično osnovno šolo.

— Kako dolgo se bivate v Monoštru in kako ohranjate svoj materin jezik? sem ga med drugim povprašal.

„Sem v ‚vraš‘ (tako rečejo Monoštru) sem prišel že 1947. leta in od takrat tu živim. Kako naj bi pozabil materin jezik? To se ne da! Pa ja? zmeraj govorim slovensko, ko pridejo sem znanci ali rojaki, ki so po narodnosti Slovenci. Tudi zapojemo večkrat kakšno domačo, na primer tince: Oj Slovenci, mi se ne prodamo, al mi sladko vino dobro piti znamo, v krčmo pridemo, si doli sedemo...“

NEKOČ IN DANES V SLOVENSKE VESI

Nedolgo tega sem se ustavlil tudi pri Bedičevih v Slovenski vasi. Z gospodarjem Jožetom, ki je eden najstarejših v vasi, sva nekoliko pokramljala, kako je bilo nekoč in kako je danes v njihovem kraju.

„Ja, nekoč so bili tu skoraj sami Slovenci, in to se je čutilo na vsakem koraku. Zdaj je precej drugače. Mi, starejši, sicer še govorimo slovensko, pa tudi pojemo naše pesmi, kadar pridemo skupaj — recimo na gostijah. Pogovorni jezik mladih pa je običajno madžarsčina. Tudi naši običaji gredo vedno bolj v pozabo. Ni več tistega, kot je bilo nekoč ob ličkanju koruze ali skubljenju perja. Mislim, da so spremembe nastale največ zaradi bližine mesta (Monoštra) in priseljevanja madžarskih družin ali mešanih zakonov. No, zadnji čas opažam, da stvari spet gredo na bolje. V vasi imamo otroški vrtec, kjer se otroci učijo tudi po slovensko, kasneje pa hodijo v dvojezično osnovno šolo. Ustanavljajo tudi slovenske knjižnice, odpirajo kulturne domove...“

Slovenska ves danes torej ni tisto, kar bi lahko skle-ali po imenu, toda stanje se spet izboljšuje, kar je nedvomno odraz vedno ugodnejše politične klime.

JOŽE GRAJ

KAJ PRAVI MARODIČ SAM

Pogovarjala sva se v Turistu, kajti enosobno stanovanje, v katerem stanuje Aleksander Marodič, avtor številnih TV uprizoritev (med njimi tudi Poti in stranpoti), v katerih neusmiljeno biča nepravilnosti v naši družbi in nakazuje tudi vrsto socialnih problemov, je že vrsto let streha njenovi družini. Žena je obolela za angino in tako sva oba gostovala drugje. Sin je oblekel vojaško suknjo in ga trenutno ni doma.

Aleksander Marodič je prijeten sogovornik. Ljubljanska mekla in sivina zadnjih jesenskih dni je ždela za zavesami, ko je z besedami, ki jih je nihal v mikrofona, tkal mozaik svojega življenja in dela. Preprost v besedah, a ta preproščina ne zori na pomanjkanju besednega zaklada, ampak na neposrednosti, na tistem, čemur pravimo, da ima človek nekaj za povedati!

„Doma sem iz Zagreba, starše sem kmalu izgubil, tako sem preživel svojo mladost pri babici, tej nepogrešljivi dobrotnici. Veliko sem se selil, iz Zagreba v Beograd, pa v Karlovac in nazaj v Zagreb. Šolo sem končal kot pomorščak in takega me je zatekla tudi druga svetovna vojna. Že prej sem ob šolanju in svoji mladosti spoznaval marsikatero življenjsko resnico, spoznaval pa sem tudi krivico in specifiko predvojne Jugoslavije. Ko je prišlo do kapitulacije, sem videl, kako je bilo vse izdano in skorumpirano, videl pa sem tudi, kako so mladi mornariški častniki, čeprav jim ni bilo mar Jugoslavije, bili zanjo pripravljeni umreti... Zdaj snujem nov roman ravno na temo tistih nekaj dni izdaje, ki sem jo neposredno doživljal na svoji koži. Ob kapitulaciji sem pobegnil v Beograd, da ne bi služil ustaški mornarici. Tam so me prijeli in znašel sem se v Berlinu, na prisilnem delu...“

PRVA PESEM PRI ENAJSTIH

Pisati sem pričel zelo zgodaj. Prvo pesem sem napisal, ko mi je bilo enajst let. Ne spominjam se vsebine, vem le, da je bila bolj lirična. Po vojni, 1946 sem bil postavljen v neko veliko zagrebško tekstilno tovarno, da bi osnoval tovarniški list. Bil sem že tudi urednik nekega strokovnega glasila in tako se je začelo. Najprej sem pisal radijske igre, prva je bila objavljena 1952 na zagrebškem radiu. Tiste čase je bil v zagrebškem dramskem gledališču dramaturg Herbert Gruen, ki je prebral

nekaj mojih tekstov, enega poslal Lojzetu Filipiču in tako so pričeli igrati v slovenskih gledališčih moja dela. V Celju so, mislim da 1955. leta, igrali Operacijo Altmark. Zatem so me povabili v koprsko gledališče in preselil sem se v Koper. Postal sem tudi dopisnik za beograjsko Politiko in zagrebški Vjesnik za slovensko Primorje. Takrat sem tudi pisal zgodovinsko igro o kmečkem uporu na Primorskem. Ves čas sem pisal tudi radijske igre, veliko tudi za otroke.

Z LJUBLJANO TUDI TELEVIZIJA

1969. leta sem prišel v Ljubljano, pisal sem, še naprej sem bil honorarno dopisnik. Danes imam osemindvajset let svobodnega ustvarjanja. Nato sem pričel na televiziji. Moje prvo delo je bilo v sodelovanju s tedanjim dramaturgom Ivanom Ribičem „VOS“, nato so prišli na vrsto Mali oglasi, nato Nora hiša, Poti in stranpoti, za zagrebško TV Marija, Dan zmage za slovensko TV hišo in še mnogi drugi teksti, okoli sto jih je bilo posnetih za mali ekran.

Male oglase sem pričel pisati zato, ker se je mnogo govorilo, da pri nas ni svobode za ustvarjanje. Z njimi pa sem dokazal, da če govoriš resnico, se ti ni treba bati. Ni dekreta, ni „policaja“, ki bi ti to preprečil. Zadnja epizoda se je imenovala Kariera in so jo sprva zadržali, ko pa je bila v javnosti, je bil odmev izreden...“

Zdaj čaka na snemanje na ljubljanski TV Kričič v trinajstih epizodah. Za snemanje je pripravljena tudi Krajevna skupnost, delo, podobno Malim oglašom in Gledališču v hiši, nekaj vmes, humoreska pač!“

— Kako so nastajali Mali oglasi, ki so bili napovedani kot humoristična serija, v resnici pa so

vsebovali mnogo grenkih resnic iz življenja takoj imenovanih malih ljudi?

„Rekel sem že, da sem Male oglase pričel pisati, da bi dokazal, da pri nas je ustvarjalna svoboda. Mene je vedno resnica motivirala, nič me ni omejevalo. Z resnico se je veliko manipuliralo, danes je to vse težje. Danes se še večne resnice spreminjajo. Doslej so vse izhajale iz relacije človek — bog — cesar. Zakone je ustvarjala oblast po svojem okusu in meri. V našem sistemu pa je vse naravnano na človeka in zato verjamem, če govoriš resnico, ni nobenih ovir.“

— Vemo, da so vaše stvaritve zelo odmevne v javnosti. Kako sprejemate ta odziv?

„Ljudje prihajajo k meni, kot h kakšnemu odrešeniku. Vsakdo vidi le svoje lastne probleme in misli, da so vredni ekranizacije. Potem jim pojasnujem, da ustvarjalec, pisec, televizija, ne moreta biti razsodnika... da lahko vidijo v vsaki zgodbi tudi del svoje. Kajti krivice ne nastajajo zaradi sistema, ampak zaradi slabih ljudi... Zanimivo je to, da je sedanji Kerin malo manj popularen od prejšnjega, kajti v prvi nadaljevalki je bil bolj izpostavljen. In če se nekomu godi huda krivica, se ljudje takoj poistovetijo z njim, so nehoti na njegovi strani.“

— Kakšen se vam je zdel uvod v nadaljevalko, ker ga ni podal dramaturg, ampak nekdo iz Gospodarske zbornice?

„Tega ne bom komentiral, rečem le to, da se mi je uvod zdel predolg, preveč je bilo teoretiziranja, vse preveč podano didaktično. Mislim, da bi nadaljevalka lahko startala brez vsakena uvoda.“

— Rečeno je bilo, da je bilo pet verzij scenarija in mnogi gledalci so se nehoti vprašali, ali ste imeli svobodne roke pri dokončni obdelavi teksta?

„Moram reči, da sta bili samo dve verziji scenarija. Najprej sinopsis, ki je pri meni običajno zelo obsežna literarna predloga. Za Poti in stranpoti je vsebovala preko 300 tipkanih strani. Sledili sta samo dve verziji scenarija, to pa je povsem običajen delovni postopek pri tej zvrsti pisanja. Nekateri filmski scenariji se predelujejo tudi po desetkrat. Poudarjam, da sem pisal povsem po svoji volji in o kakšnih direktivah od zgoraj ni bilo sledu, to so le netočna ugibanja ali celo natolčevanja. Začetek serije je manj atraktiven, ker kažem nekatere manipulacije tehnokratskih krogov, serija pridobiva na dinamiki proti koncu. Zdaj bosta startala oba dela za srbohrvaško področje na beograjski TV in mi je žal, da tega ni storila tudi Ljubljana, da bi ljudje videli kontinuiteto razvoja dogodkov, kajti zdaj je razlika med enim in drugim Trnikom štiri leta.“

— Znani ste kot izredno plodovit avtor, najbrž imate obsežne načrte?

„Kot sem že omenil, čaka na snemanje Naša krajevna skupnost, pripravljam pa tudi, oziroma je že gotovo, Mavrica in oblaki. To je tekst, ki posega v naše občutljivo obdobje leta 1970/71, v čas enainvajsete partijske seje CK, brionske seje in drugo. No, snujem tudi roman, o katerem sem govoril že na začetku.“

— Kako občutite status svobodnega ustvarjalca v naši družbi?

„Šele zdaj smo uspeli po nekajletni bitki priti do svoje osnovne organizacije sindikata, kajti v

njej vidimo edino realno družbenopolitično osnovo za reševanje svojih eksistenčnih problemov. Doslej smo bili le najemniki, v čistem meznem odnosu. Ugoden za nas je tudi nov zakon o založništvu, kjer s podpisovanjem samih upravnih sporazumov dobivamo podobne pravice kot stalno zaposleni. Smo tudi sredi razprave zakonu o samostojnih umetnikih. Ravno po tem pogovoru grem na sestanek. Naš delež družbi in kulturi je velik, a premalo cenjen. Predvsem mladi si morajo urediti stvari. Zame mi ni mar, če dve leti grem v pokoj, saj si pokojnino takorekoč sam spravljam skupaj vsa ta leta svobodnega poklica. Zakaj mladi ustvarjalci ne bi imeli boljših delovnih pogojev? Kako naj mlad slikar pride do ateljeja, če mu družba ne bo pomanala? Mi v ta razpravi tvorno sodelujemo, si od zakona mnoge ometamo. Zelo aktivna je tudi vaša Celjanka pevka Marija Samčeva.“

— Prvo pesem ste napisali pri enajstih, zate radijske igre, TV in gledališke drame, snujete roman, nehoti se mi zastavlja vprašanje: kaj p filom?

„Se že dogovarjam z režiserjem Milanom Ljubičem in še z nekaterimi drugimi za filmski scenarij. Rad bi realiziral v tekstu dogodke in časovne velike železničarske stavke in pokol na Zaloški cesti 1920. leta. Rad bi se poskusil tudi v komediji. Sploh me film zelo zanima, a moram takoj nekaj reči — scenarij je zelo slabo plačan. Najvišji možni honorar je deset starih milijonov za delo enega leta ali še več, to pa je premalo. Zato trdim, da ni krize scenarijev, ampak kriza stimulacije pisanja scenarijev.“

— Pri vašem delu nikakor ne moremo mimo kritike, saj se soočate z njo na vsakem koraku zaradi javnosti in družbenega in umetniškega pomena vašega dela. Kaj imate od kritike?

„Od take, kakršna je naša kritika danes, prav nič. Trdim, da nimamo profesionalne kritike, vsaj na našem področju ne. Nekoliko lažje je v literaturi in drugih vseh umetnosti. Neprofesionalnost pelpelje v subjektizem, podtikanja, osebne stvari skratka, kar seveda ni v redu in tudi beži od vsake oblike marksistične kritike. Nimamo šolanih kritikov, nimamo šolanih scenaristov, sploh mladini, čež leta jih bomo še kako iskali. TV je zahteven medij, vedno je treba kaj novega. Meni kritika osebno ne razburja, čeprav sem dobil od nje laskave ocene pa tudi slabe. Pri tej nadaljevalki gre za vrsto nesporazumov. Kritik na prime odreka rudarju pravico in zmožnost odločanja, če je rudnik sposoben za ponovno delo ali ne. Delavcu a priori odreka sposobnost odločanja, degradira, da ni sposoben inovacij, v nič daje njegovo štiridesetletno delo v rudniku. To o rudniku se je rodilo v moji glavi in rudarji v Kanjižarici so mi dejali, da bi to bilo teoretično izvedljivo... Očitno so mi, da sem postavil naše ljudi v preveč razkošna stanovanja. Pa mi, Dragec, povej, če ne stanujejo ljudje v takih stanovanjih. A sem po kazal tudi barako! Zato naj kritika analizira probleme, ki jih odpiram, ki so prisotni v naši družbi. Dokler bodo delavci in kmetje hodili k meni izražati zadovoljstvo nad tem, kar lahko vidijo v moji stvaritvi, tako dolgo bom tudi sam zadovoljen. Na srečo nisem noben genij in sem zelo srečen!“

DRAGO MEDVED

DOLENJSKI LIST

MARJETKA VE, KAJ JE VOJNA

„Nekoč mi je Rudi rekel: ‚Marjetka, srečna si, ker si še majhna in ne veš, kaj je vojna.‘ ‚Kaj? Jaz da ne vem, kaj je vojna? Še moje mucke vedo, kaj je to...‘ Streljanje, ožgana trupla, jed brez soli, uši... Kaj ni to vojna...“

Včeraj sem vprašala mamo, zakaj nimamo kruha? Zato, ker je vojna, je odgovorila.“

Tako se nizajo dialogi v petinšestdesetih zgodbah, v nekakšni vojni kroniki, ki jo popisuje Marjeta Dajčman, knjižničarka iz Novega mesta, in v teh zgodbah je vse živo in dinamično, napisano v preprostem jeziku otroka, iz srca in iz prve roke. To niso spomini, to so podživete resnice vojnih grozot in zgodnjega otroštva, ki je bilo kljub vsemu tudi veselo, razposajeno, čeprav je bilo velikokrat zbegano od detonacij bomb in prasketanja strojníc. Otroštvo je vendarle bilo. Otroštvo pa je najlepše obdobje v našem življenju.

Knjiga „MARJETKA VE, KAJ JE VOJNA“ bo izšla prihodnje jesen pri založbi Borec v popularni Kurirčkov knjižnici v petnajst tisoč izvodih, kar je za slovenske razmere nenavadno veliko. Toda knjiga, kakršna je „Marjetka ve, kaj je vojna“, to vsekakor zasluži.

Glavni urednik založbe Leopold Suhodolčan, znani pisatelj, je v svoji oceni napisal tudi te misli: „Avtorica knjige je bila v začetku vojne stara osem let. Ob koncu enajst. Z družino je živela v Srednji vasi na območju, ki je bilo dobršen del vojne osvobodeno. Marjetka je vojno doživljala intenzivno. V knjigi se srečujemo s partizani, kurirji, v njenem domu se odigravajo celo pomembni sestanki partizanskega vodstva. Popisana je kolona partizanskih ranjencev, partizanska šola, miting in lutkovne predstave. Še posebej pa so zanimivo popisana srečanja s Stanetom Rozmanom, Borisom Kidričem, Mileno Stritarjevo, Vido Tomšič... Zlasti pa srečanje s slikarjem Božidarjem Jakcem.“

Junaki te knjige so otroci, ki na svoj način pomagajo partizanom. Osrednji lik knjige pa je Marjetkina mama, ki je tudi prava partizanska mama.

Za današnji zapis smo izbrali tisti del, ki popisuje Marjetkino srečanje z znanim slikarjem Božidarjem Jakcem:

November 1944. Danes sem na paši. Zebe me in dolgi čas mi je. Tudi nobere hiše ni blizu. Samo lesena kočja je, v kateri živi umetnik.

Morda res ne vem natanko, a čutim, da je to nekaj velikega. Le kaj zdaj umetnik počne? Riše? Da, prav gotovo riše. Le kaj riše? Kakšne svinčnike ima in kakšne barvice? Mar riše tudi otroke? Morda bi narisal tudi mene! Prismođa, rečem sama sebi. Še pogledal me ne bi, kaj šele narisal. Toda glej, ravnokar je pogledal skozi okno. In nasmešnil se mi je. Da, meni se je nasmešnil. Ko bi zdajle stoil ven in... Saj sama ne vem, kaj si želim. Vse, kar si želim, je podobno pravilici. Glej ga, odprl je vrata. Zdaj gre po stopnicah navzdol. Le kam gre? Razoglav je in brez puške. Prav gotovo ni gre daleč...“

K meni gre! Ne, to se ni porodilo v moji domišljiji. Ne nisem prismođa. Že je tu.

„Punčka, kako ti je ime? Gledam ga v obraz kot kakšno svetovno znamenitost. Tako čudovito lep obraz ima, tako lepe oči in tako lepo govori.“

Odgovoram mu na kratko. Več mu povem z obrazom in očmi.

„Marjetka, pridi jutri k meni, te bom narisal.“

Kaj, je resnica? „Res, čisto zares te bom narisal, bol prišla? „O, seveda bom prišla, seveda bom.“ Že ga ni več. Hitro odzemen živino domov. Povedati moram mami in Mariji. To mi bo Marija nevoščljiva.

Jakac je sedel za majhno poševno mizico. Na njej je bilo vse polno svinčnikov. Pa tudi radirka. „Marjetka, sem sedi. Takole se obrni. No, zdaj pa bodi malo pri miru.“ Gleda me in riše. Kazalec na uri pa se pomika naprej in naprej. V kotu visi brzostrelka. „Se enkrat bom narisal.“ in pokliče ženo Tatjano, naj prinese orehov in kruha. Kako je vse čudovito! Zdi se mi, da sem najsrečnejša na svetu.

„Marjetka, ta slika naj ti bo za spomin na tvoje otroška leta in na vojno in name.“

Božidar Jakac je pripisal pod sliko: Mali pastirček Marjetki.

Marjeta Dajčman pravi: „Pišem same resnične zgodbe. Zgodbe iz svojega življenja. Nisem ne moderna ne starokonitna, imam čisto svoje nazore, take, ki ustrezajo moji naravi. Mislim, da mora nekdo prepotovati ves svet, da kaj doživi, nekdo pa zagleda sončni zahod in je to zanj najgloblje doživetje.“

Če bi govorili o knjigi „Marjetka ve, kaj je vojna“ bi bolj natančno, bi jo lahko primerjali z najlepšimi deli vojnih strahotah in o neuničljivem strahu, ki za zmerom ostane v otroških očeh. Marjeta Dajčman, avtorica te knjige, ne potrebuje pretirane hvale: Njena življenjska zgodba je dovolj troka. V njenih plahih, dobrih očeh se zrcali neuničljiva ljubezen do otrok, do svojih in do vseh, ki ljubijo življenje. Prav takšne nemirne otroške oči ji je narisal pred mnogimi leti slikar in grafik Božidar Jakac in prav take oči ima Marjeta Dajčman še danes.

LADISLAV LESAR

Obzorja

recenzija plamen niča

Janez Menart je v kratkem zapisu k novi zbirki pesmi Ervina Fritza „Okruški sveta“ zapisal, da je ta zbirka „eden izmed redkih zelenih otokov sredi sivega morja slaboumnega in zverženega verzopisja današnjih dni“. Menartov ostri jezik je tako brez ovinkarjenja postavil pesniško snovanje Ervina Fritza v same žive korenine slovenskega pesništva, odvezuje ga povezanosti s splošnim tokom, lahko skoraj zapišemo, modernega pesništva ustvarjanja pri nas. Ob prebiranju prijetno oblikovane knjižice pesmi, ki je izšla pri Cankarjevi založbi, dobiva Menartova kategorična trditve vse več potrdil.

Pesniški svet Ervina Fritza je v „Okruških sveta“ preprost, na dlani, kot je prerosto in vsem na dlani življenje. Vendar pa to navidezno preprostost trga težka vprašanja „Kaj bo, ko bo nič, ko ne bo niti praznine?“ Razkošno dejstvo bivanja

„Kako je razkošno, ko preprosto vem: sem, bivam, živim!“ izgublja svojo čvrstino ob iskanju smisla, iz razjerene podobe, včasih prav ironično in šaljivo izrisane, pa se izvija „smrt, velika mama...“, ki človeka z vsem, kar je, „v nič preseli“ tja onkraj, kjer „ni ne oblakov ne sončnic, še pravega niča ne“. Mestoma skoraj mistično grozo pred minljivostjo sveta in človeka ljubezljivo zabriše trpka ironija, posmeh. V portretu pesmi je čutiti, kako je ta posmeh (poezija?) edina resnična moč, ki jo ima pesnik v rokah pred dejstvi, pa naj bodo to zgodovinska dejstva narodovega (ne)bivanja, ali osebne sreče in ljubezni, trenutka v povsem določeni zgodovinsko družbeni situaciji. Posmeh in ironija postavljata vse na prvo mesto: ko bo „konec veli-

kih rim vlega Fritza... peki bodo še pekli žemlje in preste“. V neki pesmi pa prošnja grobarjev za povišanje plače izzvani kot nadvse jedek posmeh vsemu skupaj z besedami „v skupnem interesu rešite stvar!“.

M. MARKELJ

knjige ZA MLADE

Zbirka „Sinji galeb“, ki že dve desetletji izhaja pri Mladinski knjigi, zelo redno zalaga mlade bralce z njim primernim leposlovjem. Klasična tovrstna dela iz svetovne in domače literature je že domala izčrpala, zato v zbirki zadnja leta izhajajo zvečine sodobna besedila. Ta oznaka velja tudi za štiri knjige, ki so izšle nedavno tega.

Najprej so tu „Geniji v kratkih hlačah“ Slavka Predla. Humorno sočna je pripoved o zgodbah rosnih gimnazijcev, ki si z vranolijami vseh sort utirajo pot med razvpite sfernejšolce, temu primeren pa je tudi njihov delež pri šolskem glasilu. Ta pripoved je bržda eno najbolj uspešnih del za mladino na Slovenskem. Knjiga se bo sama dovolj zgovorno hvalila med bralci, prikupnost pa se ji bo verjetno še povečala ob skorajšnjem predvajanju televizijske nadaljevanke. Slednja bo literarno predlogo sicer prekrstila v „Genije in genialce“, a mladine to ne bo motilo.

Angleškega pisatelja Williama Mayneja poznajo bralci „Sinjega galeba“ že po knjigi „Skrivnost pozabljenega vodnjaka“, tokrat pa se jim predstavlja z „Modrim čolnom“. Zgodbo o dveh bratih, ki ju kar raznaša od bujne domišljije in jima zato tudi srečanje z velikanom ni nemogoče, je poslovenil Janez Gradišnik.

Prevajalka Gitica Jakopin je o švedskem pisatelju Niils-Olofu Franzenu zapisala, da „je njegova bistvena lastnost in odlika velik smisel za humor“. O tem se bodo mladi zlahka prepričali ob branju knjige „Agaton Sax in afeta Sladka repa“. Gre za šegavo pripoved o naslovnem junaku in njegovem prijatelju inšpektorju Lisingtonu, ki po številnih prijetljajih razkrijeta Šefa in Velikega brata, velika sleparja, saj noben bančni računalnik ni kos njihovim denarnim goljufijam.

Končno je tu še „Avtobus, velik kakor svet“ Johannesa M. Simmla, po svetu zelo znanega nemškega pisatelja, katerega literarne uspešnice pa običajno ne premorejo niti kakovostno poprečnih estetskih razsežnosti. Slednje gotovo ne velja za pričujoče delo (poslovenil ga je Stanko Jarc), se pravi za prikupno in napeto zgodbo o devetnajstih otrokih, vzgojiteljici, šoferju in črni ovci.

DIH SMRTI

Med velike ameriške pisatelje po zadnji vojni literarna zgodovina uvršča tudi (že dve leti pokojnega) Jamesa Jonesa, ki si je pridobil svetovni sloves zlasti z romanoma „Od tod do večnosti“ in „Tanka rdeča črta“. Ti dve deli, po katerih so posneli uspešne filmske stvaritve in sta prevedeni tudi v slovenščino, poznavalci smatrajo za pojem dognane vojne literature.

Nedavno tega je pri Obzorjih izšel Majde Capudrove prevod Jonesovega romana „Dih smrti“. Sodeč po pisateljevem imenu, bi od zajetne knjige (402 strani) pričakovali vse prej kot to, da gre za shrljivo kriminalko. Zgodba se odvija na mirnem grškem otoku, ki je poletni raj za hipije in čudaške premožneže. Idilo skalita dva umora in takoj je dovolj dela za zasebne detektive, ki se ne ustrašijo zapletenega primera, čeprav mu strežejo po življenju. Premaguje različne težave, se izvija iz zased, prebija skozi pretepe, dokler ne razkrije morilca in mreže prepukčevalcev z mamilii. Seveda pa se med nevarnim poslom ne izmika čarom zagorelih lepotic.

Beg iz Gonarsa

O čem piše Jože Martinčič v knjigi „Beg iz Gonarsa“, je docela razvidno že iz naslova dela, ki je izšlo pri založbi Borec. Gre za pričevanje o življenjskih raz-

Pri založbi Borec je izšla knjiga, po kateri najbrž ne bo seglo širo slovensko bralstvo, saj gre za strogo dokumentarno delo, ki bo primerno izhodišče za morebitne nadaljnje raziskave dogajanj med narodnoosvobodilno vojno v Beli krajini.

Naslov pričujoče knjige, ki jo je napisal Drago Vončina, se glasi „Kronika šolstva med NOB v Beli krajini.“ Vončina se je lotil sestavljanja tega dela na pobudo Slovenskega šolskega muzeja, pisanje pa je opiral na arhivsko gradivo in spomine stanovskih tovarišev, ki so med zadnjo vojno službovali v Beli krajini.

Knjiga je snovno razdeljena na tri dele, od katerih je vsak zase kronološko zaključena celota. Prvi, ki obsega nad polovico knjige, je vsestransko dokumentiran popis stanj, ki so v tem zvezi s šolstvom in odporom proti okupatorju. Gre za pričevanje o sovražnikovem uničenju belokranjskega šolstva, o preganjanju, prebiranju, mučenju pa tudi smrti učiteljev in o pripravljanju vstaje, po razsulu italijanske vojske pa o izvedbi pedagoških in vzgojno-političnih tečajev za učiteljstvo, opisana je vloga prosvetnih delavcev in mladine pri sodelovanju v osvobodilnem gibanju ter prikazan odpor Belokranjcev zoper namero

merah v zloglasnem italijanskem taborišču, kjer sta lakota in bolezen nenehno trpinčila internirane Slovence, kosila pa jih je tudi smrt. Mnogo trpečih

je pokonci držalo kulturno delovanje, številni so razmišljali o pobegu. Dva načrta za beg sta bila neuresničljiva, ob tretjem pa so zaprti komunisti napeli vse sile in z vrhano mero iznajdljivosti je taboriščnikom uspelo izkopati rov, po katerem je v noči od 30. na 31. avgust 1942 pobegnilo na svobodno osem internirancev, med njimi Boris Kraihner, Bojan Štih in Ivan Bratko, ki je ta podvig opisal v povesti „Teleskop“. Martinčiču pobeg ni uspel, kot dejavna priča takratnih dogodkov pa je napisal knjigo, ki se kljub dokumentarni zasnovi bere ko napet roman.

po veliki zmagi

Spominskih zapisov udeležencev narodnoosvobodilnega boja je že za velik kup knjig, neprimerno manj pa je tovrstnih pripovedi, ki natančno osvetljujejo politične, gospodarske, socialne in kulturne, skratka družbene razmere v prvih letih po osvoboditvi. Kaj vse se je dogajalo tedaj v Prlekiji in Prekmurju, je v knjigi (izdala jo je založba Borec) „Po veliki zmagi“ popisal Vilko Kolar. Težave pri obnovi šolstva, volitve, prisilni odkupi kmetijskih pridelkov, razvoj zadrugištva,

demonstracije ob državni razmejitvi, spopadi s klerikalizmom — o tem in podobnem teče beseda v knjigi, katere drugi del je Kolar namenil spominom na čas, ko je živel v Berlinu kot šef delegacije ministrstva za delo, pozneje pa kot kulturni ataše pri tamkajšnji jugoslovanski vojni misiji. Zanimivo, mestoma celo napeto so opisane razmere v zasedeni Nemčiji, kjer je bilo veliko zakulisnega dogajanja in odnosih med štirimi zasedbenimi oblastmi, najbolj prepričljivo pa so prikazana Kolarjeva neljuba doživetja s sovjetsko stranjo v mesecih po Informbiuroju.

prebrali smo knjiga „najev“

Malo je knjig, o katerih ve vsako nekaj povedati, čeprav je še nikoli ni imel v rokah. Tako usodo je pri nas doživljala Guinnessova „Knjiga rekordov“. Ljudje so o nji vedeli povedati, kar so pobrali iz občasnih časopisnih vesti, celotne podobe knjige pa niso poznali, zato so jo prehitro in krivično obsodili za neumnost, češ da so v nji zapisane samo traparije: kako daleč je kdo pljunil, kdo je najhitreje narezal kumarico, kdo se je najdlje časa prhal itd. Res je, da so v „Knjigi rekordov“ tudi taki podatki, vendar pa nikakor niso v večini in prav tako ne predstavljajo bistveni in najvrednejši del te svetovno znane knjige.

Slovenska izdaja prihaja med naše bralce 22 let po izvorni izdaji. V tem sorazmernem kratkem času se „Knjiga rekordov“ silovito razširila po vsem svetu in postala izredno priljubljeno branje. Žal je spodbudila

tudi najrazličnejše poskuse doseči nove rekorde v mnogokrat neumnem in nevarnem početju, čeprav sestavljalci knjige opozarjajo, da gre za nevarno in škodljivo posnemanje. Slovenska izdaja pomeni že 17. tuji jezik, v katerega je „Knjiga rekordov“ prevedena. Skupna naklada v vseh jezikih in izdajah pa je letos že presegla 30 milijonov izvodov.

Slovensko izdajo sta za Mladinsko knjigo prevedla in uredila Irena Trenc-Frelih in Aleksander Pasternak. Razdeljena je na 12 poglavij, v katerih so izbrani najzanimivejši podatki o najrazličnejših „najih“ v živalskem in rastlinskem svetu, pri človeku, v svetu narave, mehanike, v športu, pri zabavi ipd. Prebiranje teh podatkov ni samo izredno zanimivo, ampak tudi poučno. V slovenski izdaji sta urednika pridala knjigi nekaj zanimivih rekordov naše ožje in širše domovine.

Nekaj pa bo morda pozornega bralca v knjigi le motilo. Dlje ko bo knjigo prebral, bolj klavrn občutek bo imel ob spoznanju, da je svet v Guinnessovi knjigi skrčen predvsem na zahodno civilizacijo ter da so včasih podatki iz drugih dežel, predvsem pa socialističnih, podvrženi dvomu.

M. MARKELJ

DOLENJSKI LIST

TITOVA KNJIGA IN...

Napoved založniških hiš Borec in Komunist, da bodo lo konca tega leta izšle v slovenskem prevodu najmanj štiri knjige iz „Zbranih del“ Josipa Broza—Tita, se je resničila le na pol. 5. decembra so na novinarski konferenci predstavili drugo knjigo, nadaljnji dve sta v tisku, nekaj pa je pripravljenih za slovenjenje.

O velikem kulturnozgodovinskem in še kakšnem pomenu izdaje Tittovih „Zbranih del“ ter o njeni vsebinski lati in znanstveno-kritični pripravi za objavljanje smo odrobneje pisali maja ob izidu prve knjige, po vnaprej nastavljenih izhodiščih pa je pričujočo uredila Draica Lazarevič in prevedel Roman Zupan.

Knjiga prinaša 25 Tittovih besedil, ki so nastala v času med avgustom 1928 in marcem 1935. V teh letih, ki so jih zaznamovale velike politične in gospodarske spremembe doma in po svetu (Aleksandrova diktatura, svetovna gospodarska kriza, zmaga fašizma ipd.), je bil Tito zvečine po zaporih, pa je vseno tudi s pisano besedo razgaljal buržoazno ureditev in se, neglede na posledice, ki jih je čutil na lastni koži, zavzemal za odločilni boj zoper reakcionarni režim.

Večina besedil druge knjige je iz obdobja julij 1934 — marec 1935, ko je Tito delal kot član politbiroja CK KPJ in kljub težkim pogojem ilegale pripravil partijsko delo. Njegovo načelo je bilo: „Komunisti morajo voditi stavke, vendar ne od zunaj, temveč med množico.“ Budno je spremljal delo na terenu, v poročilu Centralnemu komiteju je jeseni 1934 pisal tudi: „Partijska organizacija v Novem mestu tudi dobro dela. Posebej se posveča delu na vasi.“ 11. oktobra istega leta pa je Tito v pismu omenjenemu organu KPJ poročal iz Ljubljane: „V Novem mestu so stavko organizirali in vodili naši tovariši. Stavkali so v tekstilnem podjetju, kjer je zaposleno 70 do 80 delavcev. Stavka je bila napadalnega značaja in je popolnoma uspela. Zahtevali so izboljšanje plač ter izplačilo že dalj časa neizplačanega nadurnega dela po kolektivni pogodbi itd. ter dosegli vse.“

Odveč je poudarjati, da bodo Titova dela v veliko oporo vsem, ki raziskujejo zgodovino komunistov in razvoj delavskega gibanja. Ko nalašč za to prinašajo „Zbrana dela“ tudi priloge, ki osvetljujejo ozadje dogodkov, v središču katerih je bil Tito. Tako so v drugi knjigi objavljeni dokumenti o aretaciji in sojenju Josipu Brozu v letih 1928—1929, med njimi zapisnik z glavne sodne obravnave, t. i. bombaškega procesa, ko je Tito na obtožnico izgovoril: „Ne čutim se krivega, čeprav priznam to, česar me obtožuje d. pr., ker nimam tega sodišča za pristojnega, marveč le sodišče Partije...“

Mislím, da so naravni zakoni višji od tistih, ki jih predpiše kak razred, da zatira drugega. Za svoje ideale sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje.“ Med ostalimi prilogami (skupaj jih je 52) so še poročila in drugo gradivo o Brozovem prestajanju kazni po več zaporih ter dokumenti KPJ o Titovem delu od sredine 1934 do marca 1935.

V opombah, kronologiji ter registru imen in zamjenjanih imen pa so člani slovenskega uredništva za izdajo „Zbranih del“ na več mestih dopolnili podatke, ki se nanašajo na zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem. Tako je tudi s te platí zadoščeno znanstveni zasnovi objavljanja Tittovih del, saj so odpravljene nedorečenosti, morebitne napake ali dvoumja.

Na omenjeni novinarski konferenci je založba Komunist predstavila tudi troje del s področja družboslovja, filozofije in politike. Najprej moramo

opozoriti na drugo (prva je izšla pred dvema letoma in je v celoti razprodana), dopolnjeno izdajo knjige Vide Tomšič „Ženska, delo, družina, družba“. Gre za tehten izbor razprav, člankov in govorov, s katerimi je Tomšičeva v skoraj štirih desetletjih sooblikovala tukajšnjo socialistično družbeno stvarnost. Beseda teče o ženskem vprašanju, delavskem gibanju in nalogah komunistov, predstavljena je vloga ženske o razvoju delovne organizacije, krajevne skupnosti, občine, države. Tudi o „Strukturalizmu“ Borisa Majerja moramo zapisati, da gre za drugo izdajo, ki se od tiste iz 1971 razlikuje le po nekoliko drugačni razporeditvi in malenkostni dopolnitvi snovi, vsebinsko izčrpnosti pa je uvod, v katerem je Majer zgoščeno opisal pojavnost in temeljne značilnosti strukturalizma kot filozofskega gibanja zadnjih dveh desetletij. Sledi pronicljivo kritičen pregled strukturalističnih pojmovanj na področju jezikoslovja, literarne teorije in estetike, antropologije, prikazane pa so še različne strukturalistične smeri in njihovi glavni predstavniki. Za zahtevnejše bralce so na voljo tudi izčrpana bibliografija, imensko in stvarno kazalo.

Končno je tu še delo „Politična znanost, ideologija, politika“ Adolfa Bibiča. Ta redni profesor za občo politologijo in zgodovino politične misli na ljubljanski FSPN (po rodu Bizeljčan) je v pričujoči knjigi zbral vrsto svojih že prej objavljenih besedil, ki govorijo bodisi o osnovah in namenu politične znanosti ali o različnih pojmovnih in stvarnih zagatah, ki se tudi v socialistični družbi porajajo iz sklopov ideologije, znanosti in politike, v zaglavju „Odmevi časa“ pa so priobčena besedila, s katerimi se Bibič odziva na sodobne tokove v marksistični teoriji in praksi. Na kratko lahko rečemo, da ta knjiga kaže, kako se hkrati s politiko podružbija tudi znanost o njej, saj politika ni več domena zgolj političnih vrhov.

D. RUSTJA

VESTNIK

STAROST KLIČE - ZEMLJA VABI

Ti pa, popotnik, ki prideš v to našo pokrajino toplic in slatin, štajerskih vin in poleti nekoliko zadušnega ravninskega zraka, si vzemi še nekaj časa, da se ozreš tudi po tisti lepoti, ki je potrebna za dušno pašo, ki se je ohranila v starodavnosti fresk in življenja in da se predaš nekoliko otožnemu razpoloženju, ki ga dihajo žitna polja, pozabljena jezera z lokvanji in divjimi racami ob Muri in, da se posprehdiš med trto in zidanicami Prleških in Lendavskih goric, po borovih gozdovih po Goričkem, kjer boš povsod odkril kakšno drobnarijo, kos lepote, ki pojde s teboj na daljnjo pot.

MIŠKO KRANJEC

Pomurje, še posebej njegov severnovzhodni del na levem bregu Mure, je v preteklosti veljalo za simbol revščine in zaostalosti. V Prekmurju, ki so ga imenovali tudi „slovenska Sibirija“, so v času med obema vojnama pošiljali politične preganjanke, da bi jih tako ločili od ostalega sveta in zatrli v njih napredno miselnost. Mnogi napredni slovenski učitelji so okusili življenje v teh krajih, ki so bili revni in zaostali, vendar bogati z delovnimi, poštenimi in dobrimi ljudmi. Skopa zemlja ni mogla nasititi vseh različnih ust in, kot je to v svojih delih

lepo in nazorno zapisal prekmurški rojak in pisatelj Miško Kranjec, so mnogi morali za kruhom po svetu. Kruh je bridka stvar. Ne raste za vsakogar. Rodijo prostrana polja žito, koruzo, krompir, mnogo vsega rodijo, toda premalo, da bi reveži lahko živeli. Vedno pa je bilo tako, da so tisti, ki niso mogli živeti doma, lahko šli po svetu in se tam za silo preživljali. Tako, kot se štorčija, ki je simbol Pomurja in ki s svojo prisotnostjo na vaških dimnikih daje poseben mik tej pokrajini, v poznem poletju seli v toplejše kraje in se spomladi ponovno vrača, tako so trume Prekmurcev spomladi odhajale na sezonska dela na prostrana polja Ogrske, Baranje, Banata, da bi se pred zimo vračale z nekaj vrečami žitnega zrnja. Trdo in naporno je bilo delo teh sezoncev, saj so čez leto zaslužili le toliko, da se je družina lahko pretokla čez zimo. Bel kruh je bil na mizi le ob praznikih, vsakega takrat je morala varčna gospodinja skrbno odmeriti vsakemu njegov košček.

ZIVLJENJE PA JE TEKLO DALJE

Takšno je bilo življenje v Prekmurju med obema vojnama. Življenje pa je teklo dalje, čas je vnesel prenekatero spremembo tudi na goričke gričke v tem najsevernejšem koncu naše domovine in tudi v teh zakotnih krajih ni več tiste nekdanje vaške idilike. Po prašnih cestah se ne podijo bosni otročički, s slamo krite hiše iz lesa in blata so se umaknile zidanim hišam, sveče in petrolejke pa je zamenjala elektrika. Tudi konjske in kravje vprege so v teh krajih že prava rekoš, zamenjali so jih traktorji in druga kmetijska mehanizacija. Življenje v teh krajih ni lahko, iz skope goričke zemlje želimo iztisniti čim več in ker primanjkuje delovnih rok, smo si morali omisliti kmetijske stroje, pravijo kmetje, ki še vztrajajo na zemlji. Zaenkrat še vztrajajo, toda, kako dolgo bodo?

Zlasti v nekaterih odmaknjenih krajih se je v zadnjih desetih letih število prebivalcev zmanjšalo tudi za polovico. Nekateri zaselki so dobesedno izumrli, razpadajoče kolibe pa stojijo kot pomnik preteklosti ter

opozorilo sedanjim in bodočim rodovom. Vse manj je nekdanjih trdnih kmetij in na prenekateri sta ostala le ostarela kmet in kmetica, največkrat nezmožna za težka kmečka dela. Čeprav brez naslednikov, še vedno vztrajata predvsem iz ljubezni do zemlje in do dela na tej zemlji. In ko ne bosta več zmogla?

MLADI ODHAJAJO

Starost kliče, zemlja vabil Toda mladi, kot da se nočejo odzvati temu klicu. V teh krajih ni več videti kopice razigranih otrok, ki bi veselo skakali po kmečkih dvoriščih, saj večina mladih odhaja s kmetij. Tisti, ki nadaljujejo šolanje na srednjih šolah in fakultetah, in teh ni malo, se vračajo le ob sobotah. Ko se zaposlijo, pa so obiski še redkejši. Želja po lažjem življenju je bila za prenekaterega mladega človeka močnejša od ljubezni do zemlje, zato so se zaposlili v mestih, v tovarnah, mnoge pa je zvalila tudi tujina. Še je v teh krajih močno razširjeno sezonstvo, toda to ni več tisto sezonstvo, kot so ga poznali med obema vojnama. Ljudje ne odhajajo na tujino za kruhom, saj bi jim ga lahko rezala tudi domača zemlja, pač pa v želji za višjim standardom. Se bodo morda vsaj ti vrnili na osamljene kmetije? Nekateri so se že, zgradili so si nove domove, modernizirali kmetije in zdaj pravijo, da je življenje tudi na tej zemlji lepo. Se bodo prvim lastovkam, ki so se vrnile, pridružile še nove? Da bi se le, saj je življenje na teh gričkih prava romantika. To so spoznali tudi tisti, ki jih je zvalilo življenje v mestih in vse češče prihajajo v domači kraj. Na zakotnih vzpetinah so zrasle številne počitniške hišice.

TOVARNE TUDI NA VASI

Zemlja je naše bogastvo, pravijo Pomurci in to bo veljalo tudi za kraje na Goričkem. Da bi ljudje ostali na tej zemlji, jim je treba zagotoviti ustrezne pogoje in vsa prizadevanja so usmerjena prav v to. Mladim, ki se želijo zaposliti v tovarni, je treba ponuditi delo v bližini

domačega kraja, saj po službi mnogi še radi poprimo za delo na kmetiji. Tekstilu TOZD Pletils Prosenjakovci, še do pred kratkim edini tovarni na vasi na Goričkem, so se pridružile nove tovarne in obrti. Tekstil je odprl obrat v Križevcih, Mura je zgradila nove delovne prostore v Gornjih Petrovcih, Modni salon Velenja že uspešno obratuje pri Gradu, LIV iz Postojne gradi v Rogašovcih, možnosti pa s tem seveda še niso izčrpane. Mnogim mladim tako ne bo več treba delom v tujino, z novimi tovarnami pa se odpirajo možnosti za razvoj teh nerazvitih krajev.

Pomurci so znani kot pridni in delavni ljudje, zato pričakujejo le pomoči od drugih, pač pa so tudi sami pripravljeni prispevati svoj delež za naš hitrejši in skupen družbeni razvoj. Uspeh vidijo le v skupnih akcijah, danes ni več vasi ali krajevne skupnosti, ki ne bi imeli sprejetega krajevnega samoprispevka. Pa ne le za svoje domače potrebe. Najbolji dokaz za to je uspel pomurški referendum za potrebe zdravstva in šolstva, ki so sprejeli v vseh krajih, in prav zdaj se dogovarjajo, da ga še podaljšajo. Pa tudi ko so vpisovali posojilo za cestno omrežje v teh krajih odlično odrezali.

Zavedajo pa se, da sami niso kos vsem nalogam, zato tudi pričakujejo pomoči širše družbene skupnosti. Ljudje prenekateri vasi je že speljana sodobna asfaltna cesta, zgrajena tudi z lastnimi prispevki, vendar so prav cestne povezave še vedno eden največjih problemov. Še so krajci ali zaselki, kamor ob nekoliko slabšem vremenu ni več moči priti z avtom in potrebno bo veliko naporov, preden bodo rešili tudi te težave. Pri premagovanju te ovir so jim v zadnjih dveh letih uspešno pomagali tudi mladi iz Slovenije, ki so sodelovali na republiški MO Goričko, njihov cilj pa je s sodobno cesto povezati vasi v kraje na dvojezičnem območju ob madžarski meji.

Kjer pripravljene so delo ne manjka, tam tudi uspehi ne morejo izostati. Tudi na Goričkem se kažejo prvi sadovi prizadevanj za boljši jutrišnji dan, ko bodo ti sadovi še bogatejši, tudi klic starosti in vabil zemlje ne bosta ostala brez odmeva.

LUDVIK KOVAČ
FOTOGRAFIJE: JOŽE HERMAN

dr. Ivan Stopar

naš čas BRANIKA NAD VELENJEM

Kulturni center Velenje je letošnjo jesen začel obsežna in seveda zelo zahtevna dela pri sanaciji velenjskega gradu. Denar je zagotovila občinska kulturna skupnost. Obnovitvena dela izvajajo v sodelovanju z Zavodom za spomeniško varstvo Celje. Konzervatorski svetovalec dr. Ivan Stopar, ki spremlja ta obnovitvena dela, pravi o gradu:

„V Sloveniji imamo relativno malo ohranjenih srednjeveških gradov, še manj je takšnih, ki bi bili dostopni tudi obiskovalcem. Lahko jih naštejemo na prste. Velenjski grad že na prvi pogled odlikuje njegova dobro izbrana lega. Obiskovalca pozdravi, še preden pride v Velenje in zagleda moderne stolpnice in novo zasnovano mesto, grad, ki se kot branik dviga nad naseljem. Prav je, da so se v Velenju že zelo zgodaj odločili, da gradu ne bodo prepustili usodi, kakršna je doletela marsikak drug grad, ampak, da bo dobil sodobno kulturno funkcijo.

V podatkih, ki jih imamo na voljo, prvič omenjajo grad v drugi polovici 13. stoletja (l. 1275). V tem času lahko iščemo tudi nastanek njegove zasnove. Prvotni grad je bil skromnejši, kajti v Velenju ni bil sedež kakšne močnejše fevdalne rodovine kot je bila, na primer, rodovina grofov Celjskih ali pa rodovina Ptujskih gospodov. Tukaj so bili manjši plemiči, vitezi. Toda vsako stoletje je nekaj dodajalo. Ko je prišel nov gospodar, je

nekaj dodal, nekaj spremenil. Marsikakšno spremembo pa je seveda narekoval čas.

Takrat, ko je grad nastal, je bila obrambna vojaška tehnika drugačna kot v poznem 15. stoletju in v začetku 16. stoletja, to je ob času turške nevarnosti in kmečkih uporov. Prav takrat je tudi velenjski grad dobil obliko, ki je danes še danes značilna: strnjeno stanovanjsko jedro, ki ga obdaja venec obzidja z utrjenimi stolpi in bastijoni. Velenjski grad je uvrščen med spomenike prve kategorije, v izbor naše najpomembnejše arhitekturne kulturne dediščine.

Kulturni center Velenje je letos začel obsežna dela pri obnavljanju gradu. Najprej so se „spopadli“ z grajskim obzidjem. Zakaj? „Obzidje je tisti del gradu, ki je bil že vsekoli najbolj izpostavljen vremenskim ujmam; to je tudi tisti del gradu, ki ni bil nikoli temeljito pokrit. Razen tega je obzidje izpostavljeno še pritiskom notranje vlage, ki jo povzroča dež, ko pronica voda v zemljo in od znotraj razruši zid. Svoje pa seveda opravi tudi rastlinje, ki površinsko razjeda strukturo zidu, s svojimi koreninami pa ga dobesedno uničuje.

Resda so grad sprti obnavljali vsa poveljna leta. Vsi ti posegi so bili manjši. Lotevali so se jih takrat, ko se je na zunaj pokazala potreba po obnovi. Tako je bilo celo pri zunanem obzidju. Da je zid resnično ogrožen, se je pokazalo šele takrat, ko so se začeli luščiti veliki deli

obzidnega plašča. Preden bolnika zdravijo, je treba postaviti diagnozo. Na zidu pa je bilo to nemogoče, dokler je bil ves obraščan. Ko pa je bila ta navidezna romantičnost sneta, se je pokazalo, da je zid v celoti trhel.“

Gotovo zahtevajo obnovitvena dela takšnega objekta, kot je grajsko obzidje, poseben pristop. Kakšno metodo ste izbrali?

„Odlučili smo se za moderno metodo sanacije. Uporabili smo izkušnje, ki so si jih pridobili naši strokovnjaki pri obnovitvenih delih v mestih, ki so jih razušili potresi. Potresi so bili tudi prej. Vendar so v starih časih zid, če ni več ustrezen svojim nalogam, preprosto podrli in namesto njega sezidali drugega. Danes pa gledamo na grad kot na spomenik. Skušamo ohraniti to, kar je. Potresi so pokazali, da lahko stare stavbe rešujemo le tako, da zid ozdravimo. To storimo tako, da razkrojeno vezivo nadomestimo in razpoke zapolnimo, da zid postane spet strnjeno. Gre za injektivno metodo.

Razmišljali smo tudi o tem, da bi zid obložili z oporniki. Vendar bi bila v tem primeru malta med dvema opornikoma še zmeraj krhka, preperela in nihče ne bi mogel prevzeti odgovornosti, da se zid jutri ali pojutrišnjem med dvema opornikoma ne bo znova porušil. S takšno sanacijo pa bi zid izgubil tudi svoj osnovni namen.

Pri injektivni metodi zid preprijemo z vezivom, ki v samo prho malto spet napravi trdno. Beton, ki ga vbrizgavamo pod določenim pritiskom, bo vse to kamenje, takorekoč plava v starem zidu, spojil v enotno maso, tako bo zid trdnješi kot kdajkoli prej.

Obenem je treba ponovno utrditi stik med zidom in temelji ter ugotoviti, kaj je za zidom. Bala smo se, da bi zaradi nasutja, ki je med zidom in grajskim jedrom potreben celoten arheološki izkop. Danes si namreč ne moremo več privoščiti, da bi, recimo, toliko in toliko arheoloških plasti samo zaradi hitrejša sanacije zidov odpisali. No, to ni bilo potrebno, saj smo ugotovili, da je med zunanjim obodnim zidom in pa grajskim jedrom sicer nekaj starejšega zidovja, ki je kulturnozgodovinsko zelo zanimivo, ampak to ne bo zapletlo celotnega obnovitvenega postopka. To pomeni, da bo injektivno metodo sanacije zidu možno opraviti brez večjih dodatnih stroškov. Skratka, ta postopek ne bo dražji od klasičnega.“

Torej grad ni imel obzidja od vsega začetka?

„Ne. Bil je zidan na skali. Izbrali so tak teren, ki je nudil prebivalcem gradu kar največjo varnost. Ko se je pojavilo novo orožje, in sicer strelno, so stare zidove obzidali. Ob starem jedru je nastalo obzidje. Ker je bil grad na skali, je bilo treba to neravnino – obzidje je bilo pozidano v živo skalo v določeni razdalji od jedra – z nečim nasuti. In te plasti včasih skrivajo zelo velika dragocena kulturnozgodovinska gradiva.“

V prvem delu boste torej obnovili grajsko obzidje. Kaj bodo zajela naslednja dela?

„Naslednja faza obnovitvenih del bo zajela veliki rondel, najbolj značilen stolp, ki na velenjskem gradu obstaja. Nastal je pozno, okrog leta 1550. Po svoji zasnovi je nekaj izjemnega. To je stolp, kjer imamo v popolnoma nepoškodovani obliki v drugem nadstropju ohranjene izlivnice za smolo. Edine v Sloveniji. Kot vemo, so se včasih branili ne le s streljanjem, ampak tudi tako, da so sovražnika obmetavali ali oblivali s smolo, oljem, vrelo vodo.

Temu bo sledila še cela vrsta „posegov“. Urediti vodovoda, elektrike itd. Vse je odvisno od možnosti prizadevnosti, pa tudi denarja.“

V Šaleški dolini je poleg velenjskega gradu še vrsta drugih kulturnozgodovinskih spomenikov. Najčeste omenja ob tem „Šaleški kompleks“ – šaleški cerkev in šaleški grad.

„Resnično, v Šaleški dolini je vrsta spomenikov, ki so zgodovinsko zelo dragoceni. Zanimivo je, da je pri sakralni arhitekturi, to je pri cerkvah, srednji vek praktično izgubil. Gradov je bilo tukaj kakšnih petnajst, šestnajst. Kolikor jih je še, so skoraj vsi v razvalinah. Šalek je med temi razvalinami najdragocenejši.

Je kot protiutež velenjskemu gradu. Oba stojita kot dva branika, eden ob vstopu v kotlino z ene strani, drugi z druge. Mislim, da bo glede tega gradu prej ali slej treba nekaj storiti. Možni sta dve rešitvi. Da saniramo Šalek kot razvalino in ga pustimo povsem takšnega kot je, druga pa je, da mu skušamo življenjsko dobo podaljšati, tem, da vsaj osrednji del nekdanjega gradu, to je stolp, rekonstruiramo. Kot zavzet ljubitelj gradov in zavzemam za to, da bi rekonstruirali vsaj stolp.

STANE VOVI